Cynthia Ulrich Tobias

Nhà sáng lập, quản lý và điều hành hệ thống
Ứng dụng phong cách học tập trên khắp nước Mỹ và toàn thế giới

MỖI ĐỨA TRẺ MỘT CÁCH HỌC

Đi tìm phong cách học tập của con bạn

NHÀ XUẤT BẢN
LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

CYNTHIA ULRICH TOBIAS

MỖI ĐỨA TRẺ MỘT CÁCH HỌC

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

Biên tập Ebook: http://www.taisachhay.com

NỘI DUNG

MỖI ĐỨA TRẺ MỘT CÁCH HỌC 2

KHƠI DẬY TỐI ĐA KHẢ NĂNG TIỀM ẨN TRONG MỖI ĐỨA TRẺ 4

CHƯƠNG I. PHONG CÁCH HỌC TẬP LÀ GÌ? 6

CHƯƠNG II. PHONG CÁCH HỌC TẬP CỦA CON BẠN LÀ GÌ? 15

CHƯƠNG III. PHONG CÁCH HỌC CỤ THỂ THEO TRÌNH TỰ 26

CHƯƠNG IV. PHONG CÁCH HỌC TRỪU TƯỢNG-THEO TRÌNH TỰ 36

CHƯƠNG V. PHONG CÁCH HỌC TRỪU TƯỢNG-NGẪU NHIÊN 43

CHƯƠNG VI. PHONG CÁCH HỌC CỤ THỂ-NGẪU NHIÊN 51

CHƯƠNG VII. CHÚNG TA TẬP TRUNG THEO CÁCH NÀO? 63

CHƯƠNG VIII. CHÚNG TA GHI NHỚ THENG TIN THEO CÁCH NÀO? 75

CHƯƠNG IX. CHÚNG TA HIỂU THEO CÁCH NÀO? 87

CHƯƠNG X. CHÚNG TA CÓ THỂ THÔNG MINH THEO BAO NHIÊU CÁCH? 117

CHƯƠNG XI. KẾT HỢP CÁC PHONG CÁCH 128

CHƯƠNG XII. SỰ KHÁC NHAU GIỮA PHONG CÁCH HỌC VÀ NHỮNG KHIẾM KHUYẾT TRONG VIỆC HỌC 137

KHƠI DẬY TỐI ĐA KHẢ NĂNG TIỀM ẨN TRONG MỖI ĐỨA TRẺ

Các phụ huynh bận rộn rất dễ cảm thấy lực bất tòng tâm và buông xuôi khi đã đổ công đổ sức giúp con học tập mà dường như công cốc vẫn hoàn công cốc. Khi đó, họ thường mặc nhiên quy kết rằng tất cả là do trẻ *chưa cố gắng hết sức.* Tuy nhiên, mỗi đứa trẻ có cách học tập tương ứng với *tố chất bẩm sinh* của mình. Kết quả học tập ở trường và sự chủ động của trẻ phụ thuộc nhiều vào việc trẻ có học theo phong cách tự nhiên của mình hay không. Đó chính là thông điệp từ cuốn sách Mỗi đứa trẻ một cách học của diễn giả, nhà giáo dục học Cynthia Ulrich Tobias.

Ngoài tình yêu thương, sự kiên định và nỗ lực, điều quyết định cuối cùng là một phương pháp đúng. Chỉ khi nhìn nhận mỗi đứa trẻ là một cá thể với cá tính riêng biệt, bạn mới không đi vào lối mòn rập khuôn và làm lệch lạc thiên hướng của một đứa trẻ. Khi xác định đúng phong cách học tập của trẻ, bạn mới có thể khơi dậy tối đa khả năng tiềm tàng trong con bạn. Với *Mỗi đứa trẻ một cách học*, sự uyên bác, sự linh hoạt và những kiến giải sâu sắc, đầy kinh nghiệm của một chuyên gia giáo dục tài năng sẽ cung cấp cho bạn phương pháp tuyệt vời này. Cuốn sách cũng sẽ xóa bỏ rất nhiều điều hoang tưởng hay ý nghĩ bi quan liên quan đến khả năng và phương pháp học tập.

Bạn sẽ tìm thấy ở cuốn sách lời giải đáp cho rất nhiều câu hỏi cốt lõi: Đâu là phong cách học tập của bản thân bạn và con bạn? Với phong cách học tập ấy, bạn nên có cách thức hỗ trợ và sắp xếp không gian, nhiệt độ, ánh sáng, thời gian học... ra sao? Làm sao để trẻ chủ động

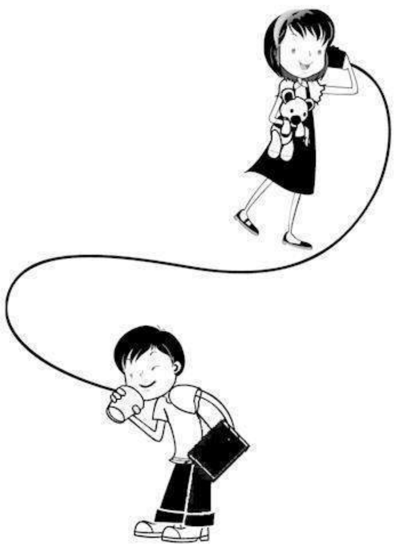
tập trung, nhớ và hiểu hiệu quả nhất? Đâu là điểm khác biệt giữa phong cách học và những hạn chế trong khả năng nhận thức?

Không bao giờ là quá muộn để thay đổi cách dạy của bạn và cách học của con. Nếu bạn đang có cơ may ươm một hạt sồi, cần sớm nhận ra điều đó để không đặt nó vào trong chậu cảnh.

Hà Nội, tháng 4 năm 2011

CôNG TY SáCH ALPHA

CHƯƠNG I. PHONG CÁCH HỌC TẬP LÀ GÌ?

"Đứa bé đầu tiên ra rồi!"

Không khí trong phòng sinh tràn ngập sự háo hức và mong đợi. Tôi sinh mổ nên hoàn toàn tỉnh táo chứng kiến sự ra đời của hai đứa con trai trong buổi chiều tháng tư đó.

Bác sĩ bế đứa trẻ bé bỏng còn đỏ hỏn lên và thì thầm: "Thằng bé thật dễ thương!" Chỉ hai phút sau, ông bế lên đứa thứ hai.

"Cu cậu trông giống hệt đứa trước!" Một cô y tá thốt lên.

Nhưng tôi phân biệt được hai đứa ngay tức khắc. Đứa trẻ nào khi mới lọt lòng đều biểu hiện ngay những cử chỉ giống hệt như những gì đã thể hiện mấy tháng cuối trong bụng mẹ. Tôi và hai đứa trẻ đã bắt đầu làm quen với nhau ngay từ lúc chúng còn trong trứng nước, nhưng giờ nhìn chúng, tôi mới kinh ngạc khi thấy hai đứa trẻ giống nhau như đúc này lại khác nhau đến thế. Dù phải mất đến hàng năm

trời mới quen được với tính cách phức tạp của mỗi đứa trẻ, nhưng rõ ràng sự khác biệt giữa chúng đã sớm bộc lộ ngay từ khi chào đời.

Bạn bè và người quen khi nhìn vào hai cái đầu tóc đỏ thường kinh ngạc hỏi tôi làm sao phân biệt nổi hai đứa với nhau. Tôi thường trả lời: "Cứ ngắm chúng vài phút, cậu sẽ biết." Nếu lắng nghe cách chúng nói với nhau và nói với bạn, nếu quan sát cách chúng xử sự với mọi người và ứng xử với các tình huống, bạn sẽ chẳng mảy may nghi ngờ rằng hai cậu bé sinh cùng ngày cùng tháng cùng năm này lại có hai cá tính hoàn toàn khác biệt.

Khi còn nhỏ xíu, đồ chơi yêu thích của cặp song sinh nhà tôi là một cái bàn dài của thợ máy với búa và những cái chốt. Robert, cậu con trai thích-là-làm, tỏ ra rất khoái chí với việc đập rầm rầm lên những cái chốt. Còn Michael, với bản năng "đào sâu phân tích" hơn, lại lấy làm thích thú với phát hiện rằng, ở chính giữa cái bàn có một cái hộc nhỏ vừa khít để cất một chiếc búa.

Nếu bạn sống trong một gia đình đông anh chị em, ắt hẳn bạn đã nhận thấy rằng những đứa trẻ lớn lên trong cùng điều kiện và môi trường vẫn có những cách tiếp cận cuộc sống *khác hẳn nhau*. Bạn bắt đầu nhận thấy rằng con người khác nhau *một cách cơ bản*. Đó là do cá tính, điều khiến mỗi người là một, là riêng, là duy nhất nhưng lại là những thách thức lớn cho các bậc phụ huynh. Không thể cứ quyết định cách nuôi nấng một đứa trẻ rồi áp dụng nguyên xi cho tất cả những đứa sau này. Phụ huynh cần phải hiểu con mình, từng đứa một và phải hiểu *không có cặp song sinh nào giống hệt nhau!*

Thường thì, với tất cả sự tận tâm và những ý định tốt đẹp nhất, chúng ta sắp xếp các khoá học và lên kế hoạch các sự kiện trong cuộc đời con mình theo cách chúng ta cảm thấy hiệu quả nhất - cách

chúng ta đã làm. Xét cho cùng, chúng ta đã kiểm nghiệm và chứng minh cách đó có hiệu quả mà! Nhưng điều hiếm khi chúng ta để ý là những người khác, thậm chí ngay cả những người trong gia đình, có thể nhìn thế giới hoàn toàn khác chúng ta. Đó là lí do vì sao khi chúng ta cố dạy dỗ hay giao tiếp với con mình (hoặc với người khác), không phải đứa nào cũng tiếp thu được như nhau theo cùng một cách.

Nếu thuộc số đông các bậc phụ huynh bận rộn, bạn có thể cảm thấy bất lực khi rát hơi bỏng cổ kèm con làm bài tập về nhà hay giúp con ôn tập trước bài kiểm tra mà chẳng ích gì. Bạn dễ quy chụp rằng tất cả chỉ đơn giản là do con bạn *chưa cố gắng hết sức.* Nhưng thật ra, trẻ nhận thức cuộc sống khác với chúng ta. Mỗi đứa là một cá nhân độc đáo với sở trường và sở thích riêng. Xu hướng của cá nhân hay cá tính của trẻ sẽ định hình cái gọi là phong cách học của trẻ.

Cho dù chúng ta chấp nhận, hoặc thậm chí còn cảm thấy vui vẻ với sự độc đáo của từng đứa trẻ, nhưng trị được ngần ấy cá tính không phải là việc đơn giản, nhất là khi lên thời khóa biểu chung cho cả gia đình và dung hòa được yêu cầu từ trường lớp của con và công việc của mình.

Khi biết mình sẽ làm mẹ của một cặp sinh đôi, tôi đã đọc rất nhiều. Tôi đã tìm thấy một bài báo có gợi ý tuyệt vời cho mọi ông bố bà mẹ: cha mẹ nên dành ít nhất 15 phút mỗi ngày ở một mình với từng đứa trẻ. Chọn một nơi an toàn, vui vẻ và để con cho bạn thấy bé muốn chơi và giao tiếp với bạn theo cách nào. Bạn tuyệt đối đừng uốn nắn, gợi ý hay mắng con. Chỉ đơn giản là tận hưởng thời gian với con mình. Khen con càng nhiều càng tốt, và chú ý ghi nhớ cách con thích làm mọi việc. Nếu chịu khó dành thời gian cho con, bạn sẽ ngạc

nhiên khi thấy rằng việc xác định phong cách học của con không đến nỗi quá phức tạp!

Hiểu và chấp nhận mỗi đứa trẻ là một cá thể với những cá tính riêng biệt là cả một quá trình mệt mỏi nhưng bõ công. Cuộc sống của chúng ta càng trở nên bận rộn và phức tạp bao nhiêu thì chúng ta càng khó nhớ được rằng mỗi người trong gia đình đều có cách đóng góp theo cách nhìn của riêng họ.

Mục đích của tôi là giúp các bạn khám phá ra những cách nhìn khác nhau đó và hỗ trợ bạn phát triển những phương pháp cấp tốc và thiết thực giúp con bạn phát huy được các thế mạnh của trẻ, đáp ứng được những đòi hỏi đa dạng của việc học ở trường bây giờ và suốt cuộc đời còn lại.

Các bậc bố mẹ hiếm khi cố ý làm con mình thất vọng, nhưng vô tình hay hữu ý, điều đó vẫn xảy ra. Cuốn sách này sẽ đưa ra cách nhận biết đâu là những trường hợp mà thất vọng và mâu thuẫn xuất phát trực tiếp từ sự khác biệt phong cách học giữa trẻ và cha mẹ. Chứ không nhằm phủ nhận uy quyền của cha mẹ. Thử thách cho các phụ huynh là phải tìm ra những cách tích cực để giúp trẻ phát triển thế mạnh thiên bẩm mà không phải hi sinh những ước vọng chúng ta đặt vào con. Dù bạn tin hay không, điều đó là có thể!

Một nhiệm vụ quan trọng nữa của cha mẹ là giúp con học tập hiệu quả với nhiều giáo viên khác nhau, với nhiều phong cách dạy khác nhau. Sau khi đọc cuốn sách này, bạn sẽ thu thập được những thông tin rất tích cực để chia sẻ với các giáo viên của con mình. Là người trong nghề, tôi có thể khẳng định rằng nếu bạn tiếp cận với cả ban giám hiệu và các giáo viên với cái nhìn tích cực, bạn sẽ thấy rằng họ rất sẵn lòng chấp nhận cách học tập riêng của con bạn.

Khi mới bắt đầu đi dạy, tôi ngỡ ngàng nhận thấy rằng rất nhiều học sinh của tôi không học theo cách tôi đã từng học. Nhưng tôi đã thực sự nghĩ rằng đó chỉ là vì các em không biết cách. Và nếu tôi dạy các em học được cách của tôi, chắc chắn các em sẽ học theo cách này.

Với bầu nhiệt huyết sẵn có của một giáo viên mới vào nghề, tôi quyết tâm sẽ khiến lũ trẻ háo hức đến trường. Vì cho rằng các em đều giống mình, tôi khẳng định rằng nỗi buồn chán là kẻ thù số một trong sự nghiệp cắp sách đến trường của đời học sinh. Tôi bắt đầu lên một chiến dịch phòng chống cảm giác buồn chán trong lớp.

Ngày đầu tiên đi dạy, đợi lũ trẻ ra về, tôi bắt tay sắp xếp lại bàn ghế theo một thứ tự mới và sáng tạo. Tôi không thông báo sơ đồ chỗ ngồi cụ thể, nên không lường trước được những phản ứng mà mình nhận được vào ngày hôm sau.

"Em ngồi ở đâu ạ?" Một số học sinh hỏi.

"Ngồi đâu cũng được!" Tôi hào hứng trả lời. "Bàn ghế hôm nay được xếp theo hình con bướm. Các em có thấy hai cái cánh không?"

"Vậy, cô muốn bọn em ngồi ở đâu ạ?" Các em nghi ngại hỏi.

Giờ thì tôi đã hơi bực mình. "Cô không quan tâm," tôi gắt gỏng, "các em hãy chọn một phần của con bướm và ngồi chỗ ngồi mới của mình đi!"

Học sinh của tôi đi một vòng quanh lớp và ngó xuống ngăn bàn.

"Bàn mình đâu rồi không biết?" Một học sinh càu nhàu.

Hôm đó, rất nhiều em đã đánh dấu bàn của chúng để hôm sau có thể tìm thấy. Tôi sớm nhận ra rằng *sự nhàm chán* đối với người này lại

chính là sự an toàn đối với người khác. Dù trong những năm đầu dạy học, tôi được nhiều học sinh yêu quý và tôn trọng vì quan tâm và sáng tạo, nhưng thi thoảng vẫn có học sinh gặp rắc rối với phương pháp của tôi. Sau này, khi tôi khám phá ra các phong cách học, tôi bắt đầu áp dụng nhiều phương pháp khác nhau để tương tác với lũ trẻ. Thật nhẹ nhõm khi khám phá ra rằng chúng không cố tình làm tôi khó chịu, mà chỉ là vì phong cách học của chúng khác của tôi!

Cuốn sách này mới chỉ là "phần nổi của tảng băng trôi" về các phong cách học. Trong đó, tôi sẽ nhấn mạnh những khía cạnh thiết thực nhất của năm mô hình nghiên cứu hàng đầu về vấn đề này. Một danh mục tra cứu được đính kèm để bạn có thể tiếp tục nghiên cứu sâu hơn. Tôi nghĩ bạn sẽ thực sự say mê. Từ trước đến nay, đã có nhiều bài viết và nghiên cứu cố gắng đưa tất cả mọi người vào những khuôn mẫu đúc sẵn. Nhưng vì mỗi người là một thực thể duy nhất và là tổng hợp phức tạp của nhiều đặc tính, nên không một mẫu phong cách học nào có thể bao hàm trọn vẹn một con người. Dù những chương đoạn của cuốn sách này có làm cho mọi việc trở nên sáng tỏ hơn, thì bạn vẫn nên khắc cốt khi tâm rằng: Mỗi chương chỉ là *một miếng ghép* trong một trò chơi xếp hình mà thôi. Chúng có thể giúp ta nhận ra và phân biệt các kiểu cư xử và giao tiếp, những thứ sẽ là chìa khóa cho việc thấu hiểu và đánh giá các phong cách học tập khác nhau. Nhưng điều mà chúng tôi không dám làm là khuôn mỗi người hoàn toàn vào một loại chuyên biệt theo kiểu đẽo chân cho vừa giày.

Cho dù bạn có thể tìm thấy những danh sách và những đánh giá hữu ích từ cuốn sách này, bạn cũng đồng thời khám phá ra rằng việc phân biệt và thấu hiểu các phong cách học là một hành trình vô tận của những quan sát và những ấn tượng. Trong khi bạn đọc qua và

bắt đầu dùng những định nghĩa này, hãy ghi nhớ những nguyên tắc cơ bản sau:

Quan sát Hãy quan sát cách cư xử. Khi bạn hoặc con bạn thành công, thì hoàn cảnh nào đã mang lại sự thành công đó?

Lắng nghe Hãy lắng nghe cách một người giao tiếp. Nếu bạn chỉ nói với một người theo cách bạn muốn người đó nói lại *với mình*, bạn có thể khám phá ra rằng bạn đang nói một thứ ngôn ngữ rất lạ lẫm với người đó. Việc lắng nghe cẩn thận sẽ dạy bạn cách nói chuyện với họ

Thử nghiệm Hãy thử nghiệm để biết cái gì có hiệu quả và cái gì không. Mở rộng tâm trí và nhớ rằng dù bạn có thấy một cách học chẳng có ý nghĩa gì với mình cả thì có khi nó lại có tác dụng với con bạn. Chúng ta không học theo cùng một phong cách.

Tập trung Hãy tập trung phát triển các thế mạnh bẩm sinh chứ đừng chú ý tới các điểm yếu. Thật không may là xác định những điểm yếu cần cải thiện lại thường dễ dàng hơn bảo vệ những điểm mạnh. Nhưng bạn không thể làm được gì trên nền tảng những điểm yếu – điểm mạnh cung cấp một nền tảng vững chãi hơn rất nhiều!

Học Hãy tìm hiểu thêm về các phong cách học nói chung. Cụ thể là tập trung vào phong cách học của con bạn và của chính bạn.

Tất cả những điều bạn khám phá ra từ cuốn sách này chỉ là một phần của bức tranh tổng thể. Có rất nhiều điều nữa cần phải học, và đó là lý do tại sao tôi đính kèm thêm một danh mục tra cứu mang tính bao quát. Khi bạn đọc cuốn sách này, hãy tìm những mảnh ghép còn thiếu của bức tranh về phong cách học của con bạn. Hãy cưỡng

lại sự cám dỗ của việc "dán mác" lên con bạn hay lên bất cứ ai. Đừng cố đóng khung họ vào một phong cách học nào.

Một khi khám phá ra những điểm mạnh bẩm sinh của riêng mình cũng như của con bạn, bạn sẽ cảm thấy nhẹ nhõm vì biết rằng những rắc rối và cách cư xử của chúng có liên quan nhiều đến yếu tố bẩm sinh hơn là thất bại của bạn trong vai trò làm cha mẹ.

Sau khi trải qua khóa đào tạo về các phong cách học tập, một bà mẹ dạy con học tại gia phần nào đã cảm thấy nhẹ nhõm khi biết rằng con bà "hoàn toàn bình thường". Bà thừa nhận rằng dạy cậu bé học rất khó, nhất là khi dạy cậu âm nhạc. "Giờ tôi đã hiểu tại sao," bà nói, "khi tôi bảo nó là nét gạch trên nốt nhạc phải thẳng, nó lại vẽ chéo, và khi tôi bảo nó đọc tên các nốt nhạc, nó lại đặt cho chúng những cái tên như Larry." Cậu bé này không cố tình gây rắc rối. Cậu cũng không bị khiếm khuyết trong việc học. Đơn giản chỉ là cậu áp dụng cách nhìn độc đáo của mình khi làm các bài tập mà thôi.

KẾT LUẬN

Học cách nhận ra và tôn trọng các phong cách học tập khác nhau có thể giúp bạn xác định được thế mạnh bẩm sinh và thiên hướng của mỗi người. Khi bạn đọc các chương tiếp theo, bạn sẽ khám phá ra những điều tích cực về bản thân lẫn con bạn. Cuốn sách này chỉ là bước đầu tiên trong chuyến phiêu lưu của bạn. Chúng ta thường tốn từ ba đến năm năm để tìm hiểu, quan sát và sử dụng thông tin về phong cách học trước khi nó ăn sâu thành bản chất. Hãy kiên nhẫn với bản thân, và đừng bận tâm đến việc phân loại tất cả mọi người theo một phong cách học cụ thể nào đó.

Tiến sỹ Holland London, một mục sư có kinh nghiệm trong giao tiếp, đã phát biểu trong một buổi họp mặt mà tôi tham gia gần đây. Bằng một lối dẫn dắt độc đáo, chỉ trong một khoảng thời gian rất ngắn, ông đã trình bày được rất nhiều vấn đề một cách hóm hỉnh và thông thái. Có một lần, ông dừng lại và nói sát vào micro: "Mọi người thường hỏi tại sao tôi hay nói vòng vo. Tôi trả lời họ rằng những mục đích tôi muốn vươn tới không nằm trên đường cao tốc."

Là một phụ huynh và một nhà giáo, tôi ngồi đó, suy nghĩ về cách chúng ta cố gắng đẩy lũ trẻ đi trên đường cao tốc để tránh phải giải quyết phiền phức của những con đường vòng.

Có thể thay vì dành quá nhiều thời gian và công sức cố gắng đẩy lũ trẻ đi vào con đường thẳng mà chúng ta chọn, sao lại không ủng hộ chúng đi tới đích qua những đoạn đường vòng? Ai biết trước được? Có thể chúng còn tìm thấy được những nơi mà chính chúng ta từng muốn đến!

CHƯƠNG II. PHONG CÁCH HỌC TẬP CỦA CON BẠN LÀ GÌ?

Nếu tôi nói với bạn bằng tiếng Nga nhưng bạn lại không biết tiếng Nga, bạn sẽ không hiểu tôi nói gì. Nếu để ý đến nét mặt ngơ ngác của bạn, tôi sẽ nói chậm rãi. Nhưng dù tôi cố gắng nói to và rõ ràng hơn, hay nhắc đi nhắc lại bao nhiêu lần thì tôi vẫn đang nói tiếng Nga, và khó có cơ hội bạn hiểu được tôi nói gì.

Đã bao nhiêu lần bạn nói với con bạn câu này: "Mẹ đã bảo con bao nhiêu lần rồi?" hay "Bố đã nói gì nào? Con có nghe bố nói gì không?" Thực tế là, chúng có thể nghe thấy những lời bạn nói nhưng chúng không hiểu bạn muốn nói gì. Chúng ta tiếp nhận thông tin theo những cách khác nhau, và vì phong cách học của chúng ta rất đa dạng, nên nhiều khi chúng ta như đang cố giao tiếp với nhau bằng hai thứ ngôn ngữ.

Khi mới quen nhau, tôi và chồng tôi thường rất khó nói cho người kia hiểu ý mình. Một hôm, chồng tôi bực mình buột miệng: "Anh chỉ đang cố nói với em theo cách anh muốn em nói với anh mà thôi." Nói xong, anh đột ngột ngừng lại rồi nói thêm: "Và chắc là em cũng đang làm như thế."

Lần đầu tiên, chúng tôi nhận ra rằng quy tắc vàng *Muốn người khác cư xử với mình như thế nào, hãy cư xử với họ như thế* không phải lúc

nào cũng có tác dụng trong giao tiếp. Nếu chúng ta chỉ nói với người khác theo cách mà chúng ta muốn họ nói chuyện với chúng ta, và nếu họ cũng đang làm như vậy, thì chẳng ai thật sự lắng nghe người kia cả: chúng ta chưa đạt tới sự đồng điệu trong giao tiếp.

Mô HìNH PHONG CáCH HỌC GREGORC

Một trong những mô hình hiệu quả nhất giúp bạn am hiểu sự khác biệt giữa các phong cách học tập là nghiên cứu của Tiến sỹ Anthony F. Gregorc. Mô hình của ông giúp chúng ta hiểu cách trí não nhận thức và nắm bắt các thông tin.

Hai quan điểm

Nhận thức: Cách chúng ta tiếp nhận thông tin.

Chúng ta biết rằng con người không giống nhau. Điều mà chúng ta hiếm khi nhận ra là mỗi người đều có xu hướng nhìn thế giới theo một cách riêng biệt. Cách chúng ta nhìn thế giới được gọi là *nhận thức*. Nhận thức chi phối cách chúng ta suy nghĩ, cách chúng ta đưa ra quyết định và cách chúng ta coi cái gì là quan trọng. Nhận thức của cá nhân quyết định thế mạnh tự nhiên trong việc học, hay còn gọi là *phong cách học.*

Trí não của mỗi người sở hữu hai kiểu nhận thức. Đó là nhận thức cụ thể và nhận thức trừu trượng.

Cụ thể

Năng lực này giúp chúng ta tiếp nhận thông tin trực tiếp qua năm giác quan: thị giác, khứu giác, xúc giác, vị giác và thính giác. Khi chúng ta dùng các năng lực cụ thể, chúng ta đối mặt với những thứ liên quan đến "bây giờ" và "ở đây" - những thứ có thể sờ nắm được,

những thứ hiển nhiên. Chúng ta không đi tìm những ý nghĩa tiềm ẩn, không cố gắng liên kết những ý tưởng hay định nghĩa. Nói một cách đơn giản: **"Sự việc chính là những gì ta nhìn thấy."**

Trừu tượng

Năng lực này cho phép ta hình dung, **tưởng tượng,** hiểu, hoặc tin vào những thứ không thấy được. Khi sử dụng khả năng trừu tượng, chúng ta dùng trực giác, lý luận, trí tưởng tượng của mình: Chúng ta nhìn vượt qua cả những thứ trước mắt lẫn những ngụ ý tinh vi hơn. Nhận thức trừu tượng có thể chốt lại trong một câu là: **"Sự vật không phải lúc nào cũng như chúng ta thấy."**

Cho dù hàng ngày, ai cũng dùng cả hai kiểu nhận thức trên, mỗi người lại cảm thấy *thoải mái* hơn với một trong *hai kiểu*. Nó trở thành khả năng chủ đạo của người đó. Ví dụ, một người có điểm mạnh là nhận thức **cụ thể** sẽ thích lắng nghe những điều thẳng thắn, theo nghĩa đen và không có hàm ý. Trong khi đó, những người có nhận thức **trừu tượng** lấn át lại hay ngụ ý trong khi giao tiếp.

Chồng tôi đang lái xe trên một xa lộ Los Angeles đông đúc thì tôi để ý thấy một biển quảng cáo độc đáo và nói với anh: "John, anh nhìn biển quảng cáo kia kìa!" John quay lại nhìn. Và ngay lúc đó, xe chúng tôi lấn sang làn đường của người khác. Họ bấm còi inh ỏi và la hét ầm ĩ.

Tôi quay sang John: "Anh chú ý vào việc lái xe đi!"

Anh thủng thẳng đáp: "Em vừa bảo anh nhìn biển quảng cáo cơ mà. ý em là liếc à?"

Tôi bực mình: "Thế chẳng lẽ anh không nghĩ thế à?"

Anh lắc đầu: "Anh chẳng nghĩ thế. Em bảo anh nhìn thì anh nhìn. Anh không thấy gì trên biển quảng cáo cả, em không bảo chính xác anh phải nhìn *cái gì."*

John, bằng cách dùng lối nhận thức cụ thể, hiểu những điều tôi nói theo đúng nghĩa đen của nó. Tôi lại không nghĩ rằng anh sẽ chỉ hiểu chằn chặn trên mặt câu chữ thế. Phải cần kiểu nhận thức trừu tượng để nắm bắt được ý nghĩa hàm ẩn bên trong.

DùNG NHỮNG Gì CHúNG TA BIẾT

Sắp xếp: Cách chúng ta sử dụng thông tin mà chúng ta hiểu.

Một khi chúng ta đã hiểu thông tin, chúng ta dùng hai phong cách sắp xếp mà chúng ta biết. Theo Gregorc, hai phong cách sắp xếp là theo **trình tự và ngẫu nhiên.**

Theo trình tự

Phong cách sắp xếp theo trình tự cho phép trí não sắp xếp thông tin tuần tự theo hàng lối. Những người có phong cách này đi theo một chuỗi suy nghĩ logic, một cách xử lý thông tin theo quy ước. Những người có khả năng sắp xếp theo trình tự tốt thường lên kế hoạch và tuân thủ chặt chẽ, chứ không làm việc theo áp lực. Nguyên tắc là: "Làm theo từng bước"

Ngẫu nhin

Phong cách sắp xếp ngẫu nhiên cho phép trí não sắp xếp thông tin thành từng đoạn và không có thứ tự cụ thể. Người có phong cách ngẫu nhiên thường xuyên bỏ qua các bước trong tiến trình làm việc mà vẫn có được hiệu quả mong muốn. Họ còn có thể bắt đầu từ giai đoạn giữa hay thậm chí bắt đầu từ giai đoạn cuối cùng và đảo ngược

hoàn toàn quy trình. Những người có khả năng sắp xếp thông tin ngẫu nhiên thường có vẻ luôn được thôi thúc và có tính ngẫu hứng cao hơn. Họ là những người "vô kế hoạch". Nguyên tắc là: "Xong việc là được!"

Bốn sự kết hợp

Khi chúng ta kết hợp tất cả các định nghĩa của Gregorc lại với nhau, chúng ta có bốn sự kết hợp của các khả năng nhận thức và sắp xếp mạnh nhất. Hãy nhớ rằng, không cá nhân nào sở hữu chỉ một phong cách duy nhất. Mỗi chúng ta có một phong cách chủ đạo hoặc pha trộn nhiều phong cách với nhau, cho ra một kết hợp độc đáo giữa những điểm mạnh và các khả năng bẩm sinh.

Sự nhận thức và sắp xếp này cho chúng ta bốn phong cách học tập. Bảng liệt kê sau đưa ra những từ hay dùng nhất để miêu tả những người thuộc từng kiểu khác nhau.

BỐN SỰ KẾT HỢP

Cụ thể-theo trình tự	Trừu tượng-theo trình tự
chăm chỉ	phân tích
quy củ	khách quan
chính xác	hiểu biết
kiên định	cẩn thận
đáng tin cậy	chu đáo
nhất quán	logic
thực tế	thận trọng
ngăn nắp	có hệ thống
Trừu tượng-ngẫu nhiên	**Cụ thể-ngẫu nhiên**
nhạy cảm	nhanh nhẹn
trắc ẩn	trực giác
mẫn cảm	tò mò
giàu trí tưởng tượng	thực tế
duy tâm	sáng tạo
đa cảm	có tính đổi mới
không gò bó	theo bản năng
linh động	thích phiêu lưu

Hiểu được những đặc điểm cơ bản của mỗi nhóm phong cách này, chúng ta có thể dễ dàng xác định và đánh giá những gì chúng ta giỏi nhất và thiên hướng của mình. Đồng thời, chúng ta cũng sẽ học được cách phân biệt và cải thiện những tính cách mà chúng ta đã tránh chỉ vì không hiểu rõ về chúng.

Chúng ta, các bậc phụ huynh, trước hết phải nhận ra phong cách học của chính mình. Nhận ra cách bản thân tiếp nhận thông tin, chúng ta sẽ hiểu rõ hơn thiên hướng của mình và con cái, và có thể xác định những điểm khác nhau nào dễ gây bực mình và hiểu lầm giữa cha mẹ và con cái.

Bản liệt kê sau đây là một cách xác định nhanh chóng và đơn giản đặc điểm phong cách học tập của chúng ta. Một lần nữa, hãy nhớ rằng tất cả chúng ta là tổng hợp của cả bốn phong cách học trên. Không một ai chỉ thuộc về một phong cách học duy nhất.

ĐẶC ĐIỂM CáC PHONG CáCH HỌC TẬP CHỦ ĐẠO

Mô tả những gì *luôn đúng* với bạn. Đánh dấu bên cạnh mỗi câu mô tả đúng nhất.

Cụ thể-theo trình tự

Tôi gần như luôn luôn:

— thích làm mọi việc theo cách giống nhau

— làm việc hiệu quả với những người không ngần ngại hành động ngay

— quan tâm đến những điều hiển nhiên hơn là đi tìm những ý nghĩa được ẩn giấu

— thích một môi trường gọn gàng và ngăn nắp

— hỏi: "Làm cái này thế nào?" đầu tiên

Tổng cộng: ___

Trừu tượng-theo trình tự

Tôi gần như luôn luôn:

— cần càng nhiều thông tin càng tốt trước khi đưa ra quyết định

— cần đủ thời gian để làm chu toàn một công việc

— thích có hướng dẫn

— quan tâm đến nguồn thông tin

— hỏi: "Tôi có thể tìm thêm thông tin ở đâu?"

Tổng cộng: ___

Trừu tượng-ngẫu nhiên

Tôi gần như luôn luôn:

— thích lấy ý kiến người khác trước khi đưa ra quyết định

— cố gắng đồng cảm với người khác

— làm việc có hiệu quả với đối tác

— không cảm thấy phiền trong một môi trường ồn ào

— cần lời khuyên của người khác khi không chắc chắn điều gì

Tổng cộng: ____

Cụ thể-ngẫu nhiên

Tôi gần như luôn luôn:

— giải quyết vấn đề một cách sáng tạo

— nước đến chân mới nhảy

— làm việc hiệu quả nhất với những người cùng trình độ

— thích những sự thay đổi thường xuyên trong môi trường sống

— chỉ thích học những gì cần học

Tổng cộng: ____

Bây giờ thì bạn đã định hình được phong cách học chủ đạo của mình. Dưới đây là một bản khái quát và so sánh nhanh giữa bốn phong cách học và những vấn đề chủ chốt.

ĐIỀU GÌ HỌ LÀM TỐT NHẤT?	
Cụ thể-theo trình tự	**Trừu tượng-theo trình tự**
• Áp dụng ý tưởng theo cách thông dụng • Sắp xếp • Điều chỉnh các ý tưởng để làm chúng hiệu quả hơn, kinh tế hơn, v.v. • Làm ra những sản phẩm cụ thể từ những ý tưởng trừu tượng • Làm việc tốt trong một thời gian hạn định	• Tập hợp thông tin trước khi đưa ra quyết định • Phân tích các ý tưởng • Nghiên cứu • Cung cấp sự phối hợp có logic • Dùng thực tế để chứng minh hoặc phủ nhận một lý thuyết • Phân tích các cách để đạt được mục đích
Trừu tượng-ngẫu nhiên	**Cụ thể-ngẫu nhiên**
• Chân thành lắng nghe người khác • Thấu hiểu cảm xúc và tình cảm • Tập trung vào chủ đề và ý tưởng • Mang tới sự hoà hợp cho một nhóm • Có quan hệ tốt với hầu như tất cả mọi người • Nhận ra nhu cầu tình cảm của người khác	• Thúc đẩy người khác hành động • Nhìn nhận vấn đề dưới nhiều góc độ • Đóng góp những ý tưởng lạ và sáng tạo • Hình dung được tương lai • Thường tìm được cách khác để làm một việc • Chấp nhận được nhiều kiểu người • Nghĩ nhanh • Mạo hiểm

ĐIỀU GÌ CÓ Ý NGHĨA NHẤT ĐỐI VỚI HỌ?	
Cụ thể-theo trình tự	**Trừu tượng-theo trình tự**
• Làm việc có hệ thống, từng bước một • Chú ý vào chi tiết • Tuân theo thời gian biểu • Hiểu mọi việc theo nghĩa đen • Biết điều gì đang chờ đợi họ • Tạo lập thói quen và cách làm việc	• Dùng những thông tin chính xác và được nghiên cứu kĩ • Học bằng cách quan sát hơn là thực hành • Dùng những lý luận logic • Cần giáo viên là chuyên gia về chuyên môn cần học • Sống trong thế giới của những ý tưởng trừu tượng • Giải quyết vấn đề cẩn thận.

Trừu tượng-ngẫu nhiên	Cụ thể-ngẫu nhiên
• Cá nhân hoá việc học • Có những nguyên tắc lỏng lẻo và chung chung • Duy trì mối quan hệ thân thiện với mọi người ở mọi lúc, mọi nơi • Nhiệt tình tham gia những kế hoạch mà họ tin tưởng • Đề cao nghị lực mạnh mẽ • Đưa ra quyết định bằng trái tim, không bằng trí óc.	• Dùng hiểu biết và bản năng để giải quyết vấn đề • Làm việc với thời gian dự kiến hơn là một thời hạn chót cụ thể • Phát triển và thử nghiệm nhiều phương án • Dùng kinh nghiệm thực tế để học tập • Tự mình thử nghiệm hơn là nghe lời người khác.

ĐIỀU GÌ KHÓ KHĂN NHẤT ĐỐI VỚI HỌ?

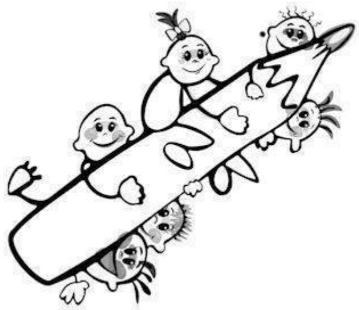
Cụ thể-theo trình tự	Trừu tượng-theo trình tự
• Làm việc theo nhóm • Tranh luận mà không có một quan điểm nhất định • Làm việc trong một môi trường lộn xộn • Làm theo những chỉ dẫn không đầy đủ hoặc không rõ ràng • Làm việc với những ý tưởng trừu tượng • Những vấn đề đòi hỏi phải dùng trí tưởng tượng • Những câu hỏi không có câu trả lời đúng hoặc sai	• Không có thời gian để giải quyết công việc cẩn thận • Lặp đi lặp lại các công việc • Có nhiều luật lệ và quy tắc cụ thể • Những ý nghĩ theo cảm tính • Biểu lộ cảm xúc • Thể hiện tính ngoại giao khi thuyết phục người khác chấp nhận quan điểm của mình • Không độc chiếm cuộc trao đổi về một vấn đề mà họ quan tâm

Trừu tượng-ngẫu nhiên	Cụ thể-ngẫu nhiên
• Phải giải thích hay bào chữa cảm xúc • Cạnh tranh • Làm việc với những người không thân thiện • Đưa ra chi tiết chính xác • Phải chấp nhận phê bình dù mang tính tích cực • Tập trung vào chỉ một thứ một lúc	• Sự hạn chế và các giới hạn • Báo cáo trịnh trọng • Thói quen • Làm lại một công việc đã được hoàn tất • Giữ lại những chi tiết • Chỉ ra cách họ có được câu trả lời • Chọn duy nhất một câu trả lời • Không có lựa chọn nào

KHI HỌC, HỌ THƯỜNG HỎI GÌ?	
Cụ thể-theo trình tự • Tôi cần những thông tin nào? • Tôi làm như thế nào? • Nó phải như thế nào? • Hạn cuối là bao giờ?	**Trừu tượng-theo trình tự** • Làm sao tôi biết nó là thật? • Chúng ta đã xem xét hết các khả năng chưa? • Chúng ta cần những gì để hoàn thành nó?
Trừu tượng-ngẫu nhiên • Điều này thì liên quan gì đến tôi? • Tôi sẽ tạo ra điều khác biệt như thế nào?	**Cụ thể-ngẫu nhiên** • Trong này có những gì thật sự cần thiết?

KẾT LUẬN

Việc con bạn không trả lời không phải lúc nào cũng có nghĩa là chúng không nghe lời. Có thể là sự khác biệt giữa hai cách nhìn lớn đến nỗi thỉnh thoảng bạn và con có thể cảm thấy như đang sống ở hai đất nước khác nhau và nói những thứ tiếng khác nhau. Học cách lắng nghe - *cách diễn đạt* một điều gì đó - thay vì chỉ lắng nghe *từ ngữ* có thể giúp giao tiếp hiệu quả hơn và có thể tạo nên sự khác biệt rất lớn!

CHƯƠNG III. PHONG CÁCH HỌC CỤ THỂ THEO TRÌNH TỰ

Hôm đó, có một cuộc họp tối tại nhà thờ địa phương. Vì một vài lý do, những người tham gia cuộc họp thuộc phong cách ngẫu nhiên. Những người thuộc phong cách cụ thể-theo trình tự vắng mặt.

Nội dung chính trong chương trình là nhiệm vụ quảng bá cho ngày lễ lớn sắp tới. "Này mọi người!", một người háo hức nói: "Tôi có một ý tưởng tuyệt vời!" (Đây là kiểu câu thường làm phần lớn những người cụ thể-theo trình tự kinh hãi.) "Chúng ta nên mua 1.000 quả bóng bơm khí heli, bỏ thông báo vào trong rồi thả chúng lên trời. Chúng sẽ rơi xuống các nơi trong vùng này, và mọi người sẽ biết về sự kiện." Những người ngẫu nhiên đều nghĩ đây là một ý tưởng hay, và họ đã đi mua bóng bay ngay trong tuần đó.

Trước khi bắt tay vào tiến hành sự kiện, lại có một cuộc họp khác và lần này có mặt những người cụ thể-theo trình tự. Những người ngẫu nhiên hào hứng chia sẻ kế hoạch, và những người cụ thể-theo trình tự lắng nghe rất lịch sự. Nghe xong, một người cụ thể-theo trình tự

giơ tay. "Các bạn có biết những quả bóng bơm khí heli có thể đi bao xa trước khi rơi xuống không?" Anh ta hỏi.

Những người thuộc phong cách ngẫu nhiên bối rối: "Không, chúng tôi không biết." Người cụ thể-theo trình tự nói tiếp: "Chúng có thể bay xa tới 200 hoặc 300 dặm. Tôi không nghĩ là những người bên kia núi sẽ biết để tới đại hội đâu."

"Ừ nhỉ, chúng tôi đã không nghĩ tới điều đó." Một người ngẫu nhiên thú nhận.

Một người cụ thể-theo trình tự khác giơ tay: "Các bạn có biết bóng bay bơm heli có thể ở bao lâu trên trời trước khi rơi xuống không?"

"Không." Một người ngẫu nhiên bẽn lẽn thừa nhận.

Cô gái giải đáp: "Từ hai đến ba tháng. Lúc đó, đại hội đã kết thúc rồi."

Những người ngẫu nhiên thừa nhận: "Ừ nhỉ, các bạn nói phải."

Các thành viên tham gia cuộc họp đã có một bài học giá trị. Trước đó, những người ngẫu nhiên đôi lúc nghĩ rằng những người cụ thể-theo trình tự chỉ thích bác bỏ ý kiến và phê phán những kế hoạch thiếu thực tế. Giờ thì họ đã nhận ra rằng đóng góp của những người cụ thể-theo trình tự là vô giá. Và bây giờ, tại các buổi họp, thật không lạ khi ai đó nói: "Đợi đã! Chúng ta không thể bắt đầu mà thiếu những người cụ thể-theo trình tự được!"

NHỮNG NGƯỜI THUỘC PHONG CCH HỌC CỤ THỂ-THEO TRìNH TỰ

Khi tiếp cận với một ý tưởng trừu tượng, người theo thiên hướng cụ thể-theo trình tự có khả năng đặc biệt trong việc nhận ra mặt thực tế của vấn đề. Họ rất biết cách làm cho một kế hoạch đạt được hiệu

quả cao nhất, có sở trường sắp xếp công việc hợp lý và nâng cao năng suất. Khả năng suy nghĩ theo các bước của họ khiến họ có thể kết hợp các yếu tố rời rạc trong công việc lại với nhau bằng cách làm theo những chỉ dẫn từng bước.

Người cụ thể-theo trình tự sống rất thẳng thắn. Cách nói năng của họ thường súc tích, nhanh và hống hách. Thái độ điển hình của cụ thể-theo trình tự là: "Cần phải làm thì làm" và "Cần phải nói thì nói". Những người cụ thể-theo trình tự không bao giờ nói điều vô nghĩa, họ chỉ nói điều họ nghĩ. Họ thường không hiểu những điều tế nhị hay bóng gió xa xôi. Họ muốn bạn nói với họ chính xác điều bạn muốn họ làm.

Dù chồng tôi chủ yếu thuộc phong cách trừu tượng-theo trình tự, anh cũng có nhiều nét của một người cụ thể-theo trình tự. Các gợi ý thường không ích gì khi anh chọn quà tặng tôi vào những dịp quan trọng. Giáng Sinh đầu tiên sau khi chúng tôi cưới nhau, anh đã chuẩn bị cho tôi một "món quà lớn". "Nó màu đỏ," anh nói, "đây là một thứ em sẽ không bao giờ tự mua cho mình, và anh không thể đặt nó vừa vặn dưới gốc cây thông vì nó rất to." Vào ngày Giáng Sinh, tôi tìm thấy món quà dưới hiên. Đó là một thứ màu đỏ chói... một cái máy cắt cỏ. Sau vài mùa Giáng Sinh được nhận những thứ như máy xay sinh tố hay rèm phòng tắm, cuối cùng tôi cũng ý thức được rằng anh không thể đọc được ý nghĩ của tôi. Anh sẽ luôn luôn nói rằng anh thực sự muốn làm tôi hạnh phúc, nhưng tôi cần phải nói với anh cái gì có thể *làm tôi hạnh phúc*. Cho dù đã dần dần nhớ được khá nhiều những thứ tôi thích, anh vẫn rất vui khi tôi đưa cho anh danh sách chính xác những gì tôi cần.

Việc tặng những món quà thực dụng thể hiện khả năng nhạy bén và thực tế của người cụ thể-theo trình tự. Do bản năng thực tế, họ rất giỏi trong việc làm theo thời khoá biểu và sắp xếp, duy trì một hệ thống. Họ luôn vạch ra các danh sách, và thậm chí một số người cụ thể-theo trình tự thừa nhận rằng họ phụ thuộc vào các danh sách đến nỗi nếu làm một việc không có trong danh sách, họ sẽ viết thêm việc đó vào danh sách để có được niềm thỏa mãn được gạch nó đi. Người cụ thể-theo trình tự thường là những người nhặt nhanh các mảnh vỡ, dọn dẹp đống hỗn độn và vứt đi các đồ thừa. Họ thà tự mình làm mọi việc còn hơn là để chúng dở dang, nhưng nếu đã nhúng tay vào thì họ sẽ không đời nào chịu đựng trong im lặng. Những người sống với người cụ thể-theo trình tự luôn bị nhắc nhở về trách nhiệm, hoặc phải nghe một bài thuyết giảng lê thê để rồi thấy mình thật là tội lỗi.

CáC BẬC PHỤ HUYNH THUỘC PHONG CáCH HỌC

CỤ THỂ-THEO TRìNH TỰ

Trong buổi họp phụ huynh sáng thứ bảy, một đôi vợ chồng đứng tuổi bị muộn gần một tiếng đồng hồ. Người vợ biện hộ: "Chúng tôi ngủ quên mất. Hôm qua chúng tôi đã thuê ba bộ phim cực kì dở kéo dài tới tận hai giờ sáng."

Khi tôi hỏi tại sao họ phải chịu đựng một buổi tối nhàm chán đến thế, bà có vẻ ngạc nhiên. "Chúng tôi đã trả tiền để được xem những bộ phim đó. *Chúng tôi không thể không xem hết được!"*

Người cụ thể-theo trình tự luôn ý thức rõ ràng về thứ tự và trách nhiệm, và họ luôn cần có một mở đầu, một đoạn giữa, và một phần

kết. Trong việc đối xử với con cái, phụ huynh cụ thể-theo trình tự thường:

· Giao tiếp với con cái với thái độ dứt khoát và mong đợi được nhận điều tương tự.

· Tin rằng một câu hỏi có-không cần có một câu trả lời phủ định hay khẳng định chứ không cần lời giải thích dài dòng.

· Mong muốn chỉ dẫn của mình phải được tuân theo, không thắc mắc hay trì hoãn.

· Đặt ra những luật lệ rõ ràng mà con cái cần tuân theo, những hình phạt cho việc không nghe lời. Tất cả đều dứt khoát và kiên định.

· Trở nên khó chịu khi phải nhắc lại điều gì đó nhiều lần.

· Bực mình khi thấy con mình chọn cách phức tạp để làm một việc mà họ cho là dễ dàng.

Các bậc phụ huynh cụ thể-theo trình tự gần như luôn luôn kỳ vọng nhiều vào việc học hành và cư xử của con cái. Họ gần như không gặp rắc rối gì với việc thích nghi với các phong cách học truyền thống của hầu hết các trường học, vì những phong cách đó thường cụ thể và theo trình tự. Nếu một đứa trẻ gặp nhiều khó khăn trong việc học, cha mẹ cụ thể-theo trình tự của đứa trẻ đó thường nghĩ rằng tré chưa cố gắng hết sức.

Những phụ huynh cụ thể-theo trình tự thường không bao giờ chấp nhận những lý do như "Bài quá khó", "Con không thích nó" hay "Con chẳng hiểu gì cả!" Bản chất của họ là làm những gì cần làm, dù có thích hay không. Nhiệm vụ và bổn phận đóng vai trò quan trọng

trong cuộc sống của họ, và họ mong đợi con mình cũng làm được như thế.

Về mặt kỉ luật, các phụ huynh cụ thể-theo trình tự muốn con mình làm theo những gì chúng được chỉ bảo hoặc sẽ bị phạt nếu không nghe lời. Trong ý thức của các bậc phụ huynh cụ thể-theo trình tự, các hình phạt sẽ ngăn ngừa được sự hư đốn. Nếu con họ không nghe lời, cách xử lý yêu thích của họ là "đếm ngược".

Cách đếm ngược có hiệu quả với rất nhiều đứa trẻ, nhưng không phải tất cả. Ví dụ, khi mẹ tôi nói với chị tôi: "Sandee, mẹ sẽ đếm tới ba và con phải có mặt ở đây ngay. Một... hai...", chị ấy sẽ tới ngay.

Nhưng tôi lại không phục tùng dễ như thế. Bản chất bướng bỉnh của tôi khiến tôi chống đối. Mẹ tôi đếm: "Một... hai... hai rưỡi... hai ba phần tư... hai bảy phần tám..." Tôi thường làm thinh, để xem chuyện gì sẽ xảy ra. Tất nhiên là tôi bị phạt!

Đây là một ví dụ khác về sự đối lập giữa các phong cách. Một phụ huynh cụ thể-theo trình tự nhíu mày nhìn đứa con cụ thể-ngẫu nhiên đang đứng trên bàn trà. Bà mẹ cảnh báo: "Nếu con cứ đứng trên bàn, mẹ sẽ đánh đòn đấy." Đứa trẻ im lặng một chút rồi nhún vai và nói: "Mẹ cứ đánh con đi. Dù đau và nhiều thế nào cũng được."

Đối với các phụ huynh cụ thể-theo trình tự, chỉ cần dọa đánh đòn thôi là đủ. Họ dường như không thể hiểu nổi việc một đứa trẻ chấp nhận thà bị đánh đòn chứ nhất định không chịu nghe lời.

Mặt khác, đối với một đứa trẻ cụ thể-theo trình tự, cách tiếp cận của các phụ huynh cụ thể-theo trình tự gần như có hiệu quả ngay lập tức. Dù sao thì chúng cũng hiểu cách nghĩ của cha mẹ. Những đứa trẻ cụ thể-theo trình tự cảm thấy thoải mái khi biết những gì đang

chờ đợi chúng, và biết rằng các thói quen và thời khoá biểu sẽ ổn định. Với những đứa trẻ thiên hướng ngẫu nhiên hơn, cách tiếp cận của các phụ huynh cụ thể-theo trình tự lại có vẻ độc tài và cứng nhắc. Do cách nhìn của những người ngẫu nhiên khác những người cụ thể rõ rệt, nên việc hiểu quan điểm của nhau gần như không thể.

NHỮNG ĐỨA TRẺ THUỘC PHONG CáCH HỌC CỤ THỂ-THEO TRìNH TỰ

Kelli là một học sinh lớp ba thông minh và cẩn thận. Đối với cô bé, môn lịch sử là môn khó nhất. Một buổi tối, cô bé đọc bài về vùng Georgia và trả lời câu hỏi cuối bài. Câu hỏi đầu tiên là "Vùng Georgia có những nguồn tài nguyên thiên nhiên nào?" Kelli trở nên lúng túng. Cô đọc lại toàn bộ chương sách nhưng không tài nào tìm thấy cụm từ "tài nguyên thiên nhiên". Cô bé tỏ ra bối rối, và bố cô phải ngồi xuống bên cạnh: "Chuyện gì thế, Kelli?"

"Con không tìm thấy từ *tài nguyên thiên nhiên* ở đâu cả." Kelli thở dài. Sau đó, bố giải thích nghĩa của từ đó và đưa ra các ví dụ. Đột nhiên, cô bé nhận ra điều gì đó. Khi đọc lại chương sách, cô đã nhanh chóng có được câu trả lời. Vì sở hữu kiểu phong cách cụ thể-theo trình tự, cô bé dễ dàng nhớ được các chi tiết nhỏ. Tuy nhiên, bài tập môn lịch sử lại dạy cô bé cách nhận biết những khái niệm trừu tượng. Những đứa trẻ cụ thể-theo trình tự rất giỏi xử lý các sự việc thực tế, nhưng chúng phải tập nhận biết những khái niệm hay hình ảnh trừu tượng hơn.

Một số đặc điểm đặc trưng của những đứa trẻ cụ thể-theo trình tự:

• Rất ngăn nắp, dứt khoát và cẩn thận.

• Có thể hỏi đi hỏi lại để chắc chắn hoặc hỏi thêm chỉ dẫn chi tiết vì muốn chắc chắn là mình làm đúng.

• Luôn luôn cảm thấy an tâm hơn khi có một chỉ dẫn để làm theo, một bản mẫu để bắt chước, hoặc ai đó làm mẫu.

• Để dạy chúng làm việc nhà, sống có trách nhiệm, và cư xử tốt, cách có hiệu quả nhất là treo thưởng và đích thân bạn phải làm gương.

• Đặc biệt kiên định, và có thể thường xuyên nhắc bố mẹ về những lời hứa và các bước bị thiếu trong khi làm một việc gì đó. Các bậc phụ huynh ngẫu nhiên có khi chẳng bao giờ lên một danh sách việc cần làm, nói gì đến việc làm theo chúng!

• Hầu như sẽ nhất nhất tin lời bố mẹ. Vì những người cụ thể-theo trình tự luôn giao tiếp theo nghĩa đen, nhiều chỉ dẫn của các bậc phụ huynh trừu tượng sẽ bị hiểu nhầm, vì họ nghĩ rằng đứa con cụ thể-theo trình tự của họ sẽ hiểu những gì họ muốn nói chứ không chỉ điều họ nói ra.

Một bà mẹ trẻ tỏ ra rất lo lắng khi thấy đứa con gái 5 tuổi của mình mệt rã rời sau ngày đi học mẫu giáo đầu tiên. "Sao con lại mệt mỏi thế?" Bà mẹ hỏi.

Cô bé thở hổn hển: "Mẹ ơi, con gần như phải chạy cả ngày!"

"Tại sao con lại phải chạy nhiều thế?"

Cô bé trả lời nghiêm túc: "Cô giáo con bảo rằng Khi đi trên vỉa hè thì phải bước từ từ, khi ở trên sân cỏ thì hãy chạy chơi. Con đứng trên

cỏ suốt, nên con cứ phải chạy thôi". Khi đó, bà mẹ nhận thấy rằng con mình có những đặc điểm cụ thể-theo trình tự rất rõ ràng.

Tracy là một cô bé mười tuổi rất cẩn thận và mang đặc trưng cụ thể-theo trình tự từ bé. Một lần đi tới trung tâm thương mại để mua sắm, cô bé hỏi một câu hỏi chắc chắn đã thắc mắc từ lâu: "Tại sao trên nắp các thùng rác lại ghi chữ CẢM ƠN ạ?"

Mẹ cô kiên nhẫn giải thích: "Đó là để cảm ơn những người đã bỏ rác vào đó."

Cô bé gật đầu hiểu, nhưng lại thắc mắc tiếp. "Nhưng đâu phải ai cũng bỏ rác vào đó?"

Mẹ cô bé trả lời. "Nó chỉ cảm ơn những người bỏ rác vào thôi."

Tracy nhíu mày và nói ra ý kiến cụ thể-theo trình tự của mình: "Thế thì phải ghi là CẢM ƠN NẾU BẠN BỎ RáC VàO ĐâY."

Các bậc phụ huynh như phụ huynh của Tracy cần giúp con mình phát triển năng khiếu lý giải ngôn ngữ của những đứa con cụ thể-theo trình tự bằng cách thấu hiểu và chỉ ra cho con thấy lợi ích của việc là một người cụ thể-theo trình tự. Ví dụ, trẻ cụ thể-theo trình tự thường xuyên mắc lỗi vì chúng nhìn mọi việc theo đúng nghĩa đen. Khi chúng cảm thấy an tâm về giá trị của khả năng giao tiếp tự nhiên của mình thì việc khuyến khích các em phát triển tự nhiên và dựa trên phong cách của mình sẽ trở nên dễ dàng hơn.

ĐIỀU Gì LàM HỌ CĂNG THẲNG?

Các bậc phụ huynh và những đứa trẻ cụ thể-theo trình tự có rất nhiều điểm tương đồng về nguyên nhân làm họ căng thẳng và cách giải toả được căng thẳng.

ĐIỀU GÌ LÀM HỌ CĂNG THẲNG?

Những người cụ thể-theo trình tự cần:

Có tổ chức	Có thể dự đoán được
Luôn có thời gian biểu	Hành động theo thói quen
Quan tâm đến phần thưởng vật chất	Hiểu ngôn ngữ theo nghĩa đen

Những điều làm họ căng thẳng:

Có quá nhiều việc để làm	Những chỉ đạo chung chung
Không biết người khác mong đợi gì ở mình	Không có nơi làm việc sạch sẽ và yên tĩnh
Không biết bắt đầu từ đâu	Không được xem ví dụ

Cách làm họ bớt căng thẳng:

Cho họ không gian và thời gian làm việc cố định, yên tĩnh và không bị quấy rầy	Cho các ví dụ cụ thể về những điều người khác mong đợi về họ
Hỏi họ có cần giúp đỡ không	Luyện tập các tình huống "Nếu... thì..." để chuẩn bị cho những điều không mong đợi.

KẾT LUẬN

Người cụ thể-theo trình tự sẽ đóng góp rất lớn cho gia đình và xã hội với xu hướng bẩm sinh thiên về tổ chức, khả năng dự báo và giao tiếp. Sự sáng tạo của họ sẽ xuất hiện khi họ điều chỉnh và phát triển ý tưởng gốc của người khác. Tính kiên định và đáng tin cậy của họ thường làm họ dễ được trọng dụng hơn những người ngẫu nhiên. Hãy nhớ rằng mỗi người đều có ít nhiều tố chất cụ thể-theo trình tự. Đó không phải là phong cách học tập chủ đạo của bạn không có nghĩa là bạn không thể dùng đến nó lúc cần. Bạn càng nhận ra được tố chất cụ thể-theo trình tự của mình bao nhiêu thì bạn sẽ càng đánh giá cao những người có phong cách học tập này bấy nhiêu.

CHƯƠNG IV. PHONG CÁCH HỌC TRỪU TƯỢNG-THEO TRÌNH TỰ

Một đôi vợ chồng trẻ quyết định đổi xe. Người vợ, theo cách trừu tượng của mình, hào hứng nói: "Mình nên đến nơi bán xe xem một vòng." Người chồng, một người trừu tượng-theo trình tự, ngần ngại nhìn vợ. "Nhưng chúng ta đã biết mình cần tìm loại xe nào đâu?" Người vợ nhún vai: "Khi nào nhìn thấy nó, chúng ta sẽ biết."

Ba tuần sau, sau khi đã tìm hiểu các bản báo giá, xem xét các mẫu xe thịnh hành và đã lái thử những chiếc xe hàng đầu vài lần, người vợ nhận ra rằng việc chọn mua xe đã khác hẳn so với lúc họ còn chưa cưới. Người chồng đã gác yếu tố lãng mạn sang một bên. Họ mua được một chiếc xe tiết kiệm hơn nhiều so với chiếc xe trước. Giờ thì người chồng chỉ tiếc là họ mua xe chưa thực sự đúng *thời điểm.*

NHỮNG NGƯỜI THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-THEO TRìNH TỰ

Khi phải đưa ra quyết định, những người trừu tượng-theo trình tự luôn xem xét kĩ các lựa chọn. Quá trình thu thập thông tin quan trọng với người trừu tượng-theo trình tự khiến họ thường xuyên cân nhắc và suy nghĩ kĩ càng. Họ có khả năng logic và suy luận bẩm sinh. Họ xem xét kĩ mọi thứ, từ những quyết định lớn trong cuộc đời đến việc gọi món cho bữa trưa. Điều đặc biệt độc đáo trong quá

trình đánh giá của người trừu tượng-theo trình tự là họ vẫn tiếp tục đánh giá, phân tích sau khi quyết định đã được đưa ra. Cho dù quá trình đó diễn ra không tích cực bằng trước lúc đưa ra quyết định, người trừu tượng-theo trình tự vẫn thừa nhận rằng họ không ngừng trấn an mình rằng không còn giải pháp nào tốt hơn được nữa.

Nếu người trừu tượng-theo trình tự đã mua một món đồ nhưng sau đó lại tìm thấy một món đồ khác tốt hơn, đối với họ, chỉ có hai lựa chọn. Nếu không quá muộn, món đồ sẽ được mang đổi. Nhưng nếu đã quá muộn, họ sẽ tự than thân trách phận một thời gian dài, và chẳng có cách gì làm họ bớt cắn rứt.

Bản năng của người trừu tượng-theo trình tự là phân tích, và đa số họ tin rằng mình không bao giờ có đủ thông tin. Họ dường như luôn trên một hành trình tìm kiếm tri thức vô tận.

Hầu hết người trừu tượng-theo trình tự cho rằng mọi người đều có nhu cầu tìm hiểu thông tin, nên dù bạn hỏi một câu hỏi ngắn, họ vẫn sẽ đưa ra câu trả lời rất dài. Người trừu tượng-theo trình tự không thể nào ngừng thao thao bất tuyệt về một vấn đề mà họ quan tâm. Và dù bạn đã chán ngấy, họ cũng không hề nhận ra.

Người trừu tượng-theo trình tự luôn nghĩ rằng tình cảm phải được chứng minh bằng những việc làm thực tế. Nhiều người trừu tượng-theo trình tự rất lí trí khi yêu. Hầu hết họ có thể yêu cuồng nhiệt, nhưng hiếm khi tiến tới những ràng buộc tình cảm trừ phi thực tế làm họ cảm thấy chắc chắn về mối quan hệ của mình. Họ hiếm khi thể hiện tình cảm, trừ phi đã biết chắc chắn tại sao họ lại có tình cảm như vậy. Và họ cũng muốn bạn phải chắc chắn được tình cảm của mình.

Tôi đã có vài kinh nghiệm về những người trừu tượng-theo trình tự từ chồng tôi. Lúc hẹn hò được ba tháng, giữa chúng tôi nổ ra một cuộc tranh cãi gay gắt. Khi về nhà, tôi bực bội viết ngay những ý nghĩ lộn xộn của mình lên một tờ giấy. Ban đầu, tôi ngần ngừ không dám gửi. Nhưng sau đó, tôi đã gửi đi.

Vài ngày sau, John gọi cho tôi, mời tôi đi ăn trưa để nói chuyện về bức thư. Khi chúng tôi đang ngồi trong xe, anh lấy bức thư của tôi ra. Anh đã sắp xếp lại nó theo dàn bài chi tiết với những chương mục được đánh số La Mã I, II, III và các tiểu mục đánh dấu a, b, c. Tôi kinh ngạc không thốt lên được lời nào. Anh nhận thấy thái độ của tôi và vội vàng giải thích: "Cindy, anh yêu em. Những gì em viết rất có ý nghĩa với em. Nếu trả lời em ngay lúc đó, anh sẽ bỏ sót nhiều điều quan trọng với em. Anh viết lại để chắc chắn rằng tất cả những gì em quan tâm đều được trả lời."

Làm sao tôi có thể tranh cãi được với anh về điều này? Anh ấy dường như có vẻ quá lạnh lùng và tính toán, nhưng thực ra nó xuất phát từ tình yêu.

CáC BẬC PHỤ HUYNH THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-THEO TRìNH TỰ

Phụ huynh trừu tượng-theo trình tự rất muốn con mình có suy nghĩ logic và khả năng phân tích. Do khuynh hướng tư duy này, đôi khi họ quên mất rằng họ đang nói chuyện với một đứa trẻ, và chúng có thể không cùng phong cách học tập với mình. Các phụ huynh trừu tượng-theo trình tự thường mong đợi rất nhiều ở con mình. Hãy nhớ rằng, họ tin tưởng vào những cân nhắc thấu đáo và các phân tích cẩn thận trong gần như tất cả các tình huống. Chỉ cần một câu hỏi đơn giản như: "Con nuôi một con chó con có được không ạ?"

cũng có thể mang đến cho đứa trẻ hàng loạt câu hỏi khác. Các phụ huynh trừu tượng-theo trình tự sẽ trả lời con bằng những câu hỏi như: "Đó là loại chó gì? Con sẽ để nó ngủ ở đâu? Con sẽ cho nó ăn gì? Con sẽ vệ sinh cho nó như thế nào? Tiền chăm sóc sức khỏe cho nó là bao nhiêu?" Phụ huynh trừu tượng-theo trình tự có khi còn yêu cầu đứa trẻ phải ghi chép cẩn thận quá trình nuôi con chó, hoặc ngay từ đầu phải có một bản xin phép viết tay.

Đối với các phụ huynh trừu tượng-theo trình tự, việc tập cho con biết suy nghĩ logic rất quan trọng. Họ tự thấy mình bắt buộc phải nhìn xa hơn những gì trước mắt và tìm ra những ý nghĩa tiềm ẩn. Phụ huynh trừu tượng-theo trình tự luôn muốn con mình hiểu được ý nghĩa nhân văn của các câu chuyện. Họ luôn quan tâm đến đoạn kết của câu chuyện, và không ngừng hỏi: "Con đã học được gì từ câu chuyện này nào?" Một đứa trẻ ngẫu nhiên sẽ luôn làm cho cha mẹ trừu tượng-theo trình tự bực mình, vì việc chỉ dẫn cho một người có đầu óc ngẫu nhiên có được lối phân tích có cấu trúc, lớp lang gần như là một nhiệm vụ bất khả thi.

Tôi có một lời gợi ý tuyệt vời từ một giáo sư. Người chồng trừu tượng-theo trình tự của bà rất quan tâm đến việc dạy dỗ đứa con gái thiếu kiên nhẫn và mạnh mẽ tuổi teen của họ. Cô bé ghét những bài giảng dài dòng, và ông bố thấy khó chịu bởi sự thiếu tập trung của con. Sau một vài lần không thành công, họ nghĩ ra một quy ước độc đáo. Khi bố bắt đầu thuyết giảng, cô có thể ngắt lời bố ở bất cứ thời điểm nào để nói ra điều cô nghĩ bố định nói. Nếu cô nói đúng, ông bố sẽ phải dừng bài thuyết giảng lại. Nếu cô nói sai, bố cô sẽ tiếp tục bài thuyết giảng cho tới khi cô hiểu bài. Giờ thì bố cô bé hài lòng vì con chú ý lắng nghe, và cô bé biết rằng sẽ không phải chịu đựng một bài thuyết giảng dài dòng.

Đây là kiểu thỏa hiệp có thể giúp được các phụ huynh trừu tượng-theo trình tự dạy những đứa trẻ không có chung cách phân tích, cách nói và cách lập luận với họ.

NHỮNG ĐỨA TRẺ THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-THEO TRìNH TỰ

Một bà mẹ dạy con học tại gia gặp rất nhiều rắc rối khi dạy đứa con trừu tượng-theo trình tự lớp một của mình học đọc. Cậu bé luôn cho rằng mình biết đọc rồi. Do đó, cậu né tránh tất cả các bài học đọc. Sau khi đọc về các phong cách học tập và khám phá ra rằng phong cách trừu tượng-theo trình tự của Jimmy luôn cần khoảng cách và tính khách quan, bà mẹ đã nghĩ ra một giải pháp độc đáo. Bà đưa Jimmy đến cửa hàng và chọn bất cứ con rối nào mà cậu thích. Cậu bé chọn chuột Mickey. Khi họ mang nó về nhà, hai mẹ con bắt đầu dạy nó đọc. Bây giờ đã có một khoảng cách khách quan, và cậu bé không còn nghĩ về khả năng đọc của mình nữa. Cậu đã nhanh chóng đọc thông thạo nhờ những bài giảng cho Mickey.

Những đứa trẻ trừu tượng-theo trình tự thường suy nghĩ có hệ thống và cẩn trọng như cha mẹ mình. Nhóm này thường cần nhiều thời gian hơn người khác để làm mọi việc theo đúng ý thích của mình. Cho dù có vẻ chậm, nhưng thường là chúng đang làm mọi việc rất cẩn thận. Các phụ huynh của những đứa trẻ này thường tỏ ra ngạc nhiên khi thấy con mình thà không làm bài tập còn hơn là làm sơ sài, cẩu thả. Thường thì trẻ đã gần như hoàn thành xong bài tập, nhưng khi được yêu cầu "cứ nộp những gì các em đã làm cũng được", chúng lại quyết định không nộp gì.

Một đứa trẻ có phong cách trừu tượng-theo trình tự thường tỏ ra bình tĩnh và thu mình hơn những đứa trẻ khác. Đầu óc chúng luôn

phân tích và đánh giá các quá trình, và chúng sẽ không nói gì cho tới khi đã hiểu vấn đề.

Một bà mẹ tính cách hướng ngoại tỏ ra rất lo lắng với đứa con gái ít nói của mình. Cô bé cứ ở trong phòng hàng giờ đồng hồ liền, để suy nghĩ và đọc. Cô bé ít khi tham gia vào các cuộc thảo luận trong gia đình hay trên lớp. Nhưng những bài viết của cô bé lại rất xuất sắc. Dự một buổi phân tích của tôi về phong cách học và nhận ra thế mạnh của con gái mình, bà mẹ này đã đánh giá cao lối suy nghĩ thấu đáo mà cô bé có được. Bà nhận ra rằng khi được làm việc trong môi trường không có áp lực, cô bé bắt đầu dễ dàng nói ra những gì mình cảm thấy.

Những đứa trẻ trừu tượng-theo trình tự được phú sẵn tính khách quan, và chúng thường tỏ ra không thoải mái với các câu hỏi có liên quan đến sự riêng tư. Trẻ rất khó chia sẻ cảm xúc, nhất là nếu cảm xúc đó không thể được giải thích một cách logic. Các buổi chia sẻ ở trường cũng có thể trở thành khó khăn đối với trẻ nếu trẻ bị bắt buộc phải nói ra những thứ chúng cho là riêng tư. Phụ huynh có thể giúp đỡ con em có thiên hướng trừu tượng-theo trình tự của mình đối mặt với cảm giác không thoải mái bằng cách động viên trẻ phân tích tầm quan trọng của việc chia sẻ.

ĐIỀU Gì LàM NGƯỜI TRỪU TƯỢNG-THEO TRìNH TỰ CĂNG THẲNG?

Các bậc phụ huynh trừu tượng-theo trình tự và những đứa trẻ trừu tượng-theo trình tự có rất nhiều điểm tương đồng về những yếu tố gây căng thẳng và cách giải toả được căng thẳng.

Những người trừu tượng-theo trình tự thường cần:

Tính tổ chức	Các kết quả logic
Có nhiều thời gian làm việc	Nguồn tin đáng tin tưởng
Cơ hội phân tích	Đóng góp của họ được đánh giá cao

Những điều làm họ căng thẳng:

Bị thúc giục liên tục	Tuân theo các quyết định thuộc cảm tính
Những thời hạn vô lý	Bị yêu cầu thể hiện cảm xúc.

Các câu hỏi hóc búa

Cách làm họ bớt căng thẳng

Cho thêm thời gian để hoàn thành công việc	Ít bị yêu cầu thể hiện cảm xúc.
Có nhiều không gian yên tĩnh để làm việc	Cho thêm thời gian để hoàn thành công việc

Viết được càng nhiều càng tốt

KẾT LUẬN

Những người trừu tượng-theo trình tự chỉ chiếm tỉ lệ nhỏ trong dân số toàn cầu. Quan điểm của một người có phong cách học trừu tượng-theo trình tự không có ý nghĩa lắm với những người không có chung lối suy nghĩ logic và tính khách quan như họ. Cho dù dường như nhìn nhận cuộc sống quá nghiêm túc và rạch ròi, họ cũng có tình cảm, thứ tình cảm mà đôi khi những người không đánh giá cao cách tiếp cận sự việc của họ không thấy được. Giữa các phong cách học luôn có sự giao thoa. Cho dù xu hướng trừu tượng-theo trình tự của bạn còn ở dạng tiềm ẩn, khuất lấp ở đâu đó, hãy học cách nhận ra và áp dụng nó.

CHƯƠNG V. PHONG CÁCH HỌC TRỪU TƯỢNG-NGẪU NHIÊN

Kẻ tình nghi ngồi một mình trong phòng thẩm vấn. Sĩ quan Baker, một trong những cảnh sát giỏi nhất, bực bội bước ra ngoài. "Hắn không chịu khai! Tôi đã làm mọi cách, nhưng hắn nhất quyết không hé răng."

Thanh tra Frye cười đáp: "Để tôi nói chuyện với hắn."

"Tôi nói rồi," Baker cáu kỉnh. "Tôi đã thử hết cách."

Thanh tra Frye đi vào phòng thẩm vấn và Baker hồ nghi theo dõi họ qua tấm gương một chiều. Thanh tra Frye đặt tay lên đầu nghi phạm, và hắn bắt đầu khóc thổn thức. Thanh tra Frye bật máy ghi âm lên, và cuộc thú tội kéo dài gần một tiếng.

"Cậu đã làm gì vậy?" Baker kinh ngạc hỏi khi Frye bước khỏi phòng.

Thanh tra Frye nhún vai: "Tôi chỉ nói chuyện với hắn thôi."

NHỮNG NGƯỜI THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-NGẪU NHIêN

Những thanh tra và nhân viên cảnh sát thuộc phong cách theo trình tự thường bực bội khi các đối tượng không hợp tác. Trong học viện cảnh sát, họ được dạy cách tra hỏi một nghi phạm, phỏng vấn một nạn nhân, và lấy thông tin từ một nhân chứng theo một số quy trình nhất định. Vì vậy khi một nhân viên cảnh sát thuộc phong cách theo trình tự đã tuân thủ nghiêm ngặt quá trình đó và thất bại, anh ta thường trở nên căng thẳng. Đó là những gì đã xảy ra trong câu chuyện trên. Sĩ quan Baker không thể hiểu nổi tại sao thanh tra Frye, một người có phong cách học trừu tượng-ngẫu nhiên lại chỉ cần nói một vài câu là làm cho nghi phạm nói ra mọi chuyện. Trong rất nhiều trường hợp, kĩ năng không chỉ đơn giản là những gì mà một người có thể học từ sách vở.

Những người trừu tượng-ngẫu nhiên có giác quan thứ sáu để hiểu được những gì người khác cần mà không cần họ phải nói ra. Những điều tiềm ẩn dường như luôn khiến những người thuộc phong cách theo trình tự không hiểu nổi lại là thứ rất dễ dàng với nhóm trừu tượng-ngẫu nhiên.

Vì người trừu tượng-ngẫu nhiên rất tin tưởng vào trực giác, trực giác của họ càng ngày càng trở nên nhạy bén theo thời gian. Tuy nhiên, để giải thích tại sao họ biết được những điều đó lại chẳng dễ dàng.

Người trừu tượng-ngẫu nhiên tin rằng trên đời không chỉ có những con số lạnh lẽo, khô khan hay các chi tiết dài dòng vô tận. Họ cảm thấy khó khăn khi phải làm việc trong một môi trường không hòa thuận. Họ thường là những người đi hòa giải, nhiều khi còn tự đứng

ra nhận lỗi thay. Nhiều người trừu tượng-ngẫu nhiên thường xuyên phải đỡ lời hay xin lỗi về những gì đồng nghiệp hoặc người thân đã làm.

Trước khi đưa ra quyết định, người trừu tượng-ngẫu nhiên luôn muốn có sự góp ý của bạn bè và người thân. Người trừu tượng-ngẫu nhiên đạt phong độ tốt nhất khi họ là một thành viên trong nhóm. Việc quan tâm đến ý kiến của những người xung quanh giúp họ có lối sống hòa đồng.

Dù phong cách học tập chủ đạo của tôi là cụ thể- ngẫu nhiên, các đặc điểm người trừu tượng-ngẫu nhiên của tôi cũng rất rõ. Điều này biểu hiện rõ nhất trong thời gian tôi đang hẹn hò với người chồng thuộc phong cách theo trình tự. Giữa chúng tôi xảy ra rất nhiều mâu thuẫn thông thường của các cặp đôi.

Nếu John hỏi: "Em muốn đi ăn tối không?"

Tôi sẽ hào hứng đồng ý.

"Em muốn đi đâu?" Anh ấy sẽ hỏi tiếp.

Vì không muốn đưa ra một lựa chọn không hợp lý, tôi sẽ né tránh: "Em cũng không biết nữa, anh muốn đi đâu?"

Và anh ấy sẽ nhún vai. "Chuyện đó không quan trọng. Em cứ chọn một nhà hàng đi."

Cứ thế cho đến khi cả hai đều nổi cáu. Tại sao tôi không đưa ra quyết định? Anh ấy không nhận ra rằng đó là vì tôi tôn trọng ý kiến của anh ấy sao? Tới khi chúng tôi chọn được nhà hàng thì cả hai đã bực mình đến mức chẳng còn hứng thú đâu mà thưởng thức bữa tối.

Cuối cùng, John nghĩ ra cách để tránh cãi cọ. Bây giờ khi mời tôi đi ăn tối, anh ấy sẽ đưa ra ba lựa chọn: "Đồ ăn Trung Quốc, Mexico, hay Mĩ?", chính là ba kiểu đồ ăn mà chúng tôi thích. "Trung Quốc," tôi quyết định. Rồi anh gợi ý ba cửa hàng ăn Trung Quốc mà anh thấy khá lý tưởng. Tôi chọn một trong ba, thường không mất đến một phút. Tôi chọn được thứ mình thích, anh có được một quyết định nhanh chóng, và chúng tôi đều tận hưởng được bữa tối.

Trong mắt nhiều người, người trừu tượng-ngẫu nhiên dường như thiếu khả năng thuyết phục và quyết đoán, nhưng thực ra đó là cách họ cố gắng dung hòa ý muốn của nhiều người. Trong thực tế, đây lại chính là nhóm có khả năng thuyết phục tốt nhất trong bốn nhóm, và một khi đã chọn một công việc, không ai có thể tận tâm bằng người nhóm này.

CáC BẬC PHỤ HUYNH THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-NGẪU NHIêN

Căn phòng hỗn độn, chồng chất giấy tờ, quần áo. Trên bàn làm việc đóng khung khẩu hiệu của một người trừu tượng-ngẫu nhiên: một căn nhà sạch sẽ là biểu hiện của cuộc sống phí hoài!

Tuy họ có thể sắp xếp ngôi nhà của mình ngăn nắp nhưng việc đó lại không phải là ưu tiên của họ. Họ sống tự do, và thường gặp khó khăn khi phải duy trì một thời khóa biểu hay một thói quen. Phần lớn các bậc phụ huynh trừu tượng-ngẫu nhiên rất ân cần, trìu mến, luôn khen ngợi và làm yên lòng con. Khi nuôi dạy một đứa con thuộc phong cách theo trình tự, các bậc phụ huynh trừu tượng-ngẫu nhiên thường bị coi là không kiên định, họ phải quyết định xem nhất thiết phải dạy con điều gì.

Thói quen né tránh xung đột của những người trừu tượng-ngẫu nhiên có thể biến họ thành một người mềm yếu trong gia đình. Trong rất nhiều trường hợp, họ chấp nhận thay đổi ý kiến của mình để khỏi phải tranh cãi. Họ cố gắng làm tất cả mọi người hài lòng, và điều đó có nghĩa là họ có thể bỏ qua các vấn đề mà lẽ ra phải chú trọng - điều mà các bậc phụ huynh theo trình tự chắc chắn sẽ làm. Cho dù người trừu tượng-ngẫu nhiên luôn kiên định trong các vấn đề an toàn cá nhân hay đạo đức, mọi thứ khác đều phụ thuộc vào tâm trạng của họ. Điều này rất dễ gây hiểu nhầm, nhất là đối với một đứa trẻ thuộc phong cách theo trình tự. Đứa trẻ đó sẽ bị phạt khi làm một điều gì đó sai, nhưng ngày hôm sau, nếu việc đó có tiếp diễn lại chẳng sao.

Những người trừu tượng-ngẫu nhiên nếu lấy chồng hoặc vợ thuộc phong cách theo trình tự thường mâu thuẫn về cách dạy dỗ và rèn kỉ luật cho con cái. Họ thường thấy cần phải mềm dẻo để làm dịu bớt sự cứng rắn của người chồng hoặc vợ theo trình tự của mình.

Phụ huynh phong cách trừu tượng-ngẫu nhiên luôn luôn là các phụ huynh tận tâm, và thường thấy không thoải mái khi phải yêu cầu con mình dọn phòng, trong khi các bậc phụ huynh theo trình tự lại rất nghiêm khắc trong việc này. Rất dễ khiến họ cảm thấy có lỗi. Từ nhỏ con họ đã biết được điều này và chúng sẽ biết cách chi phối cha mẹ. Họ rất nhạy cảm với những cảm xúc của người khác, và đó vừa là một thế mạnh vừa là một nhược điểm vì họ rất quan tâm đến suy nghĩ của người khác.

NHỮNG ĐỨA TRẺ THUỘC PHONG CáCH HỌC TRỪU TƯỢNG-NGẪU NHIêN

Một bà mẹ than phiền rằng khi đứa con gái trừu tượng-ngẫu nhiên của mình quý mến một giáo viên nào đó, cô bé sẽ nài nỉ mẹ mua tặng cô rất nhiều thứ. Sau một năm trời đầy những món quà và những lời cảm ơn, bà mẹ đã hiểu hơn sự nhạy cảm của con gái mình. "Tuy nhiên, năm tới, chúng tôi mong rằng con gái chúng tôi gặp một giáo viên nghiêm khắc hơn!" Bà mẹ thừa nhận.

Những đứa trẻ trừu tượng-ngẫu nhiên, hơn tất cả những đứa trẻ thuộc các phong cách học khác, rất quan tâm đến việc làm hài lòng người khác. Đối với chúng, cuộc sống là một trải nghiệm mang tính cá nhân cao.

Những đứa trẻ này rất khó tập trung vào các môn học mà trẻ thấy không có ảnh hưởng gì đến cuộc sống của mình và những người thân. Chúng có thể có động lực để đạt được điểm tốt đơn giản chỉ vì điều đó quan trọng đối với cha mẹ mình. Trẻ có thể hay bị quy kết là "không sống đúng với năng lực của mình" vì hiếm khi theo đuổi kiến thức đơn thuần vì thích học.

Một đứa trẻ trừu tượng-ngẫu nhiên có thể thấy khó xử trong một lớp học mà các học sinh khác không vui vẻ hay giáo viên không quan tâm, quý mến trẻ. Gần như chúng có loại ăng-ten vô hình rất nhạy với các rắc rối. Nếu có mâu thuẫn hoặc xung đột giữa các cá nhân, thì chúng "bắt sóng" ra ngay và gần như không thể tập trung được vào việc học nữa.

Những đứa trẻ này sẽ là người lên thông báo với giáo viên những chuyện như: "Con chó của bạn Susie bị đâm sáng nay, và bạn ấy đang khóc. Chúng em có thể sang phòng kia để nói chuyện với bạn ấy được không ạ?" Những đứa trẻ khác có thể cũng sẽ nói ra chuyện của Susie, nhưng thường thì chúng sẽ kể rằng: "Bạn Susie đang khóc,

cô có thể tìm ai nói chuyện với bạn ấy được không ạ?" Không phải mất nhiều thời gian để những đứa trẻ khác nhận ra rằng những đứa trẻ có phong cách trừu tượng-ngẫu nhiên có thể lắng nghe và an ủi người khác tự nhiên nhất.

ĐIỀU Gì LàM HỌ CĂNG THẲNG?

Các bậc phụ huynh trừu tượng-ngẫu nhiên và những đứa trẻ trừu tượng-ngẫu nhiên có rất nhiều điểm tương đồng về những nguyên nhân khiến họ căng thẳng và cách giải toả được căng thẳng.

Những người trừu tượng-ngẫu nhiên cần:

Những lời khen chân thật và thường xuyên

Được yêu mến và tôn trọng

Cơ hội làm việc nhóm

Cơ hội dùng đến sự sáng tạo và trí tưởng tượng

Được thể hiện tình cảm

Những điều làm họ căng thẳng:

Phải thể hiện rõ thái độ

Cạnh tranh cá nhân

Không được quý mến và tôn trọng

áp lực của người thân để có tính cách của nhóm theo trình tự nhiều hơn.

Cách làm họ bớt căng thẳng:

Để họ làm việc nhóm

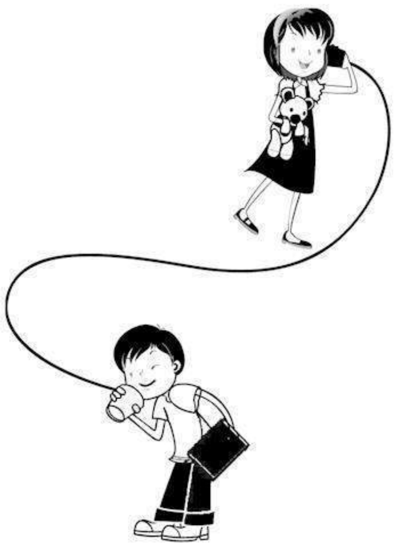
Nhận ra các ưu điểm, không cần chỉ ra những nhược điểm

Luôn được yêu mến và tôn trọng

Được lắng nghe, nhưng đừng đưa ra lời khuyên nếu họ không yêu cầu.

KẾT LUẬN

Trong giao tiếp, không ai có thể cạnh tranh được với người phong cách trừu tượng-ngẫu nhiên về khả năng cảm nhận được điều cần làm và hòa hợp với những người khó tính. Họ giàu tình thương và tốt bụng. Những người thuộc phong cách khác đôi khi không đánh giá cao sự tự giác và mềm dẻo của họ. Nếu muốn sống hòa thuận với người khác, mỗi chúng ta cần sử dụng kỹ năng này mỗi ngày.

CHƯƠNG VI. PHONG CÁCH HỌC CỤ THỂ-NGẪU NHIÊN

Một bà mẹ có phong cách học cụ thể-ngẫu nhiên uống một ngụm nước cam rồi nhăn mặt và nhổ ra: "Trời đất! Chua quá!" Bà kêu lên.

Đứa con cũng phong cách cụ thể-ngẫu nhiên của bà cầm lấy cốc nước cam đó và hỏi: "Con nếm thử được không ạ?"

Bà mẹ nhìn con sửng sốt: "Con không tin mẹ à? Tại sao con lại muốn nếm thứ mà mẹ đã bảo con là rất chua?"

Không phải cậu bé không tin mẹ - cậu chỉ muốn nếm thử trước khi thực sự tin vào điều đó.

NHỮNG NGƯỜI THUỘC PHONG CáCH HỌC CỤ THỂ-NGẪU NHIêN

Đây là nhóm ít tin vào lời nói của người khác nhất. Những người này luôn luôn thấy cần phải tự trải nghiệm càng nhiều càng tốt. Họ không cố gắng giống những người bình thường. Nếu tất cả mọi người có chung một nhận xét, thì họ sẽ nói với bạn điều ngược lại, vì vậy những điều được coi là đúng với người khác thì thường với họ lại không.

Vì người cụ thể-ngẫu nhiên sống trong một thế giới thực, bất cứ điều gì họ chưa trải nghiệm qua đều là những điều không thể tin tưởng được. Họ luôn là những người ưa mạo hiểm. Họ tin rằng bạn không thể chạy trốn khỏi sự tầm thường trừ khi bạn sẵn sàng bước qua các giới hạn.

Người cụ thể-ngẫu nhiên có trực giác nhạy bén, họ nghĩ nhanh, tò mò và có tài xoay xở. Phần cụ thể khiến họ rất thực tế, nhưng phần

ngẫu nhiên khiến họ trở nên khó đoán trước. Họ thường không có kế hoạch và các thói quen, và thích để mở các lựa chọn của mình. Mọi thứ dường như đi qua nhanh chóng mặt với họ vì họ không ngừng đi tìm các thử thách mới. Nếu một thứ bắt đầu trở thành thói quen hay trở nên nhàm chán, họ sẽ từ bỏ ngay lập tức và tìm đến một thứ khác hấp dẫn hơn.

Việc người cụ thể-ngẫu nhiên nhảy việc không phải điều lạ, đôi khi họ còn làm đồng thời cả hai công việc. Đó không hẳn là sự thiếu tập trung, mà họ muốn có cảm giác chinh phục những thứ chưa biết đến. Họ có thể biến những thứ hiển nhiên thành một điều gì đó không ai ngờ tới.

Một buổi tối, tôi đang lái xe về nhà, hai đứa con sinh đôi hai tuổi rưỡi của tôi chành chọe nhau trên ghế sau. Michael (cực kì cụ thể-ngẫu nhiên) đánh cậu em trừu tượng-ngẫu nhiên của nó, Robert. Dù tôi biết rõ chuyện, tôi vẫn phải dọa Michael một trận.

"Michael," tôi nghiêm nghị nói, "mẹ sẽ tấp vào lề đường và bật đèn lên. Nếu đúng là con đang đánh em, con sẽ bị phạt nặng đấy." Tôi dừng xe, bật đèn lên, và quay lại để xem Michael có đang đánh em không. Nhanh như chớp, Mike toét miệng cười và nói: "Cù này, cù này!"

Đây là một ví dụ hoàn hảo về khả năng gây ra và thoát khỏi rắc rối rất nhanh chóng của người phong cách cụ thể-ngẫu nhiên. Họ tự xoay xở rất nhanh nên bạn sẽ hiếm khi thấy họ vi phạm một luật lệ nào đó.

Họ coi hầu hết các luật lệ là các hướng dẫn. Đối với họ, luật lệ chỉ dành cho những người không biết làm đúng cách.

Tôi là một người mang đậm đặc điểm của phong cách cụ thể-ngẫu nhiên. Một năm khi đã gần đến Giáng sinh, tôi và người chị có phong cách trừu tượng-ngẫu nhiên của tôi, Sandee cùng đứa con nhỏ của chị đi mua sắm ở một cửa hàng bách hóa. Khi chúng tôi đến thang máy với một chiếc xe đẩy, Sandee đọc một biển chỉ dẫn: "Không đưa xe đẩy vào thang máy." Khi chị đọc biển chỉ dẫn, tôi đang mải xếp đồ lên xe đẩy.

Sandee hốt hoảng: "Biển chỉ dẫn nói là không được đẩy xe đẩy vào thang máy!"

Tôi nhìn chị: "Ồ, vậy cảnh sát sẽ tới bắt chúng ta à? Chị Sandee, đây là biển chỉ dẫn dành cho những người không biết cách đẩy xe đẩy vào thang máy an toàn. Em biết cách làm, và cái biển đó chẳng có ý nghĩa gì đối với em cả."

Chị không chịu đi theo tôi lên tầng, không muốn mọi người nhìn thấy chị đang đi cùng một người không tuân theo luật lệ. Đối với tôi, đó chỉ là một lời hướng dẫn.

Thật khó để những người cụ thể-ngẫu nhiên chấp nhận các giới hạn và các hạn chế, nhất là khi các luật lệ độc đoán. Hầu hết những người cụ thể-ngẫu nhiên tin tưởng vào việc làm một công dân tuân thủ pháp luật, và họ rất tỉnh táo trong việc nêu gương tốt cho con mình. Họ chỉ gặp nhiều rắc rối nhất với các luật lệ có vẻ vô lý đối với cuộc sống của mình.

Người cụ thể-ngẫu nhiên không bao giờ bị nhụt chí bởi từ "bất khả thi" nếu họ đã kiên quyết đạt được mục đích của mình. Ngược lại, một mục đích khác rất dễ đạt được lại có thể bị bỏ qua nếu họ thấy rằng việc đạt được nó không quan trọng.

Một người phụ nữ có phong cách cụ thể-ngẫu nhiên trẻ đã tới gặp tôi sau một buổi hội thảo và kể cho tôi nghe câu chuyện của chính cô. Khi học môn Hóa học ở trường đại học, cô đã rất ngạc nhiên khi nghe lời tuyên bố lạnh lùng của thầy giáo ngay trong buổi học đầu tiên. ông nói với học sinh rằng: không ai có thể được điểm A trong bài kiểm tra nếu họ không làm bài tập về nhà, nên bài tập về nhà sẽ chiếm nửa tổng số điểm của cả học kì.

Người phụ nữ này cảm thấy tức giận. "Ngay lúc đó," cô nói với tôi, "Tôi quyết định sẽ không làm một bài tập về nhà nào hết. Và tôi đã giành được điểm A trong tất cả các bài kiểm tra."

Tôi cười và nói: "Nhưng điểm tổng kết của chị là C, đúng không?".

Cô ấy cười: "Đúng thế, nhưng đó là điểm C tuyệt vời nhất mà tôi từng có!"

Người cụ thể-ngẫu nhiên đôi khi làm người khác bực mình vì họ hành động không giống ai, và họ luôn luôn tìm cách để thay đổi hệ thống đã có sẵn hay thử những cái mới. Nhưng cũng chính điều này thúc đẩy những người xung quanh xem xét đến những khả năng mới lạ và chưa được thử nghiệm.

CáC BẬC PHỤ HUYNH THUỘC PHONG CáCH HỌC CỤ THỂ-NGẪU NHIêN

Một buổi tối, một người bố trẻ thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên đọc truyện cho đứa con bốn tuổi của mình trước khi đi ngủ. Cậu bé cũng thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên. Trong lúc người bố sắp rời khỏi phòng, cậu bé bảo: "Bố ơi, bố để đèn hành lang sáng nhé."

Người bố trả lời: "Không được con ạ, phải tắt đèn đi."

"Đi mà bố, con muốn đèn hành lang sáng."

"Không, không bật được."

"Đi mà bố!"

"Không!"

"Đi mà bố!"

"Không!" Và đèn hành lang tắt phụt.

Cậu bé bắt đầu khóc. Bố mẹ cậu bé nghĩ rằng cậu sẽ khóc một lúc rồi ngủ. Nhưng hai tiếng đồng hồ sau đó, cả ba người đều mệt mỏi. Cậu bé đã khóc khản tiếng, nhưng cậu không chịu bỏ cuộc. Bố mẹ đã chán phải nghe cậu khóc, nhưng họ kiên quyết không bật đèn hành lang.

Cuối cùng người bố đi xuống phòng cậu bé, và thấy rằng cậu đã thò một bàn chân ra khỏi chăn. Cậu bé thổn thức: "Bố ơi, nếu bố đắp chân cho con thì con sẽ đi ngủ."

Người cha đắp chân cho con và cậu đi ngủ. Bạn thấy đấy, cuộc chiến chẳng đáng thắng - nhưng đối với cả người bố và cậu bé thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên, đầu hàng vô điều kiện là chuyện không thể.

Các phụ huynh thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên luôn thấy bực mình nếu con cái không nghe lời. Nhưng chính họ cũng là những con người bướng bỉnh, không bao giờ làm những việc được yêu cầu. Một khi đã quyết định một việc phải như thế nào, họ thường sẽ đưa ra những nguyên tắc và mệnh lệnh mà chính họ có thể đã từng không bao giờ muốn tuân theo.

Các phụ huynh cụ thể-ngẫu nhiên rất tin tưởng vào sức thuyết phục của mình. Họ muốn điều tốt nhất cho con mình, nhưng đôi khi họ khăng khăng dạy con mình theo cách của mình dù chúng có thích hay không.

Các phụ huynh cụ thể-ngẫu nhiên thường là những người bạn vui tính của con. Họ tham gia vào hầu hết mọi thứ và động viên con chơi hết mình. Cuộc đời đối với họ là một cuộc phiêu lưu, và họ muốn là những người đầu tiên chinh phục những vùng đất mới.

Vì phụ huynh cụ thể-ngẫu nhiên hiểu được tính cách cũng cụ thể-ngẫu nhiên của con mình, họ luôn nghĩ sẽ sống hòa hợp với chúng. Dù đôi lúc họ rất hòa hợp nhưng việc giống nhau không mang lại nhiều lợi ích. Do họ không bao giờ chịu thua, cũng như những đứa con ương bướng của họ, nên giữa họ và con cái hay xảy ra những cuộc chiến tranh lạnh dài bất tận.

NHỮNG ĐỨA TRẺ THUỘC PHONG CáCH HỌC CỤ THỂ-NGẪU NHIêN

Một giáo viên mẫu giáo giao cho học sinh của mình một bài tập vẽ sáng tạo: "Cô muốn các em vẽ một bức tranh về một người mà các em thực sự ngưỡng mộ." Như cách các giáo viên vẫn làm, cô vẽ mẫu một bức tranh về một người cô ngưỡng mộ nhất. Sau khi hầu hết các học sinh đã vẽ xong, cô thấy rằng hầu như chúng sao y nguyên bức tranh của mình. Một cậu bé thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên vẫn còn đang hí húi vẽ. Khi cô hỏi cậu đang vẽ ai, cậu bé liền tự hào trả lời: "Đây là bức tranh vẽ Chúa."

Cô giáo cười bối rối và nói rằng: "Nhưng không ai biết Chúa trông như thế nào."

Cậu bé chỉ trả lời: "Họ sẽ biết nếu họ xem bức tranh của em!"

Những đứa trẻ này không bao giờ thiếu năng lượng, sự tò mò và những ý tưởng mới. Nhàm chán là kẻ thù số một của chúng, và trường học thường được coi như một nhà tù. Chúng sẽ phải chịu đựng cách giáo dục cứng nhắc cho tới khi chúng tự biết mình nên học gì.

Trong một thập kỉ giảng dạy về các phong cách học, tôi chưa từng nói chuyện với một người cụ thể-ngẫu nhiên nào không táo bạo. Điều này không có nghĩa là họ nổi loạn hay ngang ngạnh, mà chỉ kiên quyết sống theo cách của riêng mình. Họ không tự động phản đối các luật lệ, nhưng họ mong đợi tính thực tế trong các luật lệ đó.

Họ có một bản năng chống lại mọi sự bắt buộc. Nếu bạn nói "hãy làm đi không thì...", thì họ sẽ chọn "không thì...". Họ có thể âm thầm thể hiện điều đó, nhưng họ biết rằng ngoại trừ việc chết ra thì họ không bắt buộc phải làm gì cả. Họ luôn sẵn sàng làm mọi việc, nhưng chỉ khi điều đó thực sự cần thiết. Hầu như những người thuộc phong cách học khác sẽ không bỏ qua những điều lặt vặt, nhưng họ sẽ sẵn sàng bỏ qua những chuyện nhỏ nhặt đó.

Khi tôi còn nhỏ, tôi và mẹ mâu thuẫn dai dẳng vì phòng ngủ bừa bộn của tôi. Nếu tôi còn tìm thấy cái giường thì với tôi mọi thứ vẫn còn sạch sẽ. Tuy nhiên, mẹ tôi mong đợi nhiều hơn thế.

Phòng của tôi là nguồn gốc của rất nhiều tranh cãi của hai mẹ con. Một ngày, đột nhiên tôi quyết định rằng tôi sẽ làm một điều gì đó tốt và bất ngờ với mẹ tôi. Tôi kiên quyết dọn sạch sẽ như mẹ tôi muốn. Đó là một bất ngờ tuyệt vời phải không? Trên đường đi về phòng, tôi

gặp mẹ. Mẹ đã qua một ngày mệt nhọc. Bà đã dọn dẹp phòng ốc cả ngày.

Mẹ tôi chỉ tay vào tôi và nói: "Cynthia Kay Ulrich, về phòng con ngay. Con sẽ không được bước ra khỏi đó cho đến khi con dọn sạch nó."

Điều mà tôi rất muốn làm bỗng nhiên trở thành một tối hậu thư. Tôi lập tức phản đối ngay lời ép buộc đó. Tôi quyết định rằng mẹ tôi sẽ không thể bắt tôi dọn phòng.

Tôi nhận tất cả mọi hình phạt: Tôi bị đánh đòn. Tôi bị cấm ra khỏi phòng. Tôi phải nhịn bữa tối. Chẳng có gì tỏ ra có hiệu quả. Mẹ tôi có thể đốt cháy căn phòng và tôi sẽ vẫn chọn cách không tuân lệnh.

Tôi không cố tình không nghe lời mẹ. Khi có cảm giác bị kiểm soát, tôi sẽ từ chối không hợp tác. Mệnh lệnh đã được đưa ra, và tôi không còn lựa chọn nào khác ngoài việc chứng tỏ rằng tôi không bắt buộc phải nghe lời.

Khả năng cụ thể luôn giúp họ rút được ý chính từ các luật lệ. Họ sẽ tìm được cách làm những việc mình thích mà không thật sự đi ngược lại với các luật lệ.

Carol, một trong những giáo viên tham dự lớp học cách dạy những đứa trẻ bướng bỉnh, kể lại một kỷ niệm hồi còn nhỏ, thể hiện rõ tính cách bướng bỉnh của một người phong cách cụ thể-ngẫu nhiên như cô. Khi đang học ở một trường trung học cơ sở, một ngày, cô giáo cho cả lớp chuyền tay một cây liễu để xem. Cô giáo bảo cả lớp thoải mái được cầm và chơi với cây liễu, nhưng không được để chúng gần tai. Carol là người cuối cùng được cầm cây liễu. Trong khi chờ tới lượt mình, cô bé Carol phát điên lên không hiểu tại sao cô giáo lại

nói rằng không được để nó vào tai. Tại sao lại không được? Chuyện gì sẽ xảy ra?

Khi cây liễu được chuyền đến tay Carol, cô bé cúi xuống ngăn bàn, giấu mặt mình đi, và nhét cây liễu không phải vào tai, mà là vào mũi. Và cô bé phải đứng góc lớp khá lâu vì thử nghiệm đó của mình. Tới bây giờ, Carol vẫn bực mình với giáo viên của mình. Cô đã không nhét cây liễu vào tai mình, vậy đâu phải cô đã không nghe lời?

Dù những đứa trẻ thuộc phong cách cụ thể-ngẫu nhiên rất dễ làm cho cha mẹ mình bực mình, chúng lại rất muốn cha mẹ mình là những người dẫn đường. Các em luôn muốn được biết trước ranh giới và tiếp nhận sự an toàn khi biết được giới hạn. Thử thách lớn nhất là cách cha mẹ truyền đạt những chỉ dẫn đó tới đứa con mình.

Một vài năm trước, đang ngồi trong một nhà hàng, tôi nghe thấy một cuộc nói chuyện căng thẳng ở bàn bên cạnh. Tôi liếc sang và nhìn thấy một đôi vợ chồng trẻ với đứa con khoảng tám tuổi. Người cha đập chiếc dĩa xuống bàn và chỉ tay vào con: "Bố để con tự chọn đồ trong thực đơn cho trẻ em, rồi con lại không ăn những gì con gọi. Từ bây giờ bố sẽ gọi đồ và con sẽ phải ăn."

Cậu bé không biết là cậu vừa nghe thấy một luật lệ mới. Người cha cúi gần cậu bé hơn. "Và chúng ta sẽ không rời khỏi đây cho đến khi con ăn hết những gì con đã gọi."

Tôi liếc nhìn cậu bé. Không cần nói một lời, nét mặt cậu bé đã hiện rõ thông điệp: "Bố bảo họ mang giấy tờ thuê nhà ra đây, chắc chúng ta sẽ ở lại và sống ở đây đấy." Mệnh lệnh đã được đưa ra, và cậu bé rõ ràng không có ý định tuân theo. Người cha đang ngồi quay lưng về phía tôi, nhưng tôi vẫn có thể thấy được anh ta đang tức nghẹn

lên tận cổ. Anh ta nổi gân xanh, và anh ta giận run lên. Người mẹ có vẻ đang khó chịu. Chắc rằng cô đã trải qua tình trạng này rất nhiều lần. Cố gắng để làm dịu bớt tình hình, cô đẩy đĩa của mình cho đứa con: "Con có thể ăn đồ trên đĩa của mẹ này," cô nói. "Em không được giúp nó!" Người cha gầm gừ. "Nó sẽ phải làm theo cách của anh!"

Một vài phút sau, tôi nhìn gia đình này rời khỏi quán ăn. Người cha đùng đùng bước ra ngoài, gần như sắp lên cơn đau tim. Người mẹ rơm rớm nước mắt, và đứa con, với vẻ mặt thờ ơ, bỏ lại một đĩa còn nguyên thức ăn.

Là một người mẹ, tôi hoàn toàn có thể thông cảm với đôi vợ chồng này. Nhưng bản thân vốn là người bướng bỉnh, tôi biết rằng hầu như các cách tiếp cận của họ đều không có tác dụng.

Tôi là một đứa trẻ bướng bỉnh, và bạn có biết điều gì sẽ khiến tôi nghe lời không? Nếu bố tôi nói: "Con có định ăn nó không?" và tôi trả lời: "Không ạ," bố tôi sẽ gọi bồi bàn để lấy một túi đựng mang về. Bố tôi sẽ quay sang tôi và nói: "Được thôi. Con không phải ăn nó bây giờ, nhưng bữa tiếp theo con sẽ phải ăn nó. Con thấy đấy, luật là con phải ăn những thứ con đã gọi." Nếu bố tôi cho tôi một chút quyền quyết định sẽ ăn món ăn đó khi nào, thì tôi sẽ luôn nghe lời. Điều này thuộc vấn đề sự kiểm soát hơn là sự chỉ dẫn.

ĐIỀU Gì LàM HỌ CĂNG THẲNG?

Các bậc phụ huynh và những đứa trẻ có phong cách cụ thể-ngẫu nhiên có rất nhiều điểm tương đồng về những nguyên nhân làm họ căng thẳng và cách giải toả được căng thẳng.

Những người cụ thể-ngẫu nhiên thường cần:

Cảm hứng	Tự do lựa chọn
Sự độc lập	Các hướng dẫn thay vì các luật lệ
Các lý do bắt buộc	Các cơ hội sáng tạo

Những điều làm họ căng thẳng:

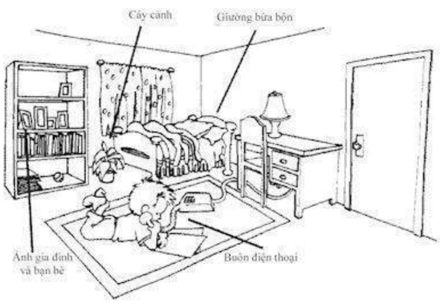
Các giới hạn và ranh giới thái quá	Không được đánh giá là một cá nhân độc đáo
Thời khóa biểu và thói quen bị ép buộc	Không được để ý tới

Cách làm họ bớt căng thẳng:

Hướng dẫn họ nhưng không được mềm mỏng quá	Ủng hộ để đạt được mục đích
Không nhấn mạnh, không bắt buộc	Luôn luôn thể hiện tình thương và sự chấp nhận
Giúp họ tìm ra những gì truyền cảm hứng	

Bạn đã có một số hiểu biết về các phong cách học và hi vọng là đã có thể nhận biết được cách học của chính mình, hãy lấy ra một tờ giấy và vẽ một bức tranh minh họa một số tính cách của con hoặc của chính bạn. Để bắt đầu, đây là một bức tranh biển thị đặc điểm của một người cụ thể-ngẫu nhiên.

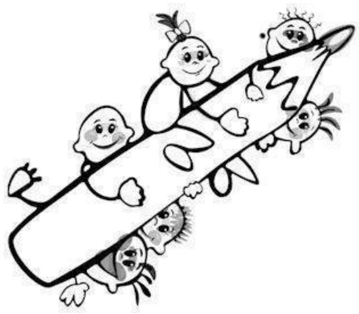
Hãy giữ lại bức tranh của bạn. Chúng ta sẽ còn thêm nhiều yếu tố vào đó.

KẾT LUẬN

Tôi thường nói với các phụ huynh của những đứa trẻ cụ thể-ngẫu nhiên bướng bỉnh rằng những đứa trẻ đó sẽ làm thay đổi thế giới mà

không có trường hợp ngược lại. Một khi biết được thế mạnh của những người cụ thể-ngẫu nhiên, bạn sẽ kinh ngạc khi thấy họ đã đóng góp vào sự biến đổi của thế giới như thế nào. Thay vì cố gắng bắt họ phải tuân lệnh, chúng ta nên để ý tới những ý tưởng mới thật sự có tác dụng của họ. Phần cụ thể-ngẫu nhiên trong mỗi chúng ta luôn giúp chúng ta vượt qua được chính mình.

CHƯƠNG VII. CHÚNG TA TẬP TRUNG THEO CÁCH NÀO?

Bạn đã có những hiểu biết cơ bản về cách đầu óc chúng ta làm việc, nhờ các mô tả của Gregorc. Bây giờ, tôi sẽ bổ sung một phần nữa vào bức tranh tổng quát. Mỗi người trong chúng ta đều cần một môi trường làm việc riêng, với những đòi hỏi và ưu tiên khác biệt. Các yếu tố như ánh sáng và nhiệt độ trong phòng, ghế ngồi có thoải mái không, chúng ta có đói hay không... đều có thể ảnh hưởng đến hiệu quả và khả năng tập trung của chúng ta.

Xác định được môi trường làm việc ưa thích sẽ giúp chúng ta hiểu rõ thêm phong cách học của mình.

Cách đây vài năm, tôi có dự một buổi tọa đàm của một nhà tư vấn giáo dục. ông vừa xuất bản một cuốn sách dành cho phụ huynh, hướng dẫn họ cách bắt buộc những đứa con bướng bỉnh phải làm bài tập. Nhà sản xuất cho mời một số bà mẹ và con họ đến trường quay. Người dẫn chương trình để tác giả và các bà mẹ trao đổi thẳng thắn với nhau.

Cho dù câu chuyện của các bà mẹ không giống nhau, "chuyên gia bài tập" vẫn khăng khăng nhắc đi nhắc lại một giải pháp duy nhất cho mọi trường hợp: "Hãy biến việc làm bài tập thành một cuộc theo

đuổi không nao núng. Đặt ra những việc cần làm, và không bỏ cuộc cho tới khi việc đó trở thành thói quen của trẻ."

Một bà mẹ có con 12 tuổi phản bác: "Nhưng cái gì cũng làm con tôi mất tập trung!" Chuyên gia bài tập lắc đầu và lên giọng khiển trách: "Vậy thì chị vẫn chưa biến được việc này thành một trong những thói quen quan trọng hàng ngày của gia đình." Bà mẹ bực mình kia phác một cử chỉ tức giận rồi đưa con rời khỏi sân khấu.

Một bà mẹ khác lên tiếng: "Tôi đã thử *đủ mọi cách* để bắt con gái tôi làm bài tập, chỉ thiếu nước dọa giết nó nữa thôi. Nhưng chỉ *nước đổ đầu vịt.*" Vị chuyên gia cười và lại nói: "Chị chỉ cần làm cho việc đó trở nên quan trọng hơn."

Tôi chứng kiến lần lượt từng bà mẹ thất vọng rời khỏi đó, một số người còn hoang mang hơn, khi nghĩ rằng không chỉ có lỗi của con họ không chịu làm bài tập, mà còn có *lỗi của chính họ* vì đã không đủ cứng rắn và tận tâm để tìm ra giải pháp.

Chỉ riêng chuyện phải nghĩ cách bắt bọn trẻ làm bài tập đã đủ nói lên trẻ khó tập trung vào việc học đến mức nào. Cho dù rất nhiều nguyên nhân đã được mổ xẻ, nhằm biện minh cho sự thiếu tập trung này, tôi tin rằng nguyên nhân xác đáng và có lý nhất đã bị bỏ qua.

Trong mắt của một phụ huynh, bắt con phải học và có những phương pháp làm bài tập rập khuôn cách của *bản thân* là chuyện bình thường. Chẳng gì chúng ta cũng là những nhân chứng sống, chúng ta biết mười mươi cách nào hiệu quả, cách nào không. Phải không nào các bậc phụ huynh?

Nhưng hãy nghĩ lại. Có bao nhiêu người trong số các bạn đã cưới một người giống y hệt mình? Đếm trên đầu ngón tay. (Có một sự

thật thú vị là hầu hết chúng ta đều bị cuốn hút bởi những người hoàn toàn khác mình vì họ có "cách nhìn cuộc đời rất mới mẻ", nhưng sau đó lại thấy phiền toái vì sự xung đột giữa lối sống và các chuẩn mực hàng ngày này.) Nếu cách tiếp cận cuộc sống của bạn và bạn đời còn cực kì khác nhau như thế, thì hãy tưởng tượng xem đến con bạn, sự kết hợp đó sẽ cho ra một cá tính được biểu hiện phức tạp đến như thế nào!

Nhưng từ từ hãy nản! Chúng ta không bó tay. Chúng ta có thể quan sát *môi trường học ưa thích* của con để từ đó giúp trẻ tập trung và học tốt hơn. Hãy xem qua một số môi trường học dưới đây và xem đâu là môi trường phù hợp nhất cho người muốn tập trung và tiếp thu hiệu quả.

Kenneth và Rita Dunn là những nhà nghiên cứu hàng đầu về lĩnh vực này. Họ đã bỏ hàng năm trời nghiên cứu ảnh hưởng của môi trường lên các cá nhân và tìm hiểu xem cách học có liên quan thế nào đến khả năng tập trung và ghi nhớ thông tin. Dựa trên nghiên cứu của họ, tôi sẽ nhấn mạnh một số yếu tố quan trọng mà các bậc phụ huynh cần chú ý để tìm ra cách hiệu quả nhất giúp con mình tập trung.

CON BẠN NêN HỌC Ở ĐâU?

Quan điểm cho rằng nếu muốn con học tốt thì trước hết phải chọn cho con một chỗ học phù hợp vẫn là quan điểm bất di bất dịch qua nhiều thế hệ phụ huynh. Theo họ, tốt nhất là nên ngồi học vào một giờ cố định mỗi tối trong một căn phòng sạch sẽ, yên tĩnh, đủ ánh sáng, bàn ghế tươm tất, không có điều gì gây mất tập trung. Đối với nhiều đứa trẻ, cũng như nhiều người lớn, đây là điều kiện lý tưởng

để tập trung. Nhưng đối với một số người, điều kiện này chẳng khác gì tù giam lỏng.

Từ nhỏ tới lớn, tôi chỉ thích ngồi học và làm việc dưới sàn nhà. Kể cả khi đang mặc nguyên cả bộ đồ công sở, tôi vẫn đóng cửa văn phòng lại và bày đủ mọi giấy tờ tài liệu ra nền nhà trước khi bắt đầu làm việc. Ở nhà, chồng tôi thường xuyên bắt gặp cảnh tôi ngồi bệt giữa đống sách vở, giấy tờ và đăm chiêu suy nghĩ. Anh rất lo lắng.

"ánh sáng ở đây kém quá!" Anh kêu lên. "Và nếu cứ cúi gằm xuống sàn như thế, em sẽ bị đau lưng đấy. Đây! Vào đây! Mình có cái bàn cuốn tuyệt vời và ngăn nắp thế này cơ mà!" Anh nhặt đống giấy tờ lên và đặt chúng gọn gàng trên bàn, kéo tôi lên ghế, bật đèn làm việc, và đập tay lên vai tôi.

"Thấy chưa, thế có phải tốt hơn không?" Anh hỏi.

Tôi gật đầu, chờ cho tới khi anh bước ra ngoài, rồi lại gom hết giấy tờ và rải xuống nền nhà. Tôi có thể ngồi tại bàn như anh ấy muốn. Nhưng tôi sẽ chỉ ngồi như phỗng bên chiếc bàn cuốn. Tôi có thể ngồi như thế cả tiếng đồng hồ, nhưng khi anh quay lại, tôi sẽ chẳng hoàn thành được gì hết. "Sao vậy?" Anh sẽ hỏi. "Em đã có một điều kiện lý tưởng: một tiếng đồng hồ không bị làm phiền và một nơi sạch sẽ, đầy đủ ánh sáng để làm việc. Tại sao em lại không làm được gì?" Anh không tài nào hiểu được một người đầu óc bình thường lại có thể làm việc tốt hơn khi ngồi bệt, hay trong mười phút, cùng tiếng nhạc và đủ thứ tiếng ồn, lại làm việc hiệu quả hơn hẳn so với một tiếng đồng hồ yên tĩnh.

Với một số người khác, ngồi trên ghế bành hay cuộn tròn trên sàn lại là cách duy nhất để cảm thấy đủ thoải mái để tập trung. Tóm lại, mỗi

người có một sở thích riêng, vậy nên nhớ rằng cách của *riêng chúng ta* thường là không có tác dụng với những người khác trong gia đình. Thay vì khăng khăng bắt con bạn phải học ở một nơi quy định nào đó, hãy chú ý quan sát vị trí con bạn hay ngồi nhất khi đọc sách hoặc làm những việc khác, và để chúng học ở chỗ đó.

Phải yên tĩnh như thế nào?

Một số phụ huynh không tưởng tượng nổi một người lại cần tiếng ồn để không bị mất tập trung. Tôi là một người rất dễ mất tập trung bởi sự vắng vẻ và yên tĩnh. Chồng tôi, ngược lại, để tập trung làm việc, lại hoàn toàn phụ thuộc vào hai yếu tố đó. Chúng tôi vẫn chưa tìm ra được môi trường học thích hợp cho hai đứa con. Bởi vì bọn trẻ không có gì giống nhau ngoại trừ ngoại hình, và chắc chắn mỗi đứa sẽ có một môi trường học ưa thích khác nhau.

Thường thì các bậc phụ huynh sẽ lấy làm ngạc nhiên vì con mình giải bài tập nhoay nhoáy khi ngồi giữa phòng khách với tivi đang bật và người đi qua đi lại ồn ào. Rất nhiều học sinh nói với tôi rằng các em làm việc hiệu quả nhất khi được nằm thoải mái trên giường. Số khác thì phải ngồi trên ghế cứng mới tập trung được.

Thế còn ánh sáng?

Hầu hết chúng ta đã từng nghe mẹ nói: "Bật đèn lên, không hỏng mắt bây giờ!" Thật ra, mỗi người có cảm giác thoải mái hay khó chịu với các mức độ ánh sáng khác nhau. Thường thì gia đình nào cũng thế, sẽ luôn có một người đi *tắt* bóng đèn ngay khi người khác vừa *bật* lên. Các trường công luôn luôn dùng bóng đèn tuýp có ánh sáng mạnh, làm một số học sinh *mất tập trung* vì chúng cần ánh sáng dịu hơn. Hãy thử nghiệm các độ sáng khác nhau để tìm ra mức độ phù

hợp nhất với con bạn và nhờ đó tạo môi trường học tập phù hợp nhất cho con. Bí quyết chỉ là chọn ánh sáng sao cho con bạn không cần căng mắt ra để nhìn. Hãy nhớ là, rất có thể sở thích của bạn và con bạn hoàn toàn khác nhau!

Có nên tăng nhiệt độ không?

Ở đâu cũng vậy, bước vào phòng học, bạn có thể chứng kiến cảnh những học sinh này đang ngồi thoải mái, phong phanh trong một chiếc áo phông ngắn tay, còn những học sinh khác lại co ro trong tầng tầng lớp lớp áo trong áo ngoài.

Không có một nhiệt độ phòng lý tưởng chung cho tất cả mọi người, vì thể trạng mỗi người một khác. Nếu nhiệt độ phòng quá nóng hoặc quá lạnh, rất nhiều học sinh sẽ không thể tập trung được. Trong khi một số thích nghi dễ dàng với các mức nhiệt khác nhau, số khác lại cần căn phòng có một nhiệt độ phù hợp ổn định trước khi có thể chú ý đến thứ khác.

Một trong những giai thoại tôi thích nhất liên quan đến tiết học của bà Rita Dunn, nhà nghiên cứu mà tôi đã nhắc đến. Một lần, trong tiết tiếng Anh, bà kiểm tra từ vựng cơ bản. "áo len là gì nào?" Bà hỏi. Một cậu bé lập tức giơ tay và trả lời thật thà: "Đó là thứ mẹ bạn bắt bạn mặc khi bà thấy lạnh."

Có nên cho phép học sinh ăn trong lúc học không?

Cấm ăn uống trong lớp là một quy tắc nằm lòng ở mọi lớp học truyền thống. Đối với một số đứa trẻ, đây chẳng phải là một vấn đề gì nghiêm trọng, vì ăn uống sẽ làm chúng mất tập trung. Nhưng cũng có những đứa nếu không được ăn uống, sẽ chẳng có bụng dạ nào chú ý vào việc khác. Nếu luôn cần một cốc cà phê hay một lon xô-đa bên

cạnh khi làm việc, bạn có thể hiểu tại sao một số học sinh lại mất tập trung khi phải nghe giảng với cái bụng rỗng hay lúc khát khô họng.

Nếu bạn nhìn thấy một học sinh cắn bút hay gặm thước kẻ, thì có thể cậu bé hay cô bé đó đang cố gắng quên đi cơn đói cồn cào cứ lăm le kéo chúng ra khỏi bài học. Cho dù quy định cho phép ăn uống trong phòng học là không thiết thực, thì một mẩu kẹo ngậm hoặc kẹo cao su cũng đủ để giúp một học sinh đang đói tập trung vào bài giảng hơn là mải nghĩ về giờ ăn trưa.

LẮNG NGHE ĐỒNG HỒ SINH HỌC

Vốn luôn luôn tỉnh táo vào buổi sáng, tôi đã rất ngạc nhiên khi thấy một số người lấy làm cáu kỉnh với những người nhanh nhẹn và vui vẻ trước 10 giờ sáng. Ngược lại, với tôi đến bản tin 11 giờ tối là hết ngày, trong khi đấy mới là lúc những người ưa hoạt động ban đêm bắt đầu tràn đầy năng lượng. Dù chúng ta có thể bắt bản thân làm việc vào bất cứ giờ nào trong ngày, hầu hết chúng ta đều có một giờ nhất định để làm việc hiệu quả nhất.

Khi bạn có một đứa con nhanh nhẹn nhất vào buổi sáng và một đứa như một con cú đêm, thì đừng mất công trông chờ chúng làm bài tập hiệu quả nhất vào cùng một thời điểm. Đó cũng là lý do tại sao khi một học sinh phải học một môn khó và nhàm chán, thành tích sẽ khả quan hơn nếu tiết học đó diễn ra vào giờ cậu ta tỉnh táo nhất. Chí ít cậu ta cũng có thể hoàn thành được đống bài tập. Và nếu cậu ta có được điều kiện đó thường xuyên, khả năng tập trung của cậu cũng sẽ được cải thiện đáng kể.

Gần đây, tôi có dịp thảo luận về kĩ năng học tập với các em học sinh trung học. Tôi đặt ra tình huống sau:

Giả sử bạn đang bối rối không biết mình có được điểm cao trong kì thi học kì môn Lịch sử hay không, kì thi có tính chất quyết định điểm tổng kết học kì. Phụ huynh của bạn cũng lo lắng đến mức sẵn sàng treo giải một chiếc xe hơi nếu bạn đạt được kết quả tốt. Hãy lấy ra một tờ giấy lớn và vẽ nơi lý tưởng nhất mà bạn muốn học cho kì thi quan trọng này. Vẽ càng chi tiết càng tốt: địa điểm, ánh sáng, đồ ăn v.v., tất cả những điều cần thiết cho một chỗ học lý tưởng.

Khi vẽ xong, các học sinh ghi tên và nộp lại. Một số được đứng lên giải thích điều kiện học tập lý tưởng của mình. Các học sinh không cùng quan điểm liên tục kêu lên: "Cậu học trong phòng ngủ à? Không đời nào! Tớ mà làm thế có mà ngủ lăn quay ngay!" hay "Không có ánh sáng tự nhiên thì tớ không thể tập trung được," hoặc "Làm sao mà học được ở ngoài trời cơ chứ!" Khi cuộc tranh luận kết thúc, tôi hỏi cả lớp một câu quan trọng: "Thế thì đâu là chỗ học lý tưởng nhất?" Câu trả lời rất đơn giản và thống nhất: "Đó là nơi thích hợp với *bạn*."

CHẤP NHẬN THỬ NGHIỆM ĐỂ CON BẠN TâM PHỤC KHẨU PHỤC LàM BàI TẬP

Rất nhiều phụ huynh phàn nàn rằng con họ đòi học ở những chỗ và vào những lúc rất quái đản. Những người này luôn thắc mắc làm sao một người lại có thể làm việc rất khuya trên một chiếc ghế bành, với một hộp bắp rang bơ và radio mở to. Nếu bảo con bạn làm bài tập là một nhiệm vụ gần như bất khả thi, thì đây là một giải pháp cho bạn, dù rằng thời gian đầu bạn có thấy hơi khó chịu. Nhưng hãy kiên nhẫn nào!

Hãy thỏa thuận với cô/cậu học trò bướng bỉnh của mình. Trong hai tuần, hãy để cho chúng học *bất cứ* lúc nào, *ở bất cứ* đâu, với *bất cứ*

thứ gì chúng nói là cần (tất nhiên không phải những thứ phi pháp hay cấm kị). Hết hai tuần đó, nếu con bạn làm đầy đủ bài tập và điểm của chúng có tiến bộ, bạn sẽ chấp nhận là con mình biết phương pháp học tốt nhất. Còn nếu không, chúng sẽ phải chấp nhận phương pháp học mà *bạn* đưa ra.

Để phương pháp này thực sự hiệu quả, hãy liên lạc với giáo viên của con trước khoảng hai tuần. Trình bày kế hoạch và nhờ giáo viên giúp đánh giá tiến bộ của con trong thời gian thử nghiệm.

Tôi nhận thấy rằng, cho dù hai hoặc ba ngày đầu, các học sinh có xu hướng thích thử đủ trò tai quái, các em vẫn nhận ra rằng phải chứng minh được là cách của mình là *có hiệu quả*. Cuối cùng, rất nhiều học sinh sẽ tiến gần tới phương pháp mà phụ huynh chúng định áp dụng từ trước. Thật thú vị là *chính phụ huynh* qua đó cũng thấy rằng họ có thể dàn xếp hiệu quả mọi việc theo cách mà họ chưa bao giờ nghĩ đến.

Một bà mẹ đã hoàn toàn nản lòng phàn nàn rằng con gái bà lấy phong cách học làm cớ để được xem chương trình tivi yêu thích. "Con tôi khăng khăng rằng nó chỉ có thể giải quyết được bài tập khó nhất nếu được xem chương trình ấy." Tôi gợi ý cho bà cách lật tẩy cô con gái. Nếu đó là một chương trình phù hợp, hãy cứ để cô bé vừa làm bài tập vừa xem tivi. Nhưng hết chương trình, hãy kiểm tra vở. Cô bé phải chứng minh được là phương pháp của mình đúng. Trách nhiệm luôn là trên hết!

Ghi nhớ: Bạn cần nhớ rằng không phải điều kiện môi trường lý tưởng nào cũng quan trọng như nhau đối với tất cả mọi người. Với người này, có thể yếu tố này mới là quyết định; còn những yếu tố khác thì vô thưởng vô phạt, có cũng được, không có cũng không sao.

Ví dụ, tôi tập trung tốt hơn nếu có thứ gì đó nhấm nháp khi làm việc, nhưng nếu không có thì tôi vẫn làm việc tốt. Trái lại, tôi chẳng thể làm việc gì ra hồn nếu bị lạnh. Hãy cố gắng xác định yếu tố nào là cốt yếu giúp con bạn tập trung cao độ. Sau đó, tập hợp càng nhiều yếu tố môi trường phù hợp càng tốt, và thường xuyên để con làm việc trong môi trường đó.

Nhưng bạn cũng cần nhớ rằng, không nên để con lấy phong cách học ra làm cớ để thoái thác những gì không thích làm. Chỉ cần xác định rõ ràng những gì bạn muốn con đạt được, bạn sẽ có cách giúp con mình thực hiện mục tiêu đó theo cách phù hợp nhất với phong cách học của chúng. Như thế, cơ hội thành công của chúng sẽ lớn hơn. Trong trường hợp không thể hợp tác với phong cách học của con, bạn có thể giúp con hiểu và xử lý những yêu cầu được đưa ra bằng cách chuyện trò và tìm hiểu tại sao bọn trẻ lại thấy những yêu cầu đó là bất khả thi. Bạn có thể chỉ cho con cách nhận biết và tận dụng thế mạnh tự nhiên để làm những việc vốn không dễ dàng với chúng.

THỰC HàNH

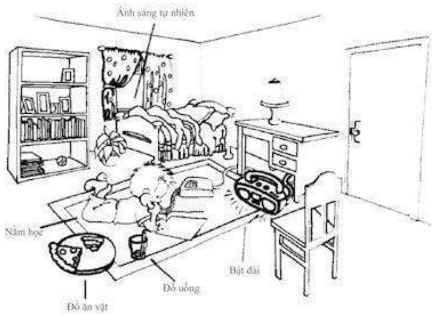
Những gợi ý dưới đây có thể giúp bạn xác định được một số yếu tố môi trường học phù hợp với con bạn. Đồng thời, cũng giúp bạn phát hiện được thế mạnh về phong cách học của chính mình. Một khi đã xác định được phong cách học, các bậc cha mẹ và con cái nên chia sẻ với nhau, như vậy cả hai sẽ hiểu và tôn trọng những điểm giống và khác nhau giữa hai bên.

· Đưa cho con bạn một tờ giấy lớn và bút màu. Yêu cầu trẻ vẽ ra một bức tranh về nơi học lý tưởng của mình, càng chi tiết càng tốt, rồi để chúng giải thích bức vẽ.

· Nếu chính con bạn cũng không hình dung được nơi học lý tưởng của mình, hãy quan sát tình huống thực tế. Ví dụ, cho con bạn làm bài tập trong một căn phòng thật sáng, sau đó chuyển sang một căn phòng ít ánh sáng hơn. Rồi hỏi xem tập trung trong căn phòng nào dễ dàng hơn. (Đừng ngạc nhiên nếu bạn nhận được câu trả lời: "Con chẳng thấy có gì khác nhau". Hãy nhớ rằng, đôi khi đúng là không có gì khác biệt cả).

· Yêu cầu con bạn thiết kế, tưởng tượng hoặc miêu tả nơi học lý tưởng. Và cố gắng biến điều đó thành hiện thực.

Hãy tìm lại bức tranh bạn đã vẽ trong chương trước. Bây giờ thêm vào các yếu tố bạn muốn cho một môi trường học lý tưởng. Bạn cần nhiều ánh sáng không? Bạn có cần căn phòng ấm áp không?

KẾT LUẬN

Không có cái gì gọi là một môi trường học "chuẩn" áp dụng cho tất cả mọi người. Quan trọng là: Bạn có biết môi trường nào thích hợp với bạn không? Đối với con bạn thì sao? Mặc dù nhiều người trong số các bạn có thể phải thay đổi ý kiến về một "nơi học lý tưởng", thì đổi lại bạn sẽ "ngộ" ra một điều: nếu được làm việc trong môi trường phù hợp với phong cách học của từng người thì bài tập sẽ được giải quyết dễ dàng hơn. Thậm chí bạn còn phải ngỡ ngàng vì

vài người trong chúng ta cần một nơi bừa bộn thì mới làm việc được.

CHƯƠNG VIII. CHÚNG TA GHI NHỚ THENG TIN THEO CÁCH NÀO?

floccipaucinilihilipilification

(coi thứ gì đó là vô dụng)

-Từ điển tiếng Anh Oxford-

Bạn mất bao nhiêu thời gian để học được cách đánh vần từ này? Bạn nhớ bằng cách nào? Việc nghe cách phát âm của từ đó trước khi bạn học đánh vần có quan trọng không?

Chúng ta dùng cả năm giác quan để xử lý và ghi nhớ sự vật, sự việc. Đó được gọi là "nhận thức giác quan". Nói cách khác, khi "nhận thức", hay tiếp nhận thông tin, chúng ta sẽ dùng ít nhất một giác quan để hiểu và ghi nhớ.

Đây là một khía cạnh khác bổ sung vào bức tranh toàn cảnh về các đặc trưng cũng như thế mạnh của phong cách học tự nhiên. Nếu mô hình nghiên cứu của Gregorc giúp nhìn thấu cách trí óc chúng ta vận hành, và mô hình nghiên cứu của nhà Dunn đã chỉ ra các dạng môi trường phù hợp, thì mô hình nghiên cứu này sẽ cung cấp cách ghi nhớ thông tin.

Hãy làm bài kiểm tra sau để xác định được bạn và con mình thuộc mẫu học bằng thính giác, thị giác hay vận động.

BẢN LIỆT Kê PHƯƠNG THỨC

Hãy đánh dấu vào những câu miêu tả về bạn đúng nhất.

Thuộc thính giác

Tôi phải đọc to lên thì mới nhớ được.

Để có thể giải quyết được một vấn đề, tôi phải nói chuyện về nó.

Bí quyết ghi nhớ của tôi là nhắc đi nhắc lại thông tin.

Với tôi, các thông tin có vần hoặc nhạc điệu là dễ nhớ nhất.

Tôi thích người khác đọc sách cho nghe hơn là ngồi tự đọc lấy.

Thuộc thị giác

Tôi cần xem tranh minh họa của thứ cần học thì mới hiểu được.

Tôi luôn thích những cuốn sách minh họa.

Trông tôi lúc nào cũng mơ mơ màng màng vì phải cố hình dung những gì được nói đến thành hình ảnh.

Tôi nhớ tốt hơn khi nhìn thấy người đang nói.

Vận động

Tôi không thể ngồi im một chỗ quá vài phút.

Tôi thường học hiệu quả nhất khi được phép "động tay, động chân".

Một số bộ phận cơ thể của tôi gần như không lúc nào ngừng hoạt động.

Tôi thích đọc sách hoặc nghe kể những câu chuyện có nhiều tình tiết hành động.

Tôi nhớ tốt nhất nếu được vận dụng ngay các thông tin này.

Theo hai nhà nghiên cứu phong cách học Walter Barbe và Raymond Swassing, có ba loại nhận thức giác quan (cách ghi nhớ) mà tất cả chúng ta ít nhiều đều dùng đến. Chúng cũng được gọi là các *thể thức.* Các thể thức phổ biến nhất là: nhận thức theo thính giác, thị giác và vận động. Hãy cùng xem xét kĩ ba thể thức này.

Theo thính giác. Học bằng cách lắng nghe các hướng dẫn, nhớ bằng cách nghe phát âm của từng từ.

Nhận thức theo thính giác của bạn nổi trội không có nghĩa là bạn chỉ cần nghe một lần là nhớ. Mà nó có nghĩa là để nhớ được, trong đa số trường hợp, bạn cần phải đọc to lên.

Nếu khả năng nhận thức theo thính giác của bạn trội hơn hẳn, bạn sẽ thường đọc thành tiếng thay vì đọc thầm, hay tự nói chuyện với bản thân hoặc nhắc đi nhắc lại các hướng dẫn để chắc chắn rằng đã hiểu. Nếu khả năng nhận thức theo thính giác của con bạn trội hơn hẳn, bạn có thể giúp con học bài bằng cách lồng các sự kiện và ngày tháng vào lời bài hát, đặt thành vè hay bất cứ thứ gì có nhạc điệu. Sẽ rất hiệu quả. Vì đối với người nhận thức bằng thính giác, nghe một từ được phát âm dường như rất quan trọng để học được ý nghĩa của từ đó.

Khi tôi còn làm một sĩ quan cảnh sát, một trong những nhiệm vụ của tôi là phát hiện và bắt giữ các lái xe say rượu. Phần cốt yếu để xác định xem một lái xe có say rượu hay không là "bài kiểm tra độ tỉnh táo". Sau khi buộc người lái xe bị nghi vấn trải qua một loạt bài kiểm tra về thăng bằng, cuối cùng tôi luôn hỏi họ một câu: "Anh có thể đọc bảng chữ cái được không?"

Bạn biết không, trừ phi bạn là một trường hợp đặc biệt hay một người tửu lượng rất khá, nếu không, một khi đã uống rượu, bạn khó lòng đọc được bảng chữ cái theo tốc độ bình thường. Nếu lái xe khi say rượu mà không phải là lỗi nghiêm trọng đến thế, thì hẳn sẽ rất thú vị khi nghe những phiên bản bảng chữ cái qua miệng của những người say rượu này. Một điều thú vị không kém, đó là dù một người có say quắc cần câu thì vẫn có thể hát không sai một chữ nào bài hát về bảng chữ cái. Tôi đã từng gặp không ít cảnh một người say rượu đứng lảo đảo bên đường trong bộ cánh đắt tiền và hát váng bài hát ABC để nhớ ra bảng chữ cái bắt đầu thế nào.

Đến đây tôi xin lưu ý các bạn một chút. Các phụ huynh học theo thính giác thường bắt con mình đọc to để ôn bài. Nếu khả năng nhận thức theo thính giác là không nổi trội ở đứa trẻ, nó sẽ gặp khó khăn trong việc ghi nhớ theo cách này. Nói cách khác, sau khi hi sinh bao thời gian vàng ngọc của buổi tối bận rộn giúp con ôn bài, kết quả là kiến thức của con họ lại còn vơi đi quá tội. Các ông bố, bà mẹ nản lòng này sẽ đổ cho con mình cái tội lơ là, mất tập trung, không có chí tiến thủ. Và thậm chí chính con họ cũng không biết *tại sao* chúng không thể ghi nhớ được.

Theo thị giác. Học bằng cách nhìn và quan sát; kết hợp tối đa thị giác.

Nếu học theo thị giác, bạn sẽ thường mường tượng ra những gì đang học. Bạn dễ bị gán mác "mơ mộng". Một người thiên về thị giác thường nhớ tốt nhất nếu kết hợp được hình ảnh với từ ngữ hoặc các khái niệm được nhắc tới. Khi đọc hay ghi nhớ, người học theo thị giác thường có xu hướng tưởng tượng xem thứ đó trông như thế nào và đôi khi còn tưởng tượng ra một thứ khác xa thực tế.

Là một người học theo thị giác điển hình, tôi bắt đầu soạn ra một bản liệt kê tên các địa điểm gây ấn tượng hình ảnh mạnh với mình, cho dù những hình ảnh trong đầu tôi không hoàn toàn chính xác. Ví dụ, tôi có cảm giác ấm áp và rộn ràng khi nhìn thấy biển tên phố ở Nampa, Idaho ghi là tôi đang đi vào "Con đường Món gà bữa tối". Nhưng lại chẳng có lấy một hình ảnh vui tươi nào hiện lên trong đầu tôi khi đọc biển tên của một bãi xe cũ kĩ ở Boise: "Bãi xe đáng tin cậy của Bob". Nhưng cho đến giờ, hình ảnh sống động nhất mà tôi từng có là khi tôi đang lái xe về phía nam thị trấn Seattle và đi qua một khu nhà màu xanh lá cây và tấm biển "Khăn lau tiệt trùng hiệu con trâu". Thật là một hình ảnh khó quên!

Nếu con bạn có xu hướng học theo thị giác, nên khuyến khích trẻ dùng kẹp tài liệu màu sắc rực rỡ để phân loại giấy tờ hay sử dụng những cuốn vở bắt mắt để làm bài tập. Nhất là khi con bạn đang ôn tập cho bài kiểm tra, học với các thẻ màu sẽ rất hiệu quả. Vì làm thế, con bạn sẽ tập trung vào các hình ảnh gắn với các khái niệm cần nhớ. Ngay cả khi con bạn không có tố chất nghệ sĩ cho lắm, thì phác thảo nhanh một hình ảnh có liên quan đến thứ cần nhớ vẫn là một cách hiệu quả.

Bằng vận động. Học bằng cách tham gia vận động thể chất và làm một việc gì đó liên quan đến bài học

Nếu con bạn nhận thức bằng vận động, bạn sẽ thấy chúng không ngừng ngọ nguậy. Chúng sẽ hay bị gán mác là "luôn tay luôn chân" hay "con thoi". Những đứa trẻ này hầu như lúc nào cũng phải nghe những câu như "Ngồi yên nào!", "Đặt chân xuống sàn!" hay "Con không được tới vòi nước công cộng nữa!" Dù các phụ huynh và thầy cô giáo hết đe nẹt lại dỗ dành cũng không thể giữ chúng ngồi yên

được. Bọn trẻ buộc phải ngọ nguậy, phải "hành động" trong lúc học nếu không kiến thức sẽ bay đâu mất. Dù những hành động của chúng chỉ đơn giản là nhịp nhịp chân hay đi đi lại lại trong lúc đọc hay học thuộc, nó cũng giúp chúng ghi nhớ hiệu quả hơn.

Anne, một người bạn học theo vận động của tôi, (giờ là một giáo viên thể dục) thừa nhận rằng cha mẹ của cô luôn phiền lòng khi thấy cô không lúc nào ngừng vận động. Mẹ cô bắt phải ở yên trong phòng ngủ dưới tầng hầm cho tới khi làm xong bài tập. Cuối cùng thì cô gái hiếu động nhanh trí này đã tìm ra được một cách để học vào mà vẫn được tự do vận động. Cô tận dụng chính cầu thang tầng hầm. Khi học đánh vần hay từ vựng, mỗi một bậc thang là một chữ hoặc một từ. Khi học lịch sử, mỗi bậc thang là một sự kiện hay một mốc thời gian quan trọng. Khi học địa lý, mỗi bậc thang là một địa phương. Mẹ cô rất bối rối không hiểu tại sao Anne cứ liên tục lên xuống cầu thang. Tất cả những gì bà biết là bài tập của Anne đã được hoàn thành đầy đủ và điểm số của Anne tiến bộ trông thấy.

Những đứa trẻ có thiên hướng học bằng vận động thường chỉ có thể tập trung vào một thứ tối đa 10 phút. Vì vận động với nhóm trẻ này là rất quan trọng, nên nếu là phụ huynh của đứa trẻ như thế, bạn nên gợi ý con thử đặt bài tập lên một tấm bảng cứng rồi tha hồ vừa làm bài tập vừa vận động. Chỉ cần đặt ra thời hạn phải hoàn thành, rồi để mặc đứa con hiếu động của bạn "đổ mồ hôi" để làm bài. Nếu con bạn cần ghi nhớ các thông tin quan trọng, hãy thử kết hợp các động tác cơ thể với những gì cần nhớ.

CáC PHƯƠNG PHáP Đó THẬT SỰ Có TáC DỤNG!

Tôi đã có ba năm kinh nghiệm làm giáo viên tiếng Anh trung học và tôi đã từng dạy lớp Viết luận trung cấp. Lớp học bao gồm học sinh ở

các độ tuổi lớn nhỏ khác nhau, thường là các học sinh không đủ năng lực theo học lớp cao cấp nhưng lại thừa trình độ để học lớp cơ bản. Ban giám hiệu gần như ám chỉ rằng tôi chẳng phải cố công phấn đấu gì nhiều. Tôi chỉ cần cố gắng giúp bọn trẻ qua được môn này để có thể tốt nghiệp. Một trong những hoạt động yêu thích nhất của tôi trên lớp là các bài tập từ vựng. Tôi kiên quyết rằng học sinh của mình sẽ được học nói và đọc ở trình độ cao hơn là "học cho biết". Nhưng tuần nào các học sinh của tôi cũng miễn cưỡng làm bài kiểm tra từ vựng, và tuần nào cũng như tuần nào, điểm số vẫn cứ lẹt đẹt.

Cho tới tận cuối học kì, tôi mới có dịp dự một hội nghị về học tập mà diễn giả chính là một chuyên gia về phong cách học. Tôi đã ngồi nghe không sót một chữ nào bài phát biểu của bà. Nhà giáo kiêm nhà nghiên cứu đó đột nhiên đã hệ thống hóa những gì tôi, với tư cách là một giáo viên, đã biết từ lâu. Tất cả các học sinh đều *có thể* học, nhưng chúng ta không thể mong đợi các em học theo cách giống hệt nhau. Bà đã gợi ý một số phương pháp dạy học thiết thực áp dụng cho mỗi thể thức học nhằm giúp chúng dễ dàng ghi nhớ.

Quay trở lại lớp học vào ngày thứ hai, tôi tràn đầy nhiệt huyết, hăng say truyền tải những thông tin đã học được tới các học sinh thiếu nhiệt tình của mình. Chúng tôi đang chuẩn bị cho bài kiểm tra cuối kì với 84 từ rất khó. Vì từ trước tới nay, các bài kiểm tra hàng tuần đều có kết quả rất kém, học sinh của tôi chẳng mong gì hơn là đỗ vớt trong bài thi cuối kì. Thấy tôi quá phấn khích với phong cách học này, các em cũng thấy hào hứng lây dù chưa hiểu chuyện gì. Tôi thừa nhận với các em rằng bản thân ý tưởng này cũng là rất mới mẻ đối với chính tôi. Tôi hỏi xem lớp có muốn thực hiện một thí nghiệm và học từ vựng cho bài thi cuối kì theo cách hoàn toàn mới hay không.

Tôi giải thích về ba thể thức: nhận thức theo thính giác, theo thị giác và bằng vận động. Mỗi học sinh điền vào bản liệt kê và suy đoán thể thức phù hợp nhất đối với mình. Rồi tôi trình bày kế hoạch: trong ba ngày tới, chúng tôi sẽ dành hết thời gian trên lớp để học từ vựng. Lần này, tôi sẽ chia lớp thành ba nhóm theo phong cách học. Học sinh được tùy ý chọn nhóm, và chuyển nhóm thoải mái.

Đây là hướng dẫn cho mỗi nhóm:

Nhóm học theo thính giác luyện tập bằng cách đọc to lên. Lần lượt từng học sinh sẽ đọc một từ, và một thành viên khác trong nhóm sẽ đưa ra định nghĩa. Nhóm này luôn luôn ồn ào, vì ai cũng đều muốn đọc và thử định nghĩa. Thật may mắn, tôi đã tìm được một phòng phụ để nhóm có thể trao đổi thoải mái mà không làm phiền người khác.

Nhóm học theo thị giác viết các từ vựng cẩn thận lên các thẻ màu và minh họa bằng hình ảnh phù hợp. Thật ra, với đa số thành viên trong nhóm, chỉ cần viết từ đó ra và minh họa trên thẻ màu là thừa sức nhớ được từ vựng, nhưng các em vẫn hào hứng trao đổi thẻ màu để kiểm tra lẫn nhau.

Nhóm học bằng vận động là nhóm không bao giờ ngừng nghỉ! Vì đây là nhóm luôn chân luôn tay, tôi gợi ý các em nên tạo cho mỗi từ một động tác để nhớ được định nghĩa. Đứa nào đứa nấy háo hức chấp nhận thử thách này và đôi khi còn đấu vật với nhau để quyết định động tác nào phù hợp với từ cần học nhất.

Ngày thi cuối cùng cũng đã tới. Thường thì vào ngày thi, tôi luôn phải nghe ít nhất hai kiểu năn nỉ của học sinh khi bước vào lớp: "Cô

có thể lùi bài kiểm tra lại được không cô?" hay "Cô cho em xem đề trước đi cô?"

Nhưng ngày hôm đó, tất cả học sinh của tôi tự tin bước vào lớp và nói: "Cô cứ đưa bài thi cho bọn em - bọn em sẵn sàng rồi!" Hai mươi chín cái đầu cắm cúi vào làm bài thi. Nhóm vận động trông thật thú vị. Chúng không ngừng ngọ nguậy, và tới mỗi từ chúng sẽ dừng lại, khua tay múa chân một động tác nào đó (thường là trông rất bí ẩn), rồi đánh dấu câu trả lời và tiếp tục làm câu tiếp theo.

Trong số 29 học sinh "xoàng" của tôi, 26 em không bỏ sót một từ nào. Và trong số ba em còn lại, không em nào bỏ sót quá 5 từ. Tôi chưa bao giờ thấy lớp học của mình háo hức đến vậy! Những học sinh chưa bao giờ đạt được điểm A trong đời giờ tràn ngập niềm vui của thành công. Chúng tôi cùng thảo luận lý do tại sao các phương pháp lại có tác dụng rồi mở tiệc pizza ăn mừng.

Rất phấn khởi, tôi bèn đem thành công của mình chia sẻ với đồng nghiệp trong khoa. Nhưng phản ứng của họ lại như một gáo nước lạnh dội vào mặt tôi. "Bài kiểm tra chắc là quá dễ." "Chắc chị đã nhắc bài cho chúng rồi." "Chắc chúng gian lận." "Ăn may thôi! Chuyện đó sẽ không xảy ra nữa đâu."

Cảm thấy bao phấn khởi tiêu tan hết, tôi suy nghĩ lại về phương pháp của mình. Làm sao tôi chắc chắn được là học sinh của tôi thật sự biết được nhiều như thế? Hai tuần sau, không báo trước, tôi đưa cho chúng một bài kiểm tra với cũng từng đó từ nhưng theo một dạng khác. Điểm hai lần gần như giống hệt nhau. Bọn trẻ cảm thấy không hài lòng vì tôi đã nghi ngờ kiến thức của chúng. "Cô Ulrich, bọn em biết những từ đó mà!"

Mike là một trong những học sinh lớp đó, và sau khi tốt nghiệp, cậu gia nhập Hải quân. Hai năm sau đó, mỗi lần Mike về nhà, cậu đều đến trước cửa lớp học của tôi sau giờ học. "Cô ơi," cậu ta nói, "cô có còn giữ bài kiểm tra từ vựng cũ không ạ?" Tôi đưa và cậu ta sẽ nhanh chóng đánh dấu các câu trả lời rồi tự hào đưa lại cho tôi chấm điểm. Hầu như lúc nào cậu cũng đạt 82/84 điểm (cậu ta hay gặp rắc rối với từ imminent và eminent). Cậu ta cười và nói: "Cô thấy chưa, em đã nói là em biết rất rõ những từ đó mà!"

Không phải thử nghiệm phong cách học nào của tôi cũng cho kết quả rõ rệt hẳn như vậy, nhưng đa phần, kết quả thu được đều cho thấy tiến bộ đáng kể. Do tôi không có nhiều cơ hội đổi mới phương pháp dạy học trong khuôn khổ quy chế của Ban giám hiệu nhà trường, nên tôi tự đứng ra tổ chức các buổi họp phụ huynh định kỳ mỗi tháng một lần. Tôi giúp các bậc phụ huynh có được cách hỗ trợ con mình học tốt hơn. Tôi xin chia sẻ với bạn một số phương pháp yêu thích của tôi:

Nếu con bạn học theo thính giác

• ôn bài bằng cách đọc to lên mọi thứ, hoặc thu xếp cho con học nhóm hoặc học cùng một bạn trên lớp.

• Giúp con tạo giai điệu cho các thông tin cần ghi nhớ - như đặt vè hoặc phổ nhạc.

• Đối với các bài đọc, hãy để con đọc to lên, thậm chí có thể thu vào một máy ghi âm, rồi bật lại để ôn tập.

• Giảm tối đa những thứ thu hút thị giác trong không gian học tập.

Nếu con bạn học theo thị giác

• Cho trẻ những cây chì màu rực rỡ và một không gian rộng tha hồ viết và vẽ.

• Khuyến khích con ghi chép lại hoặc vẽ phác họa những gì được nghe.

• Lưu ý con nên gạch chân hay đánh dấu thật đậm các ý chính trong vở viết thậm chí là trong sách giáo khoa, bất cứ khi nào có thể. Làm thế sẽ giúp bọn trẻ vẽ ra được bức tranh (dù xấu hay đẹp) mô tả các sự kiện, chữ cái, hoặc từ liên quan.

Nếu con bạn học bằng vận động

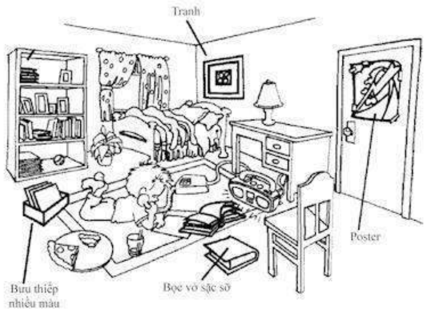
• Khuyến khích con nghỉ giải lao thường xuyên trong lúc học.

• Cho trẻ học ở nơi có không gian rộng tha hồ viết và vẽ.

• Kể những câu chuyện nhiều tình tiết hành động.

• Hướng dẫn trẻ ghi chép hoặc gạch chân các thông tin trong khi nghe.

Tóm lại, có ba cách tiếp nhận và ghi nhớ thông tin: bằng thính giác, thị giác và vận động. Giờ hãy thêm vào bức tranh của bạn các chi tiết minh họa cách bạn tiếp nhận thông tin. Bạn có thể là một người cụ thể-theo trình tự, trừu tượng-theo trình tự, trừu tượng-ngẫu nhiên hay cụ thể-ngẫu nhiên và có thể tiếp nhận thông tin qua bất cứ thể thức nào trên đây. Hãy xem cậu bé trừu tượng-ngẫu nhiên trong bức tranh cần những gì. Cậu là một người tiếp nhận thông tin chủ yếu qua thị giác.

KẾT LUẬN

Hầu hết mọi người đều thấy mình có ít nhất hai trên ba thể thức nổi trội, mà có khi còn là cả ba. Không ai bị bó hẹp trong một thể thức duy nhất. Nếu bạn không chắc chắn thể thức nào phù hợp với con mình, hãy thử từng thể thức cho đến khi tìm ra thể thức phù hợp nhất. Quá trình này có thể kéo dài. Nhưng điều cốt yếu là tìm được phương pháp ghi nhớ và ôn tập hiệu quả nhất cho từng cá nhân!

CHƯƠNG IX. CHÚNG TA HIỂU THEO CÁCH NÀO?

"Anh có thể cho tôi biết thư viện ở đâu không?"

"Chắc chắn rồi! Cứ đi thẳng qua hai tòa nhà tới khu công viên có bức tượng ở chính giữa, anh biết đấy, chỗ mà người ta đào đường năm ngoái ấy. Rẽ phải và đi cho tới trạm cứu hỏa, đi qua thêm ba tòa nhà nữa, anh sẽ nhìn thấy một ngôi nhà lớn màu trắng có hàng rào màu xanh lá cây bao quanh. Thư viện ở ngay bên đường."

"Xin lỗi anh, tôi hơi lẫn lộn một chút. Anh nói cho tôi tên đường được không? Anh có thể cho tôi địa chỉ của thư viện không?"

"Hả? Ờ. Không được rồi. Thật sự xin lỗi anh, tôi chỉ biết cách đi từ đây tới đó thôi!"

Ở các phần trên, chúng ta đã biết được một số cách phân biệt các phong cách học. Phần này sẽ tiếp tục cung cấp thêm cho bạn kiến thức về cách bạn hoặc con bạn xử lý thông tin ngay từ lúc tiếp nhận. Như ta có thể thấy từ câu chuyện trên, khi chúng ta học, có một sự khác nhau cơ bản trong cách mỗi người tiếp nhận thông tin và truyền tải thông tin. Trong đó, cách chúng ta tiếp nhận thông tin ảnh hưởng đến việc truyền tải chúng đến người khác. Mô hình nghiên cứu Witkin về các phong cách học sẽ giúp chúng ta nhận biết và hiểu rõ hơn điều này.

Chương này giúp bạn hiểu rằng người học dù ở lứa tuổi nào cũng đều có thể đạt được kết quả tốt nếu biết và vận dụng tốt các thế mạnh bẩm sinh để xử lý mọi việc, từ bài tập đến các bài kiểm tra. Nếu chú ý quan sát mối quan hệ giữa phụ huynh-học sinh và giáo viên-học sinh, chúng ta sẽ hiểu lý do tại sao con mình lại thành công hay không thành công trong học tập.

Trong Chiến tranh Thế giới thứ hai, Hải quân Mỹ đã có một phát hiện giật mình về các phi công máy bay chiến đấu của họ. Tất cả các phi công này đều đặc biệt thông minh, cực kì tài năng, đầy nhiệt huyết, nghiêm túc, và được huấn luyện kĩ càng. Tuy nhiên, khi bay qua sương mù, một vài người trong số họ có xu hướng lộn ngược máy bay. Điều này làm cho Hải quân lo lắng. Họ không chi bạc tỉ để mang về các phi công hoàn toàn mất phương hướng mỗi khi tầm nhìn bị che phủ như thế.

Hải quân Mỹ liền cho mời nhà nghiên cứu tâm lý Herman Witkin tiến hành một số bài kiểm tra các phi công để quyết định ai vẫn được tiếp tục lái và ai cần huấn luyện thêm trên mặt đất trước khi có thể cầm lái trong điều kiện thời tiết nhiều mây hơn.

Witkin thiết kế một căn phòng đặc biệt cho thử nghiệm của mình. ông để mỗi phi công ngồi trên những chiếc ghế nghiêng ngả trong một căn phòng cũng nghiêng ngả. Khi nào phi công chắc chắn rằng anh ta ngồi thẳng hay đang lộn ngược, anh ta sẽ phải nói với Witkin. Nhiều phi công nhận rằng mình đang ngồi thẳng, nhưng khi Witkin kiểm tra, họ và căn phòng đang nghiêng, đôi khi đến 30 độ! Họ cần căn phòng vuông góc với mình thì mới cảm thấy là đang ngồi thẳng.

Cảm giác này rất giống khi bạn ngồi trong rạp chiếu phim và cố nắm lấy tay ghế để không rơi khỏi chiếc xe tải bạn thấy trên màn hình.

Nếu đèn trong rạp bỗng dưng bật sáng, bạn sẽ thấy hành động của mình thật ngớ ngẩn. Chẳng có gì đang chuyển động cả. Bạn vẫn đang đứng im và thứ duy nhất thay đổi là tầm nhìn của bạn.

Một số phi công khác tham gia bài kiểm tra của Witkin lại *luôn luôn* biết khi nào họ đang ngồi thẳng, dù căn phòng có nghiêng đến mức nào. Rõ ràng là họ không bị ảnh hưởng bởi tầm nhìn nhiều như các phi công trước. Thử nghiệm này ban đầu chỉ đơn giản là bài kiểm tra về thể chất. Nhưng ngẫu nhiên, Witkin và các trợ lý của ông để ý thấy rằng đặc điểm tính cách và cách xử lý của hai nhóm phi công này khi họ mất tầm nhìn, và cách họ tiếp cận với thử nghiệm này là khá nhất quán.

Những phi công luôn biết mình đang ngồi thẳng bất kể ngoại cảnh ra sao có xu hướng độc lập hơn, hoặc có tính phân tích hơn khi tiếp nhận thông tin mới. Với bất cứ thông tin nào nhận được, họ đều tự động phân tích thành từng phần rồi tập trung vào chi tiết. Những phi công khác, những người cần có tầm nhìn để biết rằng mình có đang ngồi thẳng hay không, lại thường có xu hướng tiếp cận thông tin một cách *phụ thuộc* hơn hay *tổng thể* hơn. Nghĩa là, những người này có một bức tranh toàn cảnh, hay "bản chất" cốt lõi của sự vật, nhưng chỉ thế thôi, họ không để tâm đến chi tiết. Hãy nhớ rằng cả hai nhóm phi công đều rất thông minh, tài năng và hăng hái. Điểm khác nhau không nằm ở chỗ liệu họ có học được hay không, mà là làm thế nào họ có thể học *hiệu quả* nhất, theo cách phù hợp với tính cách tự nhiên của mình.

Do mỗi người đều có cách nhìn thế giới khác nhau (tổng thể hay phân tích), nên chẳng có gì đáng ngạc nhiên khi cùng chứng kiến

một sự việc nhưng mỗi người lại có một phiên bản riêng về chuyện thực sự diễn ra.

Khi còn là một sĩ quan cảnh sát, tôi từng tham gia điều tra nhiều vụ tai nạn ô tô. Tôi tới hiện trường, gặp các nhân chứng và bắt đầu cuộc thử thách tìm hiểu chính xác chuyện đã xảy ra. Nhân chứng đầu tiên có thể sẽ cung cấp cho tôi nhận dạng chi tiết chiếc xe gây tai nạn - năm sản xuất, hãng xe, mẫu xe, màu xe. Nhân chứng tiếp theo có thể chẳng nhớ gì về chiếc xe nhưng lại có thể mô tả tỉ mỉ người lái. Nhân chứng thứ ba có thể bối rối khi không nhớ được hình dáng chiếc xe hay đặc điểm lái xe, nhưng lại rất nóng lòng tường thuật lại vụ tai nạn đã *xảy ra* như thế nào.

Những người này có chứng kiến cùng một vụ tai nạn không? Có, nhưng những gì họ thấy lại hoàn toàn khác nhau; điều này cũng giống hệt như trường hợp các phi công. Những người cùng chứng kiến một vụ tai nạn nhìn sự kiện từ những "cửa sổ" khác nhau. Những người có tính phân tích sẽ tự động ghi các chi tiết vào bộ nhớ; còn những người có tính tổng thể thường quan tâm đến bức tranh tổng quát xem cái gì đã xảy ra.

Là học sinh/sinh viên, cách chúng ta học, kết quả học tập và cách chúng ta làm bài kiểm tra cũng chịu ảnh hưởng rõ rệt bởi xu hướng *tổng thể* hay *phân tích*. Thông thường, không ai chỉ thuần túy thuộc một kiểu. Nhưng nếu xác định được điểm nổi trội và các khuynh hướng tự nhiên của mình, chúng ta sẽ tìm ra được cách học tập hiệu quả hơn.

Bảng điều tra dưới đây sẽ giúp bạn xác định được mình thuộc thế mạnh tổng quát hay phân tích. Sau đó bạn nên đưa bảng điều tra này cho con bạn làm hoặc điền hộ con nếu nó còn quá nhỏ. Hãy trả lời

càng thành thật càng tốt, và kể cả khi bạn thấy cả hai phương án đều đúng, hãy cố gắng chọn ra thứ bạn hay làm hơn.

Chúng ta nghe nhớ thông tin theo cách nào?

Hãy đánh dấu vào câu mô tả sở thích của bạn trong lúc học.

Khi học, bạn thường

A B

1._— Thích học một mình hơn là học cùng một người khác hoặc học nhóm?

— Thích học với một người khác hay học nhóm hơn là phải học một mình?

2._— Hoàn thành lần lượt từng công việc một?

— Bắt tay vào việc khác ngay cả khi bạn chưa hoàn thành việc trước?

3._ — Bắt đầu làm việc mà không cần chờ xem người khác làm công việc đó như thế nào?

— Muốn ai đó bắt đầu trước khi bạn bắt tay vào làm?

4._ — Thấy việc ghi nhớ chi tiết dễ hơn việc ghi nhớ ý chính khi đọc?

__Thấy việc ghi nhớ ý chính dễ hơn việc ghi nhớ chi tiết khi đọc?

5._ — Thích kiểu bài kiểm trắc nghiệm hơn?

— Thích kiểu bài tự luận hơn?

6._ — Cần bàn ghế và nơi làm việc ngăn nắp mới tập trung được?

— Thấy rằng mình hoàn toàn có thể làm tốt công việc giữa một đống bừa bộn?

7._ — Thấy thật phí công làm bài khi thầy cô không chấm điểm?

___ Không quan tâm có chấm điểm hay không, chỉ cần thầy cô biết mình đã làm bài?

8._ — Thích cạnh tranh giữa các cá nhân hơn là cạnh tranh giữa các nhóm?

— Thích cạnh tranh giữa các nhóm hơn là cạnh tranh giữa các cá nhân?

9._ — Thích được tự do lựa chọn cách làm bài tập?

— Muốn thầy cô giáo nói chính xác cách hoàn thành bài tập?

10. — Muốn xem lại bài kiểm tra đã chấm để chữa lại những lỗi sai?

— Muốn xem lại điểm bài kiểm tra nhưng không muốn chữa câu sai?

11.— Không bị sao nhãng khi đang học hoặc làm việc?

— Rất dễ sao nhãng khi đang học hoặc làm việc?

12. — Thích chia nhỏ bài tập ra và làm từng phần một?

— Muốn biết toàn bộ bài tập trước khi bắt tay vào làm từng phần?

13.— Muốn tự đưa ra quyết định và tự mình làm việc?

— Hỏi ý kiến của người khác nếu bạn không chắc chắn về quyết định của mình?

14. — Không tự ái khi ai đó nói bạn làm sai điều gì?

— Tự ái khi ai đó nói bạn làm sai điều gì?

15. — Đổ tội cho bài kiểm tra nếu bạn làm bài không tốt dù đã học theo đúng lời cô bảo?

— Tự trách mình nếu bạn làm bài không tốt dù đã học đúng như cô dạy?

Tổng cộng: _____

Hãy tính tổng các dấu tích ở mỗi cột. Nếu số dấu tích ở cột A nhiều hơn, bạn có thiên hướng phân tích hơn. Nếu số dấu tích ở cột B nhiều hơn, bạn có thiên hướng tổng thể hơn.

Cho dù điểm bên cột này của bạn cao hơn hẳn cột kia, hãy nhớ rằng không ai chỉ thuần túy theo một phong cách cả. Tất cả chúng ta đều là sự kết hợp, pha trộn của nhiều đặc điểm phong cách khác nhau. Hai định nghĩa "phân tích" và "tổng thể" đều là cực điểm, và hầu hết chúng ta sẽ thấy mình nằm ở khoảng giữa hai khái niệm đó. Và bạn cũng nên nhớ rằng, các phong cách theo nghiên cứu Gregorc sẽ ảnh hưởng đến phong cách phân tích hay tổng thể. Ví dụ như, một người phân tích thuộc phong cách trừu tượng-ngẫu nhiên sẽ hoàn toàn khác với kiểu phân tích của một người cụ thể-theo trình tự.

Chồng tôi, John, thiên hẳn về phong cách phân tích. Khi chúng tôi xem phim cùng nhau, anh ấy phải xem chi tiết từng tên nhân vật, đạo diễn và toàn bộ đoàn làm phim. Anh đọc từng cái tên một và ghi chép lại các thông tin. Nếu sau đó bạn hỏi John bộ phim có nội dung như thế nào, anh ấy sẽ kể vanh vách toàn bộ câu chuyện, tỉ mỉ đến từng chi tiết, thậm chí còn có cả các đoạn hội thoại. Tôi cũng xem cùng bộ phim đó. Nhưng vì tôi mang phong cách tổng thể, nên nếu bạn hỏi tôi nội dung phim thế nào, tôi sẽ chỉ tóm tắt ngắn gọn diễn

biến chính. Ai thủ vai chính trong bộ phim đó? Tôi không biết - một anh chàng cao to tóc nâu nào đó đã từng tham gia một chương trình truyền hình nào đó. Bộ phim được quay ở đâu? Tôi không biết - một thành phố lớn, với những tòa nhà chọc trời, vào mùa tuyết rơi. Xét cho cùng, bạn có bảo tôi là cần một bản mô tả chi tiết sau khi tôi xem xong đâu? Bạn thấy đấy, tôi chỉ *trải nghiệm* bộ phim thôi. Tôi không chú ý đến chi tiết trừ khi bạn bảo trước tôi cần chú ý tới cái đó.

Những người mang phong cách tổng thể luôn nhìn thấy *một bức tranh lớn*, nói cách khác, có một cái nhìn tổng quát, trong khi những người mang phong cách phân tích lại chú ý vào các chi tiết tạo nên bức tranh đó. Nếu là một người có thiên hướng phân tích, bạn sẽ phải hiểu tường tận từng phần nhỏ trước khi hiểu được toàn bộ bức tranh lớn. Còn nếu có thiên hướng tổng thể, bạn sẽ thấy rằng chẳng việc gì phải cố làm sáng tỏ chi tiết nào đó nếu trông nó chẳng có vẻ gì là phù hợp với bức tranh tổng quát. Những người có thiên hướng tổng thể luôn thấy các phần nhỏ liên kết với nhau, và họ gặp rắc rối khi phải phân tích bức tranh lớn thành các phần nhỏ.

Việc đó rất giống với trò ghép hình. Là một người mang thiên hướng tổng thể, tôi luôn phải nhìn vào bức tranh trên vỏ hộp để có thể xếp các mảnh ghép vào đúng chỗ. Người chồng phân tích của tôi lại thường thích dò xem các mảnh ghép có vừa nhau hay không. Có khi anh ấy đã xếp được một số phần riêng lẻ trước khi nghĩ đến việc ghép lại thành một bức tranh hoàn chỉnh.

Hãy xem xét bản liệt kê các đặc điểm của phong cách phân tích và tổng thể dưới đây. Chắc chắn bạn sẽ thấy các đặc tính của mình rải đều trong cả hai danh sách, nhưng bạn vẫn hoàn toàn có thể xác định được phong cách của mình dựa vào cách tiếp cận thông tin và

cách xử lý chúng. Hãy nhớ rằng, thiên hướng tổng thể hay phân tích chỉ liên quan đến cách bạn xử lý thông tin, chứ không quyết định cách bạn cư xử với người khác.

MỨC ĐỘ PHâN TíCH CỦA BẠN ĐẾN ĐâU?

Các thế mạnh của thiên hướng phân tích

- Chi tiết
- Có tiêu điểm
- Có tổ chức
- Ghi nhớ chi tiết
- Các câu trả lời trực tiếp
- Nhất quán
- Công bằng, tin vào công lý
- Khách quan
- Cạnh tranh cá nhân
- Hoàn thành lần lượt từng việc một

Những điều bạn cần biết về thiên hướng phân tích

- Thích những thứ được sắp xếp có trật tự
- Ghi nhớ chi tiết dễ dàng
- Cần được chuẩn bị trước
- Cần biết trước mục tiêu hướng tới

• Thường đánh giá sự việc cao hơn cảm xúc

• Thích hoàn thành lần lượt từng việc một

• Hiếm khi bị ảnh hưởng bởi tình cảm cá nhân

• Có logic

• Tự thân vận động

• Ghi nhớ tốt các sự kiện nhưng đôi khi lại bỏ qua ý chính

Những khó khăn của người có thiên hướng phân tích

• Phải bày tỏ ý kiến bằng các sự việc thật

• Không hiểu mục đích của việc phải làm

• Không hiểu cách đánh giá và cho điểm của giáo viên

• Phải nghe một bản tổng kết mà không hiểu các bước đã thực hiện

• Phải nghe một lời giải thích dài dòng khi tất cả những gì họ cần chỉ đơn giản là khẳng định "có" hoặc "không"

• Phải xử lý các thông tin khái quát

• Phải rút ra bài học cá nhân từ những gì được học

• Phải bắt tay vào làm một việc khác khi vẫn chưa hoàn thành công việc trước.

MỨC ĐỘ TỔNG THỂ CỦA BẠN ĐẾN ĐâU?

Các thế mạnh của thiên hướng tổng thể

• Nhìn thấy được bức tranh tổng thể

• Dễ dàng nhận ra mối liên hệ, tương quan giữa các sự vật, sự việc

• Làm việc nhóm

• Công tâm

• Nhìn ra được nhiều giải pháp

• Khả năng diễn đạt

• Làm nhiều việc cùng một lúc

• Cho và nhận những lời khen

• Đọc được ngôn ngữ cơ thể

• Lôi cuốn được người khác

Những điều bạn cần biết về thiên hướng tổng thể

• Nhạy cảm với cảm xúc của người khác

• Linh hoạt

• Học bằng cách tranh luận và làm việc với người khác

• Cần sự cam đoan và khẳng định chắc chắn

• Làm việc chăm chỉ để làm hài lòng người khác

• Tự ái khi bị phê bình

• Ngại cạnh tranh cá nhân

• Luôn cố tránh gây xung đột

• Có thể bỏ qua các bước hay các chi tiết

Những khó khăn của người có thiên hướng tổng thể

• Phải tự giải thích theo cách phân tích

• Không có cơ hội thanh minh

• Không hiểu ý nghĩa của việc mình đang làm

• Phải làm việc lần lượt theo từng bước một mà không biết nó dẫn đến đâu

• Không thấy được liên hệ của những gì đang học với thực tế

• Cố gắng mà không được ghi nhận

• Phải giải thích các bước đã làm để ra được đáp án cuối cùng

• Phải chấp nhận lời phê bình mà không được tự ái

• Phải tiếp xúc với những người không nhạy cảm với cảm xúc của người khác

Dù có thiên hướng phân tích hay tổng thể, chúng ta đều có xu hướng nghĩ rằng người khác muốn ta truyền đạt cho họ thông tin theo như cách chính chúng ta tiếp nhận.

Ở nhà, John mang tính phân tích rõ ràng hơn tôi, và tôi thường xuyên cảm thấy tội lỗi khi không để ý tới nhu cầu thông tin chi tiết của anh. Một trong những tình huống phổ biến nhất là khi anh hỏi tôi tìm một đồ vật nào đó ở đâu. "Nó ở phòng khác ấy." Tôi trả lời.

Anh chỉ nhìn tôi và hỏi: "Phòng khác nào?"

"Ở phòng ăn."

"Ở *chỗ nào* của phòng ăn?"

"Chỗ cái bàn cuốn ấy."

"Trong ngăn bàn cuốn hay *trên* mặt bàn?"

"Em nghĩ là ở trong ngăn bàn."

"Đằng trước hay đằng sau?"

"Đằng sau."

"Ở bên phải hay bên trái?"

"Bên trái."

Câu chuyện trên xảy ra đã khá lâu, và tôi đã học được thêm nhiều điều về cách mà một bộ não phân tích muốn tiếp nhận thông tin. Bây giờ khi John hỏi tôi một thứ nào đó ở đâu, tôi sẽ nghĩ giây lát. Và rồi tôi sẽ nói những câu như: "Nó ở trong bếp, trong tủ chén bên trái bếp lò và ngăn giữa phía bên phải nhìn từ trong ra." John sẽ nhìn tôi với một nụ cười biết ơn và nói: *"Cảm ơn em* vì đã nói chi tiết như thế!"

Tôi có thể không biết chính xác vị trí của đồ vật đó, nhưng tôi biết là nó gần chỗ tôi nói. Tôi cũng biết rằng nếu tôi đưa ra một chỉ dẫn chi tiết, anh ấy sẽ không ngại tìm kiếm tiếp.

Mô hình nghiên cứu Witkin tập trung nghiên cứu cách mà chúng ta tiếp nhận và xử lý thông tin. Chúng ta hãy xem xét sự khác nhau giữa những người có thiên hướng tổng thể và phân tích khi học các kĩ năng.

LƯU ý

Phong cách học chủ đạo sẽ ảnh hưởng đến cách bạn nghe, thông tin bạn chú ý và quyết định những gì bạn nhớ.

Khi một người có thiên hướng tổng thể nghe một thông tin mới, họ chỉ nghe thấy "cốt lõi" của vấn đề. Họ có thể nhanh chóng nắm bắt được chủ đề hoặc ý chính và đôi khi thấy mình đi trước cả người đang diễn thuyết. Vì họ không có thói quen lắng nghe các chi tiết, nên đôi khi người ta cho rằng họ không tập trung. Nhưng thật ra, họ đã nắm được những điều cơ bản và khái quát được vấn đề đang nói đến. Trừ phi đã khổ công rèn luyện cách lắng nghe các chi tiết, nếu không họ rất dễ bỏ qua những phần quan trọng của bài giảng.

Một bà mẹ hỏi đứa con có thiên hướng tổng thể đặc trưng: "Hôm nay ở trường con đã làm gì nào?"

Đứa con gái hào hứng trả lời: "Mẹ ơi, hôm nay vui lắm! Chúng con học về phân số. Cô giáo vẽ một chiếc pizza có hình nhãn hiệu Mercedes, và rồi chúng con đều được ăn pizza!"

Bà mẹ hài lòng hỏi: "Thế con có bài tập gì không?"

Đứa con gái ngạc nhiên: "Bài tập ấy ạ? Con không nghĩ là có. Con không nghe thấy cô giáo nói gì về bài tập về nhà cả."

Đứa trẻ mang thiên hướng tổng thể này đã quá chú ý tới việc *trải nghiệm* lớp học mà không để tâm tới những chi tiết nhàm chán như bài tập về nhà.

Còn những người có thiên hướng phân tích, khi nghe thông tin, thường chỉ để ý các chi tiết. Họ thậm chí còn có thể nhắc lại chính xác lời lẽ của người vừa nói. Nhưng với họ, nắm được ý khái quát mà các chi tiết này nhắm đến lại là việc khó khăn. Ví dụ, một người

mang thiên hướng phân tích có thể kể vanh vách diễn biến, sự kiện của một câu chuyện nhưng lại không thể giải thích chủ đề của câu chuyện đó. Người mang thiên hướng phân tích cần tập cách thấy được và thấu hiểu bức tranh toàn cảnh.

LàM THEO CHỈ DẪN

Sự khác biệt giữa những người có thiên hướng tổng thể chủ đạo và những người phân tích chủ đạo thể hiện rất rõ qua cách nghe và làm theo chỉ dẫn. Ví dụ, khi cha mẹ hay giáo viên đưa ra một chỉ dẫn, một người có thiên hướng phân tích sẽ nghe rất chăm chú, và bắt tay vào việc ngay lập tức. Còn một người có thiên hướng tổng thể cũng có thể lắng nghe, nhưng sẽ liên tục yêu cầu nhắc lại chỉ dẫn. Họ sẽ chỉ lắng nghe *những gì* cần làm, không nhất thiết là *cách làm được việc đó*. Thêm vào đó, họ dễ bị mất tập trung vì mải băn khoăn xem còn những gì *không được* nói đến.

Trong một lớp chiến lược dạy học gần đây, tôi chia các giáo viên thành hai nhóm - tổng thể và phân tích. Cả hai nhóm phải thiết kế một bài giảng về Thuyết tương đối của Einstein sao cho phù hợp nhất với những học sinh mang đặc tính tổng thể. Do một số giáo viên vẫn mơ hồ về thuyết này, nên một giáo viên vật lý đã tổng quát lại vấn đề trong 10 phút.

Sau khi nhóm phân tích đã chia sẻ xong kế hoạch dạy học chi tiết, đến lượt nhóm tổng thể đứng lên trình bày. Họ tỏ ra có phần lúng túng. Cuối cùng người đại diện nhóm nói rằng: "Chúng tôi phải thú nhận là đã không chú ý lắng nghe bài giảng về lý thuyết này. Khi giáo viên vật lý giải thích, chúng tôi lại mải nghĩ đến những điều như: *Làm sao Einstein lại nghĩ ra được những điều này? Phòng thí nghiệm của ông ấy ở đâu – ở gara à? Einstein có vợ không?* Khi chúng tôi

quay trở lại bài giảng thì giáo viên đã nói xong mất rồi. Chúng tôi đều có chung cảm giác là trông mình thật ngốc nghếch."

Những người có thiên hướng phân tích luôn luôn lắng nghe đến từng chi tiết và rất dễ bực mình nếu cứ bị nhắc đi nhắc lại chỉ dẫn. Họ luôn sẵn sàng tiến hành công việc và không muốn nghe lại những gì đã biết. Ngược lại, nếu ta nói với những người có thiên hướng tổng thể rằng chỉ dẫn sẽ không được nhắc lại và họ buộc phải chú ý nghe ngay từ lần đầu, họ sẽ trở nên căng thẳng và nhiều khả năng là không thể làm được.

Vậy nếu bạn là phụ huynh hay giáo viên, làm thế nào để dung hòa được nhu cầu của cả hai nhóm này? Cho dù trả lời cho câu hỏi này không hề đơn giản, và dường như không có câu trả lời thỏa mãn hoàn toàn, nhưng nếu làm rõ được mục đích khái quát trước khi đi vào chi tiết, bạn sẽ có thể đưa ra các chỉ dẫn mà không cần phải nhắc lại nhiều lần. Trước hết, hãy nói rõ hôm nay chúng ta sẽ học gì, rồi sau đó mới đề cập đến cách tiếp cận. Ví dụ, bạn có thể nói những câu như: "Chúng ta sẽ học về ba nguyên nhân chính của cuộc nội chiến. Các em sẽ phải tìm hai ví dụ cho mỗi nguyên nhân mà chúng ta thảo luận. Bây giờ cô sẽ chỉ cho các em thấy phải tìm các ví dụ đó ở đâu."

Trong một số trường hợp, nếu quá trình hay khái niệm được đề cập đến quá phức tạp, bạn nên động viên những học sinh có thiên hướng phân tích tỏ ra khoan dung một chút đối với những học sinh có thiên hướng tổng thể. Xét cho cùng, nếu những học sinh có thiên hướng tổng thể không hiểu được ngay lần đầu tiên và thầy cô không nhắc lại, thì chính những học sinh có thiên hướng phân tích ngồi cạnh sẽ là những người phải giải thích lại.

TỔ CHỨC Và QUẢN Lý THỜI GIAN

Nếu phải suy đoán về phong cách của một người dạy quản lý thời gian, thì bạn đoán là phong cách nào? Đúng đấy, là phân tích. Còn những người định tham gia các khóa học này? Lại đúng, là những người có thiên hướng tổng thể! Cho dù cả hai phong cách này đều có thể tự tổ chức bản thân thành công, nhưng họ luôn có các quan điểm về tổ chức và quản lý thời gian khác nhau. Giờ thì bạn đã hiểu tại sao thời khóa biểu được dùng ở trường học và công sở thường không hiệu quả rồi chứ?

Một giáo viên tiếng Anh mang đặc phong cách phân tích cố gắng thuyết phục các học sinh trung học của cô xếp giấy tờ vào các cặp tài liệu chia theo chủ đề. Cho dù tất cả học sinh đều răm rắp làm theo, vẫn có một cậu bé, mang đặc tính cách tổng thể, không mang theo cặp tài liệu bao giờ. Cậu ta luôn mặc một chiếc áo khoác quân đội có rất nhiều túi và luôn chuẩn bị sẵn bút giấy. Cuối cùng, buồn phiền vì cậu bé nhất định không chịu nghe lời, cô giáo tiếng Anh quyết định phải làm một điều gì đó.

Một hôm, cuối giờ cô bảo cả lớp trước khi về để lại tập tài liệu trên bàn. Cô sẽ chấm điểm dựa theo việc học sinh có sắp xếp giấy tờ của mình đúng chỗ hay không.

Trong khi các học sinh khác đặt ngay ngắn tập tài liệu trên bàn, cậu bé kia cởi chiếc áo của mình ra, treo lên ghế và đi về. Cô giáo thận trọng kiểm tra chiếc áo. Và đúng như cô đoán, mỗi túi là một chủ đề, và trong đó không thiếu một tờ giấy nào.

Đối với những người có thiên hướng phân tích, ngăn nắp là mỗi đồ vật đều có một chỗ để riêng và đồ nào phải vào đúng chỗ nấy. Còn những người có thiên hướng tổng thể lại thường cho là mình ngăn nắp khi họ có thể *tìm được* đồ vật bất cứ khi nào mình cần, cho dù có

khi phải lục tung cả đống lộn xộn lên. Mặc dù những người có thiên hướng tổng thể thường trông *chẳng có vẻ gì* là có tổ chức, nhưng bạn sẽ ngạc nhiên về tốc độ tìm đồ vật cần thiết của họ.

Vì hệ thống trường học truyền thống mang đặc trưng phong cách phân tích, nên cách quản lý thời gian và sắp xếp dụng cụ học tập của những học sinh có thiên hướng này được đánh giá cao. Trong khi đó, đây đúng là vấn đề nan giải đối với những học sinh có thiên hướng tổng thể. Phong cách tổng thể thường không phù hợp với trường học truyền thống.

Nếu bạn là phụ huynh của một đứa trẻ có thiên hướng tổng thể, lúc nào trông cũng có vẻ luộm thuộm, bừa bộn, hãy cố gắng giúp nó hiểu sự *cần thiết* của việc ngăn nắp. Nếu mục đích của việc ngăn nắp là để có thể tìm thấy giấy tờ và dụng cụ học tập dễ dàng, thì con bạn cần phải đảm bảo được rằng hệ thống của nó (dù có vẻ bừa bộn và thiếu ngăn nắp đối với bạn) có hiệu quả. Hãy kiểm tra xem con bạn có thể tìm thấy giấy tờ nó cần trong vòng một phút hay không. Nếu nó làm được, thì hiển nhiên là hệ thống đó có hiệu quả. Còn nếu không, hệ thống của nó cần phải cải tiến.

Những người có thiên hướng phân tích và những người có thiên hướng tổng thể gặp phải những rắc rối khác nhau trong khả năng tổ chức và quản lý thời gian. Trong những trang tiếp theo, bạn sẽ tìm thấy vấn đề gặp phải của cả hai phương pháp và cách giải quyết các vấn đề đó.

CHâN DUNG NGƯỜI Có THIêN HƯỚNG PHâN TíCH

Thật khó làm việc khi cứ bị ngắt quãng liên tục. Do xu hướng bẩm sinh của những người có thiên hướng phân tích là chỉ nghĩ về duy

nhất một thứ một lúc, và họ sẽ cảm thấy bị gián đoạn khi đang tập trung vào thứ này mà lại đột nhiên phải nghĩ về thứ khác. Vì thế, những người có thiên hướng phân tích thường làm việc tốt hơn khi ở một mình, và chỉ tham gia vào hoạt động tập thể sau khi công việc đã được hoàn thành. Nếu bạn là giáo viên hay phụ huynh của một học sinh có thiên hướng này, thì khi bạn muốn bảo chúng làm cái gì hoặc có gì cần nói ngay giữa lúc chúng vẫn chưa hoàn thành bài tập, tốt nhất là đừng cắt ngang làm chúng mất tập trung. Hãy viết việc đó ra và nói chuyện khi chúng đã hoàn thành công việc.

Có quá nhiều công việc phải sắp xếp một lúc. Những người có thiên hướng phân tích luôn luôn làm việc tốt hơn nếu bài tập hay công việc được chia ra thành nhiều phần hoặc nhiều giai đoạn nhỏ. Đối với họ, tạo nên khác biệt lớn ở một lĩnh vực nhỏ có nhiều ý nghĩa hơn là tạo nên khác biệt nhỏ cho một lĩnh vực lớn.

Ngay trước đám cưới của chúng tôi, đặc tính tổng thể của tôi nổi lên khi phải đối mặt với những công việc phút chót và những điều "chợt nhớ ra". Tôi cứ liên tục nhắc John, chú rể có thiên hướng phân tích của mình, những thứ như: "Anh đã hứa là sẽ cắt cỏ trước khi mẹ anh đến rồi đấy" và "Anh gọi cho ông ta để đàm phán hợp đồng chưa?" và "Khi anh tới Bắc Seatle, anh nhớ lấy nhẫn cưới nhé." Cuối cùng, John nói: "Cindy, em nên làm cho anh một cái danh sách đi." Tôi ngồi viết nắn nót danh sách những việc cần làm. Tôi trình bày rõ ràng từng thứ một, đánh số thứ tự và để một khoảng trống trước mỗi số để John có thể đánh dấu những việc đã làm xong. Tôi tự hào đưa danh sách cho John, và anh lịch sự cảm ơn tôi. Vài phút sau khi đi ngang qua phòng ăn, tôi thấy John đang viết lại danh sách của mình. "Danh sách của em có vấn đề gì vậy?" Tôi ngạc nhiên.

Anh giơ tờ giấy vừa viết lại lên. Danh sách được chia rõ ràng thành bốn mục: "Cá nhân", "Đám cưới", "Công việc" và "Những việc khác". "Em trộn mọi thứ vào với nhau," anh trả lời, vẻ hoài nghi. "Em không nên để đàm phán hợp đồng (một công việc cần thiết) với cắt cỏ (một việc nên làm khi có thời gian) vào cùng một danh sách!" Khi John sắp xếp xong danh sách của tôi, anh bắt tay vào làm việc miệt mài để hoàn thành từng việc một.

Cần một hệ thống có tổ chức. Những người có thiên hướng phân tích thường làm việc có hiệu quả nhất khi nắm được phương pháp tiến hành công việc, nhất là khi họ tự mình sáng tạo ra phương pháp đó. Tuân thủ thời gian biểu hàng ngày hay danh sách những việc cần làm là cách hiệu quả giúp những người có thiên hướng phân tích giữ được phong độ làm việc. Những người có thiên hướng phân tích thường thấy thoải mái nhất khi họ có thể tự đặt ra và đạt được mục đích cụ thể.

CHâN DUNG NGƯỜI Có THIêN HƯỚNG TỔNG THỂ

Xây dựng được một hệ thống có tổ chức dễ hơn nhiều việc duy trì nó. Những người có thiên hướng tổng thể thường sở hữu một hệ thống sắp xếp giấy tờ và đồ dùng được gọi là "chồng chất và miễn cưỡng". Ban đầu, họ luôn hào hứng sắp xếp mọi thứ, nhưng sau vài bận lấy thứ này, thứ nọ, dùng xong họ lại ném tuốt vào chiếc hộp những-thứ-cần-sắp xếp, định bụng sẽ sắp xếp lại sau. Kết quả là trước khi họ kịp hiểu chuyện gì xảy ra, thì đã có cả một chồng giấy tờ lộn xộn lù lù xuất hiện và cần sắp-xếp-một-cách-miễn-cưỡng. Với những ca này, bạn có thể áp dụng một mẹo nhỏ hữu ích, đó là sử dụng hệ thống sắp xếp càng đơn giản càng tốt, như vậy khi sử dụng xong họ sẽ đỡ ngại xếp lại mọi thứ. Chẳng hạn như có thể dùng những chiếc

rổ to hay những cặp tài liệu sặc sỡ chia theo các mục cơ bản nhất, như thế ít nhất cũng sẽ khuyến khích bạn đặt giấy tờ trở lại đúng nơi quy định.

Đôi khi, kể cả những người có thiên hướng tổng thể cũng không chấp nhận được việc bừa bộn, sắp xếp thiếu khoa học. Khi tôi cuối cùng cũng nhận ra mình phải lau dọn và sắp xếp phòng làm việc, điều đầu tiên tôi làm là đi tới cửa hàng. Tôi say sưa mua đủ thứ đồ từ những rổ đựng đồ đủ màu sắc, tủ nhựa đến những cặp tài liệu xách tay. Và khi trở về cùng với đống chiến lợi phẩm, tôi lại chẳng còn hứng nào bắt tay vào sắp xếp, và thế là tôi lại quay về làm việc - trong đống bừa bộn.

Quá dễ mất tập trung. Những người có thiên hướng tổng thể thường quan tâm nhiều thứ một lúc. Khi họ đang tập trung vào một việc nào đó, mà có một việc khác cần phải hoàn thành xen vào, kiểu gì thì kiểu, thay vì làm cho xong việc đầu tiên, họ lại bắt đầu ngay công việc mới và cứ thế làm song song cả hai việc cho đến khi có thứ gì khác làm họ sao nhãng hẳn việc đầu tiên. Một trong những cách hiệu quả nhất hạn chế được xu hướng dễ mất tập trung này là làm việc cùng với người khác. Bạn có thể hứa với người kia sẽ làm xong việc này mới bắt tay vào làm việc khác. Và bạn sẽ phải ngạc nhiên khi thấy làm việc với người khác, bạn sẽ tập trung dễ dàng đến như thế nào.

"Em sẽ làm" không phải lúc nào cũng có nghĩa là "Em sẽ làm ngay bây giờ". Thường thì những học sinh có thiên hướng tổng thể có rất nhiều ý tưởng hay, nhưng theo đánh giá của phụ huynh và thầy cô thì chúng không tích cực theo đuổi những ý tưởng đó đến cùng và họ thường phải ép chúng làm cho xong. Trì hoãn luôn có sức cám dỗ

ghê gớm đối với những người có thiên hướng tổng thể, và đây chính là nguồn gốc của nhiều xung đột giữa họ và những người có thiên hướng phân tích. Nếu bạn muốn một người có thiên hướng tổng thể làm một việc gì đó ngay, hãy cố gắng cùng làm với họ để ít nhất cũng buộc họ bắt tay vào việc. Ví dụ, là một người có thiên hướng tổng thể điển hình, tôi thường cần đến một thứ gọi là "cú hích". Tức là, chỉ cần bạn chịu khó thúc ép tôi làm việc trong vài phút đầu, thì ngay sau đó tôi sẽ có thể tự mình tiến hành và hoàn thành công việc.

MỖI THIêN HƯỚNG MỘT MẸO LàM BàI KIỂM TRA

Cho dù cả hai nhóm đều chẳng mặn mà gì với những bài kiểm tra, thì nói chung học sinh có thiên hướng phân tích vẫn không tỏ ra lo lắng bằng nhóm có thiên hướng tổng thể. Nhóm này luôn có cảm giác rằng các bài kiểm tra đều mang tính cá nhân. Và rằng thầy cô chỉ muốn chơi khó mình và cốt sao làm mình cảm thấy ngu ngốc. Đối với những học sinh này, bài kiểm tra thường quá trang trọng và cứng nhắc, và đôi khi chúng bị kết quả kém chỉ vì không tin mình qua được.

Ngược lại, những học sinh có thiên hướng phân tích dường như đối mặt với bài thi tự tin hơn. Do bản năng của nhóm này là phân tách thông tin ra thành nhiều phần nhỏ, nên chúng dễ dàng chia bài kiểm tra thành nhiều phần và giải quyết lần lượt. Nếu một học sinh có thiên hướng phân tích trượt một bài thi, thường thì lý do là đã không được chuẩn bị kĩ chứ không phải do cậu ta nghĩ rằng giáo viên cố tình đánh trượt mình.

Một trong những khó khăn lớn nhất của học sinh có thiên hướng tổng thể là dù có thể dễ dàng hiểu khái quát vấn đề nhưng các em lại gặp rắc rối với những bài kiểm tra đi vào chi tiết và cụ thể mà dường

như chỉ sinh ra để dành cho nhóm có thiên hướng phân tích. Nếu những em có thiên hướng tổng thể tự tin hơn về kĩ năng làm bài kiểm tra cơ bản, chúng sẽ thấy rằng mình thông minh hơn rất nhiều so với điểm số trên bài kiểm tra kia.

Cả tôi và chị Sandee của tôi đều có thiên hướng tổng thể. Chúng tôi đang nói chuyện với một giáo viên vật lý thì Sandee có một câu hỏi thú vị: "Nếu một cái lò vi sóng có thể nhanh chóng làm nóng, tại sao người ta lại không nghĩ ra một thứ có thể làm lạnh ngay?" Giáo viên đó cười khoan dung và nói rằng đó là một điều đi ngược lại các nguyên lý tự nhiên. Rồi ông kiên nhẫn nêu ra và giải thích các nguyên lý đó. Khi ông ấy nói xong, những gì còn đọng lại trong đầu tôi chỉ là câu hỏi của chị Sandee. "Đồng ý, nhưng nếu một cái lò vi sóng có thể nhanh chóng làm nóng..." Những nguyên lý mà người giáo viên đó giải thích chỉ thoáng qua đầu hai chúng tôi mà thôi.

Chồng tôi, một người phiên dịch hoàn hảo cho những tình huống như thế này, can thiệp. "Nó là như thế này này," anh giải thích. "Giả sử em có 1000 quả bóng bàn trong một túi lưới treo trên trần nhà. Nếu em mở túi ra, những quả bóng sẽ nhanh chóng tràn ra khắp phòng. Đó là nguyên lý đằng sau chiếc lò vi sóng. Và để *đảo ngược* quy trình đó, em sẽ phải nhặt lại từng quả bóng bàn, đặt chúng trở lại túi lưới, và treo lên trần nhà."

Giờ thì tôi đã hiểu. Tôi vẫn chưa thể đọc tên nguyên lý đó và làm một bài kiểm tra nghiêm túc, nhưng tôi đã hiểu được cách nó vận hành ra làm sao. Thật không may cho những người có thiên hướng tổng thể chúng ta, một khi đã không qua được bài kiểm tra về các chi tiết mang tính phân tích thì dù có hiểu được nguyên lý tổng thể, chúng ta cũng khó lòng đạt được kết quả cao ở trường học.

Gần đây, tôi đã yêu cầu một số nhóm học sinh trung học thử đưa ra các mẹo để làm một bài kiểm tra xuất sắc. Trong khi nhóm thiên hướng phân tích ngay lập tức cân nhắc, và suy nghĩ nghiêm túc, thì nhóm thiên hướng tổng thể lại ào ào liệt kê ra những thứ như: "Đánh mất kính áp tròng để khỏi phải làm bài", "Báo cháy giả", và "Dùng dao nhíp cứa máu nhỏ giọt lên bài kiểm tra để giáo viên cảm thấy thương hại."

Sau khi bàn bạc một hồi, những học sinh có thiên hướng phân tích và tổng thể có kinh nghiệm đối phó và đối phó thành công với các loại bài kiểm tra đã chia sẻ một số bí quyết. Thật không hề khó để có thể nhận ra sự khác biệt giữa hai danh sách này.

Mẹo làm bài kiểm tra cho học sinh có thiên thướng phân tích

• Đọc lướt qua đề một lượt để biết có bao nhiêu câu hỏi tự luận, bao nhiêu câu trắc nghiệm hay bao nhiêu câu trả lời đúng-sai. Sau đó phân chia hợp lý thời gian làm bài.

• Trả lời các câu hỏi dễ trước; để lại những câu có vẻ khó và phức tạp sau.

• Giữ bàn hoặc nơi làm việc ngăn nắp; như vậy sẽ khiến bạn tập trung hơn khi làm bài.

• Luôn mang dự trữ thêm bút cho bài kiểm tra.

Mẹo làm bài kiểm tra cho học sinh có thiên thướng tổng thể

• Giờ kiểm tra nên ăn mặc thoải mái.

• Ăn một thứ gì đó trước khi làm bài để không bị đói.

• Sau khi tự ôn tập, tập trung thành từng nhóm nhỏ để kiểm tra lẫn nhau.

• Không nên đến lớp quá sớm trong ngày thi để khỏi bị việc nhồi nhét kiến thức làm hoang mang thêm.

Trong một bài phát biểu ngắn ở hội thảo thanh niên, tôi để ý thấy một cô bé lớp bảy lắng nghe rất chăm chú và hào hứng những điều tôi nói về phong cách và kĩ năng học. Khi bài phát biểu kết thúc, cô bé phóng ra cửa và hét lên với cô bạn: "Này, Stacy! Mình không ngốc - mình là *tổng thể!*"

NHẬN DIỆN PHONG CáCH GIáO VIêN

Không giáo viên nào chỉ thuần túy có thiên hướng tổng thể hay phân tích. Nhưng việc quan sát các biểu hiện và sở thích của thầy cô giáo cũng rất có ích đối với học sinh. Việc đó sẽ giúp các em hiểu tại sao với một số giáo viên, chúng lại cảm thấy giờ học khó khăn đến thế.

Có thể các bậc phụ huynh và học sinh sẽ nghĩ rằng tốt nhất là giáo viên và học sinh nên có cùng phong cách học. Tuy nhiên, không nhất thiết phải vậy. Đôi khi, tốt nhất lại là để một học sinh có thiên hướng tổng thể điển hình ở trong lớp học của một giáo viên có thiên hướng phân tích. Giáo viên có thiên hướng phân tích sẽ đưa ra cho học sinh có thiên hướng tổng thể cấu trúc bài rõ ràng hơn, và đôi khi một học sinh có thiên hướng phân tích lại đạt kết quả tốt nhất trong lớp học của một giáo viên có thiên hướng tổng thể bởi vì ở đó, cậu ta học được cách nhìn ra bức tranh tổng quát thay vì chỉ chăm chăm chú ý vào các chi tiết.

Do hầu như tất cả các giáo viên đều là sự kết hợp giữa hai phương pháp, nên quan trọng là phải thấy được giáo viên đòi hỏi học sinh có

phong cách học nào. Nhìn ra được giáo viên trông đợi gì ở học sinh còn quan trọng hơn việc tìm hiểu phong cách của giáo viên đó. Để giúp bạn nhận diện được phong cách học tập mà giáo viên của con mình đòi hỏi, tôi sẽ liệt kê ra những biểu hiện rõ rệt nhất.

Môi trường lớp học

Bạn hoàn toàn có thể xác định được giáo viên là một người có thiên hướng tổng thể hay phân tích chỉ bằng cách quan sát lớp học của giáo viên đó. Một giáo viên có thiên hướng tổng thể thường sắp xếp phòng học gần như nhà của mình. Phòng học sẽ có những bức tranh treo tường, cây cảnh, thảm, và ghế bành. Dưới mắt của những người có thiên hướng phân tích, nơi này trông hệt như một bãi rác. Nhưng đối với những người có thiên hướng tổng thể, đây đúng là môi trường học lý tưởng.

Ngược lại, phòng học của một giáo viên có thiên hướng phân tích trông lại có vẻ đơn điệu. Bước vào căn phòng đó, bạn có thể tìm thấy hướng dẫn khi có hỏa hoạn, bảng thông báo hàng ngày, những biểu đồ liên quan đến bài học hôm đó. Những thứ khác đều bị cho là làm mất tập trung. Những giáo viên có thiên hướng phân tích thường giữ phòng học của mình càng sạch, càng ngăn nắp càng tốt để học sinh hoàn toàn tập trung vào bài học chứ không bị sao nhãng bởi môi trường xung quanh.

Trong một khóa học hè tổ chức cho các giáo viên, một giáo viên có thiên hướng phân tích nói rằng cô đã chuẩn bị rất kĩ cho kì học tới. Cô đã viết sẵn các kế hoạch cho từng tháng một lên bảng thông báo. Và cô đã bị các giáo viên có thiên hướng tổng thể phản đối kịch liệt.

Cách tổ chức lớp học

Những giáo viên có thiên hướng phân tích gần như luôn luôn in sẵn bản nội quy lớp học và phát cho cả lớp từ đầu năm. Các luật lệ và hình phạt đều được nêu rõ để tránh thắc mắc hay nhầm lẫn.

Những giáo viên có thiên hướng tổng thể sẽ chỉ có một hay hai nội quy cơ bản. Ví dụ như: "Cư xử tốt và lịch sự với người khác" hay "Tôn trọng người khác". Sau đó, tùy từng tình huống mà chính giáo viên sẽ trực tiếp đứng ra giải quyết.

Thái độ đối với học sinh

Những giáo viên có thiên hướng tổng thể coi tự tin là yếu tố cơ bản tạo nên thành công và họ sẽ bồi dưỡng cho học sinh phẩm chất này trước khi đi vào giảng dạy chuyên môn. Họ tin rằng người ta sẽ không thể thành công trừ phi đủ tự tin vào bản thân mình.

Những giáo viên có thiên hướng phân tích cũng đánh giá cao sự tự tin, nhưng họ lại tin rằng người ta sẽ chỉ tự tin khi đã có được thành công. Vậy nên hầu hết các giáo viên có thiên hướng phân tích sẽ đặt ra những tiêu chuẩn cao và có vẻ khó thực hiện cho các học sinh, vì họ mong muốn chúng sẽ gặt hái được thành công, nhờ đó sẽ tự tin hơn vào bản thân.

Vì thế, đôi khi thật khó cho những học sinh có thiên hướng tổng thể để hiểu được là những giáo viên có thiên hướng phân tích rất quan tâm đến chúng. Trong thực tế, cả hai nhóm giáo viên đều thương học sinh như nhau, họ chỉ thể hiện theo cách khác nhau mà thôi.

Giả sử một buổi họp ban giám hiệu được xếp vào lúc 3 giờ chiều. 2 giờ 55 phút, một giáo viên phong cách phân tích đang đi trên hành lang để tiến về phòng họp. Một học sinh gặp khó khăn tới gặp giáo viên đó và xin giúp đỡ. Điều dễ xảy ra nhất là giáo viên đó sẽ dừng

lại, trấn tĩnh học sinh đó và hẹn gặp sau, có thể là ngay khi buổi họp kết thúc hay trước giờ học sáng hôm sau.

Còn nếu học sinh đó gặp một giáo viên có thiên hướng tổng thể thì sao? Khả năng lớn là giáo viên đó sẽ không tới được buổi họp. Có ai trong số hai giáo viên này quan tâm nhiều hơn đến học sinh không? Không. Cả hai người đều thương học sinh của mình như nhau, chỉ có điều họ thể hiện khác nhau mà thôi.

Cách truyền đạt bài học

Khi cần truyền đạt nội dung bài học, những giáo viên có thiên hướng phân tích thường thuyết giảng rất nhiều, chú trọng các hoạt động cá nhân, và các bài đọc. Họ khuyến khích học sinh làm việc độc lập và đối với những học sinh có thiên hướng tổng thể, họ có vẻ không mấy thiện cảm.

Một giáo viên có thiên hướng tổng thể lại thường ưu tiên tổ chức những buổi tranh luận, các hoạt động nhóm và phong cách học hỗ trợ lẫn nhau. Vì các giáo viên này thường muốn học sinh tự nhận thấy môn học đó quan trọng với bản thân chúng, nên họ có xu hướng chia sẻ kinh nghiệm của mình và muốn học sinh làm theo tương tự. Điều này có thể khiến những học sinh có thiên hướng phân tích cảm thấy khó chịu và mất kiên nhẫn.

Cách chấm điểm

Các giáo viên có thiên hướng phân tích gần như luôn luôn có một thang điểm cố định. Nếu quy định từ 92 đến 100 là thang điểm A và một học sinh đạt 91.8 điểm, giáo viên có thiên hướng phân tích sẽ cho học sinh đó điểm B. Họ luôn có những tiêu chuẩn cho điểm rõ ràng, và học sinh có thể tin tưởng là điểm số này là hoàn toàn chính

xác. Các giáo viên có thiên hướng phân tích có vẻ kiệm lời khen, nhưng một khi họ nói "Tốt", đó đúng là lời khen tốt nhất mà bạn có thể nhận được.

Các giáo viên có thiên hướng tổng thể lại không thích quá rạch ròi, chi li trong chấm điểm. Nếu 92 là được một điểm A và một học sinh được 91.8, giáo viên đó có thể cho rằng đó là một điểm "đủ tiêu chuẩn nâng", dựa vào sự chăm chỉ của học sinh đó. Những giáo viên này đề cao sự tham gia vào tiết học và có thể cho điểm dựa trên đóng góp vào giờ học trên lớp hay sự năng nổ trong các hoạt động nhóm. Họ thường hào phóng dành cho học sinh của mình những nhận xét tích cực, khen ngợi chúng về những thứ có thể chẳng liên quan gì đến lớp học.

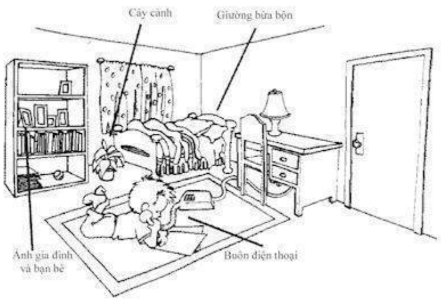
Phụ huynh và học sinh cần phải hiểu là phương pháp của giáo viên đóng góp rất lớn vào thành công của học sinh. Chìa khóa tới thành công là học sinh đó phải hiểu được những gì giáo viên đang làm và những gì giáo viên đang đòi hỏi ở chúng.

Chúng ta không thể cố phân loại tất thảy mọi người vào những chiếc hộp và nói cứ có phong cách học giống nhau là giống nhau tất. Sẽ thật không hợp lý nếu cứ cố gắng phân loại từng người. Đúng là một người cụ thể-theo trình tự, một người trừu tượng-theo trình tự, một người trừu tượng-ngẫu nhiên hay một người cụ thể-ngẫu nhiên có thể mang tất cả các tính cách đặc trưng chúng ta gán cho nhóm của họ nhưng họ không thể chỉ mang tính tổng thể hay chỉ phân tích được.

Điều này có thể gây bối rối và khó hiểu. Có thể bạn sẽ nghĩ rằng việc một người cụ thể-theo trình tự có thiên hướng tổng thể là điều

không thể. Thế mà có đấy. Và một người trừu tượng-ngẫu nhiên cũng có thể mang đậm tính phân tích như thường.

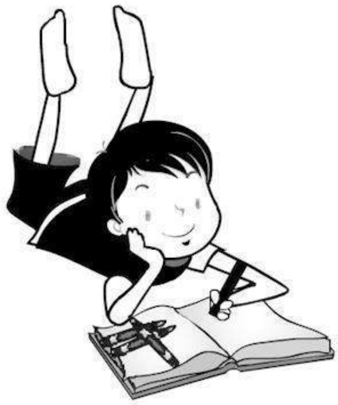
Vì bạn không thể hoàn toàn thuộc về một phương pháp duy nhất, hãy thêm vào bức tranh tnhững thứ mà bạn cho là thể hiện tính chất phân tích hay tổng thể. Hãy xem ví dụ sau của một cậu bé trừu tượng-ngẫu nhiên có thiên hướng tổng thể để có ý tưởng cho riêng mình.

KẾT LUẬN

Xử lý thông tin là điều cơ bản trong gần như tất cả mọi việc ta làm hàng ngày. Xác định được cách tiếp nhận thông tin của mình, tổng thể hay phân tích, có thể giúp chúng ta thoát ra khỏi phong cách học của chính mình và khai thác được phương pháp học hoàn toàn khác. Mà thậm chí chỉ riêng việc biết được rằng ta có thể thay đổi này đã rất có giá trị, không chỉ trong môi trường học tập nói riêng mà còn trong môi trường làm việc và giao tiếp nói chung. Nếu không hiểu những gì bạn muốn nói, làm sao tôi biết được bạn đang nói cái gì?

CHƯƠNG X. CHÚNG TA CÓ THỂ THÔNG MINH THEO BAO NHIÊU CÁCH?

Bạn có thấy mình thông minh không?

Làm sao bạn biết mình thông minh hay không?

Mà xét cho cùng thì ai *quyết định* điều này?

Vài thế hệ phụ huynh trở lại đây đã dần đi đến chỗ phó thác cho các bài kiểm tra IQ quyền đánh giá lực học của con mình và lấy đó làm cơ sở chọn chương trình phù hợp cho trẻ. Nếu bạn đọc cuốn sách này, chắc hẳn bạn sẽ nhận ra là phong cách nào cũng đều có thể thông minh. Và sự thông minh ở mỗi phong cách biểu hiện hoàn toàn khác nhau. Chỉ là chúng ta đã được huấn luyện để trở thành những bậc phụ huynh, những thầy cô giáo chỉ chăm chăm công nhận một vài kiểu thông minh nhất định theo chuẩn mực của trường học truyền thống: logic và kĩ năng toán học, từ ngữ và kĩ năng truyền tải thông tin qua bài viết, và khả năng phân tích và tổ chức. Nếu bạn hay con bạn lại thông minh theo kiểu không được trường học công nhận,

bạn sẽ dễ có xu hướng nghĩ rằng những người khác thông minh và thành công hơn mình. *Nhưng điều đó không hề đúng!*

Vài năm trước, Howard Gardner, giáo sư trường Havard, đồng thời là một nhà nghiên cứu xuất sắc, đã công bố những bằng chứng thuyết phục chứng minh rằng con người sở hữu *nhiều* loại hình thông minh. Mỗi loại hình thông minh lại do các phần khác nhau trong não bộ chi phối. Cho đến nay, giáo sư Gardner đã phát hiện ra bảy loại hình, và ông vẫn đang tiếp tục nghiên cứu để tìm ra những loại hình khác.

Các nhà giáo dục nhanh chóng nhận ra tầm quan trọng của nghiên cứu này, và đã cho thí điểm áp dụng phương pháp dạy học đa dạng phù hợp với từng loại hình thông minh trong trường học. Một khi được áp dụng đại trà, mô hình nghiên cứu của giáo sư Gardner chắc chắn sẽ làm nên thay đổi sâu sắc trong công cuộc cải tiến trường công ở Mỹ. Không còn kiểu học vẹt và ra sức nhắc đi nhắc lại các sự kiện cho nhớ, phương pháp giáo dục đa trí thông minh sẽ giúp bọn trẻ tự trải nghiệm môn học qua thực hành. Không còn đơn giản là học thuộc lòng diễn biến các cuộc nội chiến và các cuộc xung đột, học sinh sẽ được hiểu lý do tại sao chiến tranh lại diễn ra và những gì cần làm để tránh được nó. Không chỉ dừng lại ở việc truyền dạy lý thuyết đơn thuần, phương pháp giáo dục đa trí thông minh sẽ giúp học sinh nhận ra và tận dụng thế mạnh thông minh tự nhiên của mình để xử lý mọi công việc, nhờ đó đạt được thành tích cao trong học tập.

Chương này sẽ đưa ra tóm lược khái quát nghiên cứu quan trọng này. Để tìm hiểu kĩ hơn, bạn có thể tìm đọc cuốn *Những khung hình*

của trí óc của Howard Gardner và cuốn *7 loại hình thông minh* Sách đã được Alpha Books chọn dịch và xuất bản. của Thomas Armstrong.

Khác với những đặc điểm về phong cách học mà chúng ta đã nói đến ở các phần trước, nghiên cứu của Gardner chỉ ra rằng thông minh không phải là bẩm sinh, và nó cũng không bất di bất dịch trong suốt quãng đời của một con người. Nó hình thành, thay đổi, và phát triển theo thời gian và theo những cơ hội mà các cá nhân có được. Các bậc phụ huynh và các nhà giáo dục cần phải nhận ra và tôn trọng tất cả các loại hình thông minh của một đứa trẻ. Các bài kiểm tra IQ chỉ có thể đánh giá thực lực của học sinh theo tiêu chuẩn hệ thống giáo dục truyền thống hiện nay, chứ chưa thể nói trước được tiềm năng thành công của học sinh khi chúng rời ghế nhà trường.

Hiệu trưởng của một trường tư gần đây đã thừa nhận rằng ban giám hiệu ưa thích những học sinh truyền thống, thuộc phong cách sắp xếp theo trình tự và ngoan ngoãn hơn. "Nhưng," bà chia sẻ, "chúng tôi cũng rất độ lượng với những học sinh hay gặp khó khăn trên lớp học, vì chúng thường lại là những người kiếm được rất nhiều tiền và quay lại đầu tư vốn vào trường."

Theo phát hiện của Gardner, ai cũng có thể học cách sử dụng cả 7 loại hình thông minh, cho dù hầu như mọi người thường chỉ có thể giỏi 2 hay 3 loại và gặp khó khăn trong việc dùng những loại hình còn lại. Những mô tả vắn tắt dưới đây sẽ giúp bạn dễ dàng xác định được mình giỏi kiểu nào nhất. Không nói đến những gì bạn đã được dạy, bất cứ và tất cả những kiểu thông minh này đều nói lên rằng bạn thông minh. Và hãy nhớ rằng, không ai giỏi mọi thứ được!

Về ngôn ngữ

Kiểu thông minh về ngôn ngữ liên quan đến khả năng ngôn ngữ, và những người sở hữu kiểu thông minh này thường rất giỏi viết, đọc, nói và tranh luận. Rất nhiều nhà báo, nhà giáo và nhà thơ có chỉ số thông minh ngôn ngữ rất cao. Và vì những bài kiểm tra IQ truyền thống thường thiên về đánh giá khả năng ngôn ngữ nên những người có kiểu thông minh ngôn ngữ thường được cho là rất thông minh. Họ là những người có vốn từ vựng phong phú, sử dụng ngôn ngữ rất linh hoạt và đặc biệt giỏi trong các trò chơi liên quan đến từ vựng và ngữ nghĩa.

Chồng tôi, John, có chỉ số thông minh ngôn ngữ rất cao. Anh dùng ngôn ngữ rất chính xác và thường lựa chọn từ rất kỹ trước khi nói. Khi chúng tôi còn đang hẹn hò, giữa chúng tôi đã nổ ra một cuộc cãi vã lớn. Tôi không giỏi xin lỗi, nhưng trong một khoảnh khắc hiếm có, tôi cố nuốt lòng tự trọng và nặn ra câu: "Em cảm thấy mình có lỗi." Anh bình tĩnh nói: "Cảm thấy có lỗi là một trạng thái; còn xin lỗi là một động từ. Bây giờ thì em đang cảm thấy có lỗi hay em chỉ xin lỗi thôi?" Cho dù buổi chiều hôm đó không ai nói với ai câu nào, tôi nhận ra với John, cách diễn đạt quan trọng đến thế nào.

Chỉ vì bạn không có năng khiếu ngôn ngữ không có nghĩa là bạn không thể phát triển kĩ năng đó và chinh phục xã hội đánh giá cao kĩ năng này. Cuốn *7 loại hình thông minh* của Armstrong, đã liệt kê cả một danh sách dài những việc bạn có thể làm để phát triển khả năng ngôn ngữ cũng như các khả năng khác.

Tính toán logic

Kiểu thông minh về tính toán logic liên quan đến khả năng xử lý các con số và lý luận logic của cá nhân. Cho dù phải thừa nhận rằng chỉ cần nghĩ tới kiểu thông minh này thôi đã đủ lạnh sống lưng, nhưng

tôi tin rằng mọi người ít nhiều đều cần có những hiểu biết cơ bản về toán học và logic. Một điều chắc chắn là, nếu giỏi tính toán logic, bạn sẽ đạt được điểm rất cao trong bài kiểm tra IQ truyền thống. Những người có thiên hướng thông minh tính toán logic thường là những nhà khoa học, toán học và triết gia vĩ đại. Ứng dụng phổ biến hơn của loại hình này là cân bằng chi tiêu và hiểu được tầm quan trọng của nợ quốc gia.

Những người bạn có thiên hướng phân tích và phong cách sắp xếp theo trình tự của tôi thường tỏ ra kinh ngạc khi biết tôi không biết cân bằng chi tiêu của mình. Dù tôi vẫn gọi những cuộc gọi người nhận trả tiền để tiết kiệm, và tôi cũng không bao giờ phung phí một tấm séc nào cả, nhưng tôi vẫn gặp khó khăn với việc tính toán chi tiết tài khoản của mình. Ngược lại, mẹ chồng tôi luôn kiểm tra tài khoản *ngay lập tức* sau khi chi tiêu. Đối với tôi, đơn giản chỉ cần đổi ngân hàng định kỳ vài năm một lần và bắt đầu lại từ đầu.

Bạn nên hiểu rằng thông minh tính toán logic không có nghĩa là bạn phải là một thần đồng toán học. Có quá nhiều thứ trong cuộc sống của chúng ta liên quan đến những bí ẩn của thế giới khoa học đến mức hầu hết chúng ta dù ít dù nhiều đều đã từng sử dụng đến khả năng thông minh tính toán logic này, chỉ có điều là không hề hay biết. Có thể là nếu chúng ta dẹp được định kiến: hễ nghĩ đến những con số và logic là thấy khô khan, cứng nhắc thì chúng ta có thể đưa chúng lại gần gũi hơn tới mọi người.

Không gian

Kiểu thông minh về không gian cho chúng ta khả năng tư duy bằng cách tái hiện sự vật, hiện tượng thành những hình ảnh sống động trong trí não. Những người có kiểu thông minh này thường chỉ cần

nhìn một vật là chỉ ngay ra được cần chỉnh sửa chi tiết nào để chúng trông đẹp hơn hay độc đáo hơn. Những nghề nghiệp đòi hỏi dạng thông minh không gian bao gồm kiến trúc, đồ họa và vẽ kĩ thuật. Trong hầu hết tình huống, những người có chỉ số thông minh không gian cao có khả năng thiên bẩm nhìn ra dễ dàng tiềm năng của một vật.

Giáo sư môn thống kê của tôi hồi trung học là một người có chỉ số thông minh không gian cao, luôn nói rằng ông là một người có *trực giác*. "Ví dụ như," ông nói, "khi muốn tới một nơi chưa từng đến, tôi chỉ cần nhìn vào bản đồ và ghi nhớ. Trên đường đi, tôi chỉ việc hình dung ra bản đồ và cứ thế lái xe một cách trực giác thẳng đến đó."

Những người không có kiểu thông minh không gian sẽ dễ dàng nhận thấy rằng khả năng định vị điểm đến của người giáo sư kia chẳng liên quan gì đến trực giác. Chỉ là khả năng nổi trội về không gian đã giúp ông tái tạo chính xác hình ảnh của chiếc bản đồ đó trong tâm trí mà thôi.

Bạn có thể sẽ nhận ra một bài tập về không gian trong bài kiểm tra IQ truyền thống như kiểu bài có những khối hộp vuông được trải phẳng ra, với yêu cầu là bạn phải tìm ra mặt nào ở trên cùng nếu chiếc hộp được gấp lại. Bài tập này nhìn có quen không?

Những hình vuông này sẽ được gấp lại thành một khối hộp hở một mặt trên cùng.

Mảnh hộp có chữ cái nào sẽ là mặt đáy của chiếc hộp đó?

Đừng tự cho mình là ngốc nghếch nếu bạn không tìm ra được câu trả lời!

âm nhạc

Kiểu thông minh về âm nhạc thể hiện qua những giai điệu tự nhiên, và những người có kiểu thông minh này thường có vẻ như đang sống trong một bản nhạc. Cho dù không có "tai nhạc" hay "chất giọng tuyệt hảo", bạn vẫn có thể sở hữu khả năng về âm nhạc. Rất nhiều người cần phải nghe nhạc thì mới có thể làm việc, và họ thường thấy mình gõ nhịp chân một cách gần như là vô thức. Nếu có chỉ số thông minh về âm nhạc cao, bạn có thể nghe nhạc theo phong cách phân tích, và thấy được những sắc thái mà những người khác có thể không thấy được.

Cathy, một người mẹ trẻ, nói với tôi rằng cô cảm thấy mình và cô con gái Michelle 10 tuổi khác nhau rõ rệt. "Cho dù chúng tôi đều có thiên hướng âm nhạc," Cathy nói, "Michelle có xu hướng rất thích phân tích các bản nhạc, và tôi cảm thấy không thoải mái khi nghe nhạc với con. Khi chúng tôi cùng nghe một bản giao hưởng, cô bé sẽ tạm dừng bản nhạc lại và reo lên: Đấy, mẹ nghe này. Mẹ có nghe thấy tiếng kèn Pháp không? Khi tôi còn đang đánh vật để nghe ra

được tiếng đó, thì nó đã phát hiện ra được một đoạn ghita bass rất hay. Còn tôi chỉ nghĩ đơn giản rằng đó là một *bản nhạc* rất hay mà thôi!"

Rất nhiều đứa trẻ bị lôi cuốn bởi âm nhạc và rất muốn được chạm tay vào những dụng cụ âm nhạc ở nhà và ở trường. Nhưng thật không may, khi một ngôi trường muốn cắt giảm chi phí, âm nhạc sẽ là một trong những môn đầu tiên bị tạm dừng. Có rất nhiều cách để chúng ta có thể sử dụng khả năng âm nhạc ở nhà hay trên lớp học, và nếu chúng ta cố gắng hơn trong việc phát triển thế mạnh âm nhạc của lũ trẻ, thì sẽ có lúc chúng ta hát để khen chúng!

Vận động thân thể

Kiểu thông minh về vận động thân thể phản ánh mức độ khả năng vận động hoặc các hoạt động của cơ thể. Đây thường là kiểu của những người có đôi bàn tay tài hoa, ví dụ như các bác sĩ phẫu thuật hay các thợ máy; những người mang nghệ thuật đến với cuộc đời, như những diễn viên và nghệ sĩ; những người theo đuổi sự kết hợp giữa cử động cơ thể và các chiến thuật, như các vận động viên và huấn luyện viên. Cho dù các trường học vẫn rất nhiệt tình đưa vào giảng dạy các môn thể dục và các hoạt động thể thao, những người có kiểu thông minh về vận động thân thể vẫn không được cho là thông minh. Trong thực tế, có những học sinh là những vận động viên xuất sắc nhưng vì không có kiểu thông minh về ngôn ngữ như những học sinh khác nên thường bị dè bỉu là "tứ chi phát triển". Đã đến lúc chúng ta phải nhận ra và đánh giá cao kiểu thông minh này thay vì chỉ coi kiểu mọt sách ngoan ngoãn mới là thông minh.

Có hai chị em đến gặp tôi sau buổi hội thảo về những loại hình thông minh. Họ rơm rớm nước mắt kể cho tôi nghe câu chuyện về cha của

họ, ông đã phải bỏ học từ lớp 8 và kiếm sống bằng nghề thợ mộc. Những đồ nội thất và những tác phẩm ông làm ra cực kì tinh xảo và đắt hàng. Cho dù điều này chứng tỏ ông là người có trí thông minh về vận động thân thể, song ông vẫn luôn cảm thấy tự ti. ông không thôi dằn vặt, day dứt chỉ vì đã bị nhồi nhét ý nghĩ rằng người ta không thể thông minh nếu không được học hành đến nơi đến chốn.

Những người có kiểu thông minh về vận động thân thể thường có thể "cảm nhận mọi thứ từ bên trong cơ thể của họ", và họ có một cuộc sống vận động không ngừng. Càng bắt họ ngồi yên thì họ sẽ càng bứt rứt và khó tiếp thu những kiến thức khô khan. Vì thế thay vì cố nài ép họ phải ở yên, chúng ta nên khuyến khích họ chuyển nguồn năng lượng này vào việc học sao cho hiệu quả.

Xã hội

Kiểu thông minh về xã hội thường đi cùng những người có khả năng thấu hiểu, đánh giá cao và hòa thuận với người khác. Kiểu thông minh này không được tính trong nền giáo dục truyền thống, và những người sở hữu kiểu thông minh này thường gặp phải rắc rối khi sử dụng nó. Họ có giác quan thứ sáu. Họ gần như luôn luôn có thể biết được đang có chuyện gì, cho dù chưa ai nói câu nào. Những người đang cần bạn bè để chia sẻ luôn luôn tìm đến những người có kiểu thông minh này.

Một giáo viên thừa nhận rằng cô đã không sử dụng giáo trình truyền thống. Giáo án của cô giống một cuốn *nhật kí* hơn, và cô viết vào đó những gì đã làm, chứ không phải những gì định làm. Mặc dù luôn lên sẵn sườn bài giảng, nhưng cô muốn chờ đến khi "nắm" được học lực của học sinh mình rồi mới quyết định sẽ triển khai bài học đó như thế nào.

Thường những người thông minh kiểu này làm trong những ngành nghề giúp đỡ người khác như tư vấn và luôn cảm thấy khả năng xã hội là yếu tố quyết định giúp họ thành công trong sự nghiệp. Cho dù hoàn toàn có thể học để thông minh theo kiểu này, nhiều người vẫn không thấy thoải mái khi họ không sinh ra đã có tố chất thông minh xã hội.

Cá nhân

Khó có thể nhận biết được những người có kiểu thông minh cá nhân vì họ thường chỉ thể hiện lúc ở một mình. Những người thông minh theo kiểu này có khả năng tự thấu hiểu bản thân, biết mình là ai và mình thích nghi với thế giới bên ngoài như thế nào. Họ thường dành thời gian để nhìn lại bản thân, ngồi thiền và ở một mình. Và cũng chính họ là những người sở hữu cái tôi mạnh mẽ và tích cực hơn hầu hết những người khác, và chẳng cần phải nhờ ý kiến của ai để quyết định cuộc sống của mình.

Một ví dụ hoàn hảo của kiểu thông minh cá nhân được tìm thấy trong cuốn *Người khách du lịch* tình cờ của Anne Tyler. Nhân vật chính, Macon, nói với một người bạn của mình rằng cô ấy nói quá nhiều. Macon, ngược lại, là tuýp người nghĩ rằng sự yên lặng còn hay hơn cả âm nhạc. Khi vợ tắt đài đi, anh sẽ nói: "Nghe này, họ đang chơi bài hát yêu thích của anh đấy."

Đôi khi chúng ta hiểu lầm những người có kiểu thông minh cá nhân. Chúng ta thường nói họ hay thu mình và nhút nhát, trong khi họ có một cá tính bên trong rất mạnh.

KẾT LUẬN

Không bài kiểm tra đơn lẻ nào có thể xác định được hay tiên đoán được mức độ thông minh của một con người. Ai cũng có thể chiến thắng nếu bạn cho họ cơ hội để thể hiện họ thông minh theo cách nào. Chấp nhận thuyết đa trí thông minh giúp ta đánh giá được sự khác biệt giữa nền văn hóa của các nước khác nhau. Vì có thể nền văn hóa của chúng ta chú trọng kiểu thông minh về ngôn ngữ, nhưng ở những nơi khác, khả năng đọc và viết lại phải nhường chỗ cho khả năng không gian. Chúng ta càng biết cách phân biệt và vận dụng được nhiều loại hình thông minh, thì hệ thống giáo dục của chúng ta sẽ càng được cải tiến, và hiệu quả hơn.

CHƯƠNG XI. KẾT HỢP CÁC PHONG CÁCH

Tôi vừa kết thúc khóa dạy giao tiếp cấp tốc cho một trạm cảnh sát lớn. Cảnh sát trưởng gọi tôi vào văn phòng của ông để cảm ơn và đưa ra một đề nghị quan trọng. ông đưa tôi một bản danh sách đầy đủ tên tất cả nhân viên, bao gồm các cảnh sát, văn thư và những nhân viên khác. "Tôi muốn chị ghi phong cách học của mỗi người bên cạnh tên của họ." ông nghiêm nghị nói.

Tôi cố nén bối rối trước ý muốn phân loại rành mạch của ông. Tuy nhiên, nhờ thế tôi cũng phần nào đoán ra phong cách của *ông ấy*. Vậy nên tôi nói, "Vâng, hãy bắt đầu với tên *của ông.* Tôi nên xếp ông vào phương pháp nào đây?"

ông suy nghĩ một lúc. "Tôi là một trừu tượng-ngẫu nhiên," ông trả lời, "nhưng thực ra, tôi thỉnh thoảng cũng là một cụ thể-theo trình tự. Và, tôi có thiên hướng phân tích nhiều hơn là tổng thể. Và tôi tiếp thu bằng thị giác."

Tôi cười. "Thế thì tôi nên viết gì bên cạnh tên của ông đây?"

ông nhíu mày vẻ phật ý, nhưng rồi thở dài. "Được rồi, được rồi, tôi hiểu ý của cô rồi. Không một phân loại riêng lẻ nào có thể đặc trưng cho một người. Nhưng nếu tôi có một danh sách cho biết chính xác đang phải làm việc với người thuộc phong cách nào thì có phải dễ dàng hơn không!"

Khi mới phát hiện ra những phong cách học này, chúng ta sẽ luôn có xu hướng muốn xếp mọi người và mọi thứ vào một phong cách học cụ thể, phân loại và nhét họ vào một cái hộp. Nhưng một khi đã hiểu rõ các phong cách học, bạn sẽ không mất công cố gắng phân loại mọi

người. Mỗi người là duy nhất, y như dấu vân tay của họ vậy. Cho dù các dấu vân tay trông có vẻ giống nhau, nhưng không có cái nào giống hệt cái nào. Đôi khi rất khó nhận ra sự khác biệt, nhưng nhìn chung, chúng rất rõ ràng.

Trong cuốn sách này, tôi đã lần lượt giới thiệu với bạn năm mô hình phong cách học khác nhau để giúp bạn hiểu được mỗi con người là một kết hợp phức tạp và độc đáo của các thế mạnh bẩm sinh và các sở thích. Cùng nhìn lại một lượt:

Phương pháp của trí não (Gregorc)

Nhận biết được trí não hoạt động như thế nào.

Ưu tiên về môi trường học (Nhà Dunn)

Thiết kế môi trường học tập lý tưởng.

Các thể thức ghi nhớ (Barbe-Swassing)

Chiến lược ghi nhớ hiệu quả.

Cách xử lý thông tin theo kiểu phân tích-tổng thể (Witkin)

Phân biệt các phương pháp và các kỹ năng học hiệu quả.

Thuyết đa trí thông minh (Gardner)

Phân biệt 7 loại hình thông minh.

Mỗi phong cách học được xếp loại theo năm mô hình này đều mở ra cho chúng ta thêm hiểu biết về bản thân và những người xung quanh. Ngoài năm mô hình này ra, còn có hàng trăm mô hình nghiên cứu phong cách học khác. Trong cuốn sách này, tôi chỉ chọn giới thiệu với các bạn năm phương pháp tôi thấy tâm đắc nhất, vì tôi đã

có cơ hội kiểm nghiệm tính chính xác và thiết thực của chúng, và cũng bởi vì năm mô hình đó đều có cơ sở đáng tin cậy. Giờ thì khi đã ý thức được về các phong cách học, bạn sẽ hiểu ý nghĩa của việc phân loại các phong cách. Hãy coi mỗi mô hình nghiên cứu hay các phân tích đó bổ sung thêm một tầng hiểu biết mới của bạn, chứ không phải là phủ nhận hoàn toàn, thay thế tất cả những gì bạn đã biết.

Đa số chúng ta cho dù có cố vận dụng bao nhiêu phong cách học đi chăng nữa, vẫn thấy rằng thế mạnh bẩm sinh và sở thích của mình luôn luôn trước sau như một. Ví dụ, tính cách ngẫu nhiên của tôi rất thích hợp với thiên hướng tổng thể của tôi. Tôi không gặp khó khăn để hiểu bản thân mình và luôn biết chính xác mình cần gì trong hầu như tất cả tình huống. Mặt trái của tính nhất quán cao độ này là những khi tôi cần dùng đến phương pháp *trái ngược* với thế mạnh tự nhiên của mình, tôi cần phải rất kỉ luật và làm việc chăm chỉ, và rồi cuối cùng tôi lúc nào cũng thấy bực bội và kiệt sức.

Một trong những người bạn thân của tôi thấy mình rất ngẫu nhiên, nhưng cũng lại có thiên hướng phân tích. Điều này gây ra rất nhiều mâu thuẫn trong bản thân cô. Cô cần những thông tin có tổ chức và chi tiết do phong cách phân tích quy định, nhưng là một người có tính cách ngẫu nhiên mạnh mẽ, cô lại khó lòng tổ chức hay để tâm đến các chi tiết được. Cho đến khi hiểu về các phong cách học, cô đã biết khéo léo vận dụng những đặc tính tưởng chừng rất trái ngược nhau của mình để tự cân bằng. Cô luyện cách sử dụng thiên hướng phân tích khi cần chi tiết và sử dụng đặc tính ngẫu nhiên khi muốn thấy được bức tranh tổng quát.

Một số người cảm thấy bực bội vì dường như chẳng rơi trọn vào phong cách học hay giao tiếp nào cả. Tôi thường vui vẻ đùa rằng họ hoặc là rất cân bằng, hoặc quá lộn xộn. Họ tự nhận ngay là mình rất lộn xộn, nhưng chỉ cần hiểu biết sâu hơn một chút, luyện tập thêm một chút cách sử dụng các phong cách học, là họ đã bắt đầu nhận ra thế mạnh trong tính cách của mình, và dễ dàng thay đổi phương pháp linh hoạt tùy theo từng trường hợp.

Một trong những điều cốt lõi khi bàn về các phong cách học đó là phải luôn ghi nhớ rằng các phong cách học là các giá trị trung lập. Không có phong cách nào là tốt nhất. Không có phong cách riêng lẻ nào thông minh hơn phong cách nào, cũng như không có sự kết hợp phong cách nào là tốt hay tồi cả. Chìa khóa nằm ở cách bạn sử dụng thế mạnh tự nhiên của mình như thế nào và bạn sẵn sàng học hay giao tiếp theo cách có vẻ khó với bạn đến đâu.

SỬ DỤNG CáC PHONG CáCH HỌC ĐỂ CHIẾN ĐẤU Và CHIẾN THẮNG!

Sau những năm tháng giảng dạy về phong cách học cho hầu như đủ mọi thành phần khán giả, tôi đã phát hiện ra quy trình từ hiểu cho đến sử dụng thành công các khái niệm và chiến lược về phong cách học. Theo đó, dù là trẻ con hay người lớn cũng đều trải qua năm giai đoạn.

Giai đoạn một - Nhận thức

Khi phát hiện ra những điểm khác nhau giữa các phong cách học, chúng ta mới ở giai đoạn nhận thức. Sẽ có rất nhiều tiếng "à! Ra thế" và những khám phá mới được làm sáng tỏ, và thường thì chúng ta lấy làm thú vị vì đã khám phá ra "bản chất" của mình. Đối với nhiều người, nó vừa làm yên lòng, những cũng vừa gây lo ngại vì hóa ra

còn có những người cũng nhìn cuộc sống giống mình. Đặc biệt là những đứa trẻ vốn gặp khó khăn trong việc học sẽ rất hào hứng khám phá ra rằng chúng cũng thông minh, và sẽ háo hức cho chúng ta biết chúng thích gì và phải thế nào thì chúng mới học vào nhất.

Giai đoạn hai - Chia nhóm

Sau niềm vui ban đầu của phát hiện mới, giai đoạn tiếp theo có thể khiến chúng ta lo lắng. Khi quan sát tính cách của những người có phong cách trái ngược, chúng ta dễ nghĩ rằng phong cách của chúng ta tốt hơn hẳn. Dù không cố ý, chúng ta có thể sẽ đi quá đà đến mức xúc phạm những người có phong cách trái ngược.

Bởi trẻ con đôi khi có xu hướng phóng đại sự khác biệt, người lớn có thể sẽ thấy lo lắng khi nghe thấy những đứa trẻ có thiên hướng tổng thể hay ngẫu nhiên bị gọi là "người giời" hay những đứa trẻ có thiên hướng phân tích hay theo trình tự bị gọi là "lũ mọt sách". Một phụ huynh khôn khéo trong trường hợp này sẽ khéo léo can thiệp, nhắc đi nhắc lại rằng không có phong cách nào là tốt hơn cả, và thế mạnh của mỗi người đều cần thiết để giữ thế giới cân bằng. Giai đoạn tiêu cực này chỉ là một phần bình thường của quá trình thấu hiểu các phong cách học. Và rất may là nó không kéo dài.

Giai đoạn ba - Trân trọng

Sau khi quyết định rằng mình *yêu quý* phong cách tự nhiên của bản thân, chúng ta sẽ bắt đầu nhận ra những mặt hạn chế. Lúc này, chúng ta sẽ biết trân trọng phong cách học đối lập. Chúng ta tự nhận ra rằng mỗi phong cách đều có điểm mạnh riêng, và ai cũng đều được lợi từ *tất cả* những điểm mạnh đó. Ví dụ, khi một học sinh có thiên hướng tổng thể phải nghỉ ở nhà hai hay ba ngày và cần phải

xem lại các ghi chép và bài tập, thì học sinh đó hiếm khi chọn mượn bài của một học sinh tổng thể khác. Dù rất yêu quý người bạn tổng thể của mình, nhưng họ biết rằng những người bạn có thiên hướng phân tích chắc chắn sẽ chép bài trên lớp cẩn thận hơn.

Cũng thế, những người có thiên hướng phân tích thường không muốn làm việc trong một nhóm mà tất cả mọi người đều thuộc phong cách đó. Chỉ vì, có vẻ như những người phân tích thường không để tâm đến cảm nghĩ của người khác. Ai cũng chỉ chăm chăm tới việc bày tỏ quan điểm của mình, chẳng buồn để ý tới phản ứng của người khác. Một vấn đề nữa là trong một nhóm có thiên hướng phân tích, không ai thấy được bức tranh tổng quát. Họ đều mắc vào chi tiết. Và không sớm thì muộn họ cũng sẽ phải nhìn quanh và nói: "Chúng ta cần một số người tổng thể trong nhóm này." Đây chính là giai đoạn trân trọng, giai đoạn mà từ trẻ em đến người lớn đều nhận ra được giá trị của những người thuộc phong cách khác mình.

Giai đoạn bốn - Bào chữa

Sau giai đoạn tích cực trên, chúng ta tiến đến giai đoạn mà các phụ huynh và các thầy cô giáo rất khó khoan dung, vì họ luôn phải nghe những câu như: "Em thuộc phong cách ngẫu nhiên - em không làm toán đâu", hay "Em có thiên hướng phân tích - em không thích làm việc nhóm".

Một lần nữa, nhất thiết phải nhắc lại rằng nếu vẫn còn lấy phong cách học của mình ra làm cái cớ, thì chúng ta vẫn chưa học được cách tận dụng phong cách học để đi đến thành công. Khi tìm ra thế mạnh của mình, chúng ta có thể dùng nó để vượt qua gần như *tất cả mọi thứ.* Và một khi đã học được cách sử dụng thế mạnh của mình, thì chúng ta sẽ không cần đến sự bào chữa.

Giai đoạn năm - Uốn nắn phong cách

Uốn nắn phong cách có nghĩa là chúng ta không chỉ biết vận dụng thế mạnh phong cách học tự nhiên của mình mà còn biết uốn nắn mềm dẻo, biến hóa phong cách đó thành một phong cách mới dung hòa được những đặc tính vốn không quen thuộc với chúng ta. Đó là việc hoàn toàn có thể thực hiện được nhưng phải khi nào chúng ta thật sự quyết tâm. Bạn sẽ ngạc nhiên khi thấy rằng làm một việc trái ngược với phong cách của mình dễ dàng đến thế nào một khi bạn đã biết được nguyên nhân nằm ở đâu. Đến lúc đó, bạn có thể tự mình thu xếp, xử lý được khó khăn.

Thông thường, con cái hay phản ứng lại với bố mẹ nhất là khi chúng không hiểu *tại sao* lại cứ bị ép phải học theo cách mà chúng thấy là chả ích gì. Và nếu cứ bị buộc phải làm những thứ không phù hợp với phong cách tự nhiên của mình, cho dù là lúc đó khéo chúng còn chưa biết nó là gì đi chăng nữa, thì bọn trẻ sẽ luôn cảm thấy bực bội và tự ti vì thường kết quả đạt được không cao cho lắm. Ngược lại, một đứa trẻ có cơ hội nhận biết và sử dụng các thế mạnh của mình, sẽ dần lấy lại tự tin, và dám dũng cảm bước ra khỏi môi trường thoải mái quen thuộc của mình để thử chinh phục những thử thách khó khăn hơn.

GIúP CON BẠN THàNH CôNG TRONG VIỆC HỌC TRêN LỚP

Đôi khi phụ huynh tưởng rằng con họ sẽ học tốt nhất khi được dạy bởi giáo viên có cùng phong cách học và có cùng thế mạnh tự nhiên với chúng. Tuy nhiên, học với một giáo viên có phong cách hoàn toàn đối lập thật ra lại tốt hơn nhiều. Ví dụ, một giáo viên có thiên hướng tổng thể có thể truyền tải kiến thức tổng quát hơn đến một đứa trẻ có thiên hướng phân tích. Một giáo viên thuộc phong cách

sắp xếp theo trình tự có thể mang đến ý thức về thứ tự cho một học sinh thuộc phong cách ngẫu nhiên.

Không cần phải thắc mắc về điều đó - bọn trẻ phải được học cách thích nghi với *nhiều* phong cách học khác nhau nếu chúng muốn thành công trong thế giới đa dạng và thay đổi liên tục này. Điều quan trọng cần nhớ là con bạn phải *muốn* học cách hòa hợp với các phong cách học khác. Và mỗi đứa sẽ có một động cơ thúc đẩy khác nhau.

Khi nói chuyện với học sinh, tôi thường cố gắng sử dụng nhiều minh họa để nhấn mạnh tầm quan trọng của việc dung hòa các phong cách học khác với phong cách học tự nhiên của các em, như thế cơ hội thành công của chúng sẽ rộng mở hơn. Đây là một trong những minh hoạ điển hình:

Giả sử bạn sống ở nước ngoài trong hai năm. Bạn không định học ngôn ngữ của nước đó, và bạn sẽ chỉ nói chuyện với những người nói được tiếng Anh. Hơn nữa, bạn cũng không định thay đổi cách sống của mình bằng cách làm quen với văn hóa và thói quen ở nước đó. Bạn chỉ có ý định làm những gì phù hợp với bản thân mình.

Chắc chắn là thế thì bạn vẫn có thể *sống sót*, nhưng bạn sẽ không thể có được những trải nghiệm nhờ học ngôn ngữ và phong tục của đất nước đó. Tương tự như việc học ở trường, ở nhà, và sau này ở nơi làm việc. Chịu khó học hỏi và thích nghi được với những phong cách học khác, bạn sẽ mở rộng được phạm vi ảnh hưởng của mình và thành công hơn.

KẾT LUẬN

Phong cách học này có thể khác hoàn toàn phong cách học kia, như hai ngôn ngữ khác nhau vậy. Là phụ huynh và giáo viên, nếu chúng ta có thể kết hợp các phong cách khác nhau, thì chúng ta có thể dạy bọn trẻ cách sử dụng những phong cách khác mà không phải hy sinh phong cách của mình. Nhưng điều quan trọng nhất là chúng ta có thể giúp chúng thành công cho dù điều kiện trường học hay nơi làm việc có như thế nào.

CHƯƠNG XII. SỰ KHÁC NHAU GIỮA PHONG CÁCH HỌC VÀ NHỮNG KHIẾM KHUYẾT TRONG VIỆC HỌC

Karen là một học sinh lớp một hết sức hiếu động và hoạt bát. Giáo viên của cô bé bắt đầu e ngại và khuyên phụ huynh cho cô bé đi kiểm tra dấu hiệu của sự kích động, hay Chứng Tăng động-Giảm Chú ý (A.D.D.). Cho dù Karen rất sáng dạ và sáng tạo, nhưng cô bé không chịu nghe lời. Cô bé thường không ngồi yên được và không thể kiên trì với một việc gì quá năm phút. Cô bé hiếm khi hoàn thành được bài tập viết, và mối cô bé khó hòa nhập với những bạn khác trong lớp.

Bố mẹ của Karen đưa cô bé đi khám. Sau đó, cô bé phải trải qua một quá trình xét nghiệm cường độ mạnh để xem có khiếm khuyết về học tập không. Sau quá trình kiểm tra, bác sĩ đã kết luận rằng cô bé là một ca tăng động-giảm chú ý nhẹ. Bác sĩ khuyên nên bắt đầu điều trị bằng thuốc để kiểm soát hành động.

Bố mẹ và ông bà cô bé thấy khó lòng ép cô bé hiếu động kia vào một chế độ điều trị nghiêm túc và liên tục. Họ bắt đầu tìm hiểu những biện pháp thay thế khác, và trong quá trình đó, họ được nghe về các phong cách học và ảnh hưởng của phong cách học đến thói quen và hành động. Khi bắt đầu hiểu về phong cách học của cô bé, họ nhận ra rằng cách mà Karen học không thích hợp với yêu cầu của một lớp học bình thường.

Ví dụ, Karen là một người thuộc phong cách vận động, cô bé luôn hoạt động kết hợp với lắng nghe. Nhưng giáo viên chỉ muốn cô bé

ngồi yên. Bố mẹ cô bé quyết định thử một cách khác. Thay vì ép cô bé ngồi yên và chú ý nhìn họ khi nghe các chỉ dẫn, họ để cô tự do vặn vẹo và nhìn ngó xung quanh. Sau đó họ kiểm tra xem cô bé có lắng nghe không và họ đã phải kinh ngạc khi cô bé nhắc lại không sót một lời.

Thiên hướng tổng thể của Karen cho phép cô bé liên tục quan sát môi trường xung quanh, lắng nghe và chú ý vào rất nhiều giọng nói và các tác nhân kích thích khác trong cùng một lúc. Phong cách ngẫu nhiên của cô bé liên tục đi tìm sự thay đổi và cô bé có thể thấy được những khả năng mà những người khác có thể không thấy được rõ ràng. Đặc điểm cụ thể-ngẫu nhiên làm cô trở nên thiếu kiên nhẫn khi phải học những thứ mà mình không thấy hứng thú.

Cha mẹ cô bé cũng phát hiện được một số vấn đề tình cảm có thể giải thích được cho những biểu hiện vô tư của cô bé đối với các bạn trong lớp. Bằng cách giúp Karen nhận ra được các thế mạnh về phong cách học của mình, cha mẹ và giáo viên của cô bé đã giúp cô bé vượt qua được nỗi buồn bực đối với môi trường lớp học truyền thống. Họ không để Karen từ bỏ khi bắt gặp một vấn đề mà cô bé không thích, mà khuyến khích cô bé dùng những bản năng về học tập của mình. Họ buộc cô bé tìm ra cách để *có thể* thành công.

Phụ huynh của bé Karen đã rất khôn ngoan khi áp dụng những giải pháp thay thế để giải quyết những khó khăn ở trường. Họ coi điều trị bằng thuốc là giải pháp cuối cùng chứ không phải là phương pháp chữa cấp tốc. Dù một số đứa trẻ thật sự phải dùng đến thuốc, song tôi đã thấy rất nhiều giáo viên, nhà vật lý học, và những chuyên gia giáo dục lo lắng trước tình trạng rất nhiều trẻ đang bị chẩn đoán

ẩu và bị gắn mác là tăng động-giảm chú ý hoặc một chứng bệnh tương tự và bị cho điều trị bằng thuốc quá sớm.

Rất nhiều học sinh gặp rắc rối trong việc học ở trường chỉ đơn giản là vì có phong cách học không phù hợp với môi trường lớp học truyền thống và đòi hỏi của trường học. Đôi khi các phụ huynh vội cho rằng con mình có khiếm khuyết về học tập hoặc mắc một chứng rối loạn nào đó vì chúng không đạt được kết quả cao ở trường. Nóng lòng muốn con mình thành công, nhiều bậc cha mẹ sẵn sàng hao công tốn của tìm ra các phương pháp điều trị. Trong khi tất cả những gì họ cần làm là tĩnh tâm suy nghĩ lại xem có bao nhiêu vấn đề của con là do không phù hợp với phương pháp dạy học truyền thống.

Hãy nhớ rằng một lớp học truyền thống điển hình có những yêu cầu nhất định và bất di bất dịch. Học sinh phải ngồi yên (rất khó cho những học sinh có phong cách vận động), phải giữ trật tự (không phải lúc nào cũng dễ dàng đối với những học sinh tiếp thu bằng việc nghe), làm việc cá nhân (thường phản tác dụng đối với học sinh có thiên hướng tổng thể hay các em có thiên hướng trừu tượng-ngẫu nhiên), và thể hiện kiến thức một cách có trình tự, chi tiết (đúng là một thử thách đối với những học sinh mang phong cách tổng thể và ngẫu nhiên).

Với những đứa trẻ sở hữu những phong cách phù hợp với yêu cầu của trường học, việc học dường như không bao giờ là vấn đề. Nhưng khi chúng thuộc nhóm khác thường đối với môi trường trường học, chúng sẽ cảm thấy bực bội với chính mình và bất mãn với hệ thống giáo dục. Nếu không có kiến thức và hiểu biết về các phong cách học, học sinh thường không thể nói với giáo viên học như thế nào sẽ có

tác dụng với chúng và thế nào sẽ gây khó khăn, cũng như không biết cách kết hợp linh hoạt sao cho phù hợp với phong cách đối lập của giáo viên.

Còn rất nhiều khía cạnh khác có thể bàn đến. Rất nhiều vấn đề vượt lên cả phong cách học. Những thứ như bất hòa gia đình, bạo lực, rối loạn tình cảm, giới hạn thể chất đều có thể ảnh hưởng đến khả năng học của một học sinh. Thường thì những vấn đề này cần đến điều trị y tế và giúp đỡ của các chuyên gia. Thật ngạc nhiên khi biết rằng những can thiệp đó sẽ hiệu quả hơn khi chúng ta xác định được phong cách học của những người đang gặp khó khăn.

Bạn cần hiểu rằng kể cả những chương trình và cách tiếp cận tốt nhất cũng có thể hoàn toàn phản tác dụng nếu phong cách học của trẻ không phù hợp. Nếu có thể giúp trẻ xác định được và vận dụng những phong cách phù hợp với thế mạnh tự nhiên, bạn sẽ thấy con mình thành công hơn cả những gì bạn trông đợi.

Sau khi đọc cuốn sách này, bạn đã biết được nhiều hơn về phong cách học của con. Ngay cả khi con bạn cần sự can thiệp chuyên nghiệp của y học, bạn vẫn có thể hỏi những chuyên gia cung cấp phác đồ điều trị những điểm chính yếu của chương trình đó để xem có phù hợp với phong cách học của con hay không. Nếu bạn biết con mình thuộc phong cách theo trình tự, thì liệu chương trình đó có cung cấp những phương pháp đơn giản và logic không? Nếu con bạn thuộc phong cách ngẫu nhiên, thì liệu chương trình đó có đủ mềm dẻo hay thiên về cá nhân không?

Trong quá trình làm việc với các bác sĩ khoa nhi và các chuyên gia giáo dục, tôi nhận thấy rằng những người xử lý các vấn đề về khiếm khuyết trong học tập hiệu quả nhất là những người đưa ra được

phương pháp điều trị/cách tiếp cận dung hòa với các phong cách học. Cách tiếp cận này chú ý đến cả phong cách học của trẻ bên cạnh các nhân tố khác như tâm lý, tình cảm và những khiếm khuyết về cơ thể.

Hạn chế về cơ thể tồn tại ở một số trẻ, và tôi cảm thấy biết ơn rằng chúng ta có rất nhiều chuyên gia xuất sắc và tận tâm để chẩn đoán, điều trị các bệnh này. Tuy nhiên, tôi muốn khuyên các bậc phụ huynh rằng họ cần kiên nhẫn trong thời kì đầu tiên. Trước khi tác động mạnh hoặc can thiệp tới trẻ, chúng ta cần bỏ thời gian và công sức tìm hiểu con mình. Chúng ta không nên quá vội vàng kết luận rằng những thói quen khó chịu và những cư xử không đúng mực của con là biểu hiện của chứng rối loạn việc học. Đôi khi phụ huynh chúng ta quá để ý đến việc chúng ta muốn con mình làm mọi việc như thế nào mà quên mất chúng ta muốn con mình *đạt được những gì*. Nếu chú trọng nhiều hơn đến kết quả chứ không quá xét nét *phương pháp* thực hiện, chúng ta sẽ thấy con mình hoàn toàn có thể thành công theo cách chúng ta chẳng bao giờ ngờ được. Khi đã xác định rõ được mình muốn con làm được những gì - kết quả mong muốn - và không quá bận tâm đến quá trình con thực hiện, bạn sẽ tìm thấy được một số biện pháp thay thế cho phương pháp dạy và học truyền thống.

Dưới đây là một số ví dụ về những rối loạn cư xử thường làm cha mẹ nghĩ rằng con mình có vấn đề về khả năng học, trong khi thực ra đó chỉ là biểu hiện cho thấy phong cách học tập của chúng không phù hợp với các yêu cầu giáo dục đưa ra.

Vấn đề

Trẻ rất hiếu động; Không bao giờ chịu ngồi yên.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em nghe câu chuyện mà tôi đang đọc.

Giải pháp

Cứ để trẻ ngồi trên sàn hoặc tùy ý thay đổi tư thế chỉ sao cho tránh làm ảnh hưởng đến những bạn xung quanh. Sau đó yêu cầu trẻ kể lại các diễn biến chính và cốt truyện.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em hiểu được khái niệm đang được dạy.

Giải pháp

Yêu cầu trẻ giải thích lại khái niệm đó cho cha mẹ, giáo viên hoặc bạn cùng lớp, nói hay viết đều được.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em làm theo lời tôi.

Giải pháp

Yêu cầu trẻ nhắc lại để kiểm tra xem trẻ có hiểu những lời chỉ dẫn đó không.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi muốn các em không làm các bạn khác mất tập trung.

Giải pháp

Thử để trẻ tìm ra được cách hoạt động mà không làm phiền người khác. Ví dụ như vẽ nguệch ngoạc lên giấy, ghi chép hay nhịp nhịp chân trong yên lặng.

Kết hợp các giải pháp cho trẻ hiếu động

Một giáo viên tiểu học phát hiện ra rằng việc quản lý lớp học sẽ trở nên dễ dàng hơn nhiều nếu cô xác định trước kết quả mà mình mong muốn. Trong lớp, cô đang phải thật sự đánh vật với một cậu bé hiếu động vì cậu không bao giờ muốn ngồi yên tại chỗ và lắng nghe câu chuyện cô đọc. Mặc dù hết sức bực tức, song cô cố nén lại, dừng một vài phút và tự nhủ: "Mình đang cần gì nhỉ? Mình cần cậu bé ngồi yên trên ghế, hay mình cần nó lắng nghe câu chuyện kia?" Rồi cô cho phép cậu bé được ngồi ở bất cứ chỗ nào cậu muốn, miễn là cậu phải trật tự lắng nghe câu chuyện và không làm ảnh hưởng đến các bạn khác. Và cô đã hoàn toàn bất ngờ, khi thấy cậu bé ngoan ngoãn ngồi xuống sàn nhà ở cuối lớp và hoàn toàn tập trung nghe cô nói.

Vấn đề

Trẻ không chịu hoàn thành bài tập

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em phải hoàn thành những gì đã bắt tay vào làm.

Giải pháp

Giúp trẻ chia bài tập ra thành nhiều phần nhỏ dễ quản lý hơn. Không nhất thiết bắt trẻ làm hết bài tập đó trong một buổi, nhưng phải liên tục nhắc nhở là trẻ phải có trách nhiệm làm toàn bộ các phần đó.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em chứng minh được là đã hiểu bài.

Giải pháp

Giao hẹn là trẻ phải duy trì được điểm số nhất định (92 hay cao hơn) trong các bài kiểm tra, và chỉ yêu cầu trẻ làm số bài tập chúng cảm thấy đủ để hiểu được bài.

Kết hợp các giải pháp để giúp trẻ hoàn thành bài tập

Sarah là một cô bé lớp 5 sáng dạ và có năng khiếu, và sau học kỳ đầu tiên tỏ ra vượt trội ở môn toán, cô bé đột nhiên quyết định không làm bài tập toán về nhà nữa. Giáo viên và cha mẹ của Sarah rất lo lắng. Bài tập cũng chiếm một phần không nhỏ trong việc xếp hạng học kì, và giờ điểm trung bình của cô bé đang tụt xuống nghiêm trọng.

Tôi được mời đến nói chuyện với cô bé để tìm ra nguyên nhân làm cô bé thay đổi đột ngột như vậy, cũng như khuyên cô bé tiếp tục làm bài tập. Không cần phải đợi lâu, Sarah đã nói cho tôi biết tại sao cô bé không thích làm bài tập nữa.

"Chán lắm ạ," cô bé giải thích một cách đơn giản. "Cháu ghét phải giải tới 20 bài toán khi chỉ cần giải 5 bài là đủ hiểu cách làm rồi. Thế nên cháu quyết định là chẳng việc gì phải tốn công thế."

"Và cháu vẫn qua được bài kiểm tra toán chứ?" Tôi hỏi.

"Vâng, tất nhiên rồi ạ," cô bé trả lời. "Lúc nào cháu cũng đạt điểm A."

Sau vài buổi nói chuyện với Sarah, bố mẹ, và giáo viên của cô bé, chúng tôi đã nghĩ ra một giải pháp cho vấn đề này. Sarah đồng ý sẽ

làm ít nhất nửa số bài tập được giao mỗi tối. Nếu bài kiểm tra nào cô bé cũng làm được 92% hoặc nhiều hơn, giáo viên của cô bé sẽ vẫn cho cô bé điểm làm bài tập tối đa. Còn nếu điểm cô bé thấp hơn 92, cô bé sẽ phải hoàn thành bất cứ bài tập nào mà giáo viên cảm thấy cần thiết.

Sarah đã duy trì thành công giao kèo này. Có những hôm cô bé làm nhiều hơn một nửa số bài tập, vì bây giờ thì cô bé đã hiểu rằng cô cần làm đủ để hiểu được bài học. Và trong các bài kiểm tra suốt năm học đó, cô bé chưa bao giờ bị điểm dưới 92/100.

Vấn đề

Trẻ không chịu tập trung vào việc gì quá vài phút.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi cần các em tập trung vào chỉ một thứ một lúc.

Giải pháp

Cho trẻ được lựa chọn. Quyết định xem những gì cần phải làm, rồi gợi ý một hoặc hai cách để làm được việc đó. Cho trẻ tự do thay đổi cách làm nếu muốn, và để trẻ hoạt động tùy thích trong lúc làm bài. Thuyết phục trẻ làm từng việc một, cho dù trẻ có thể rất hay nhảy từ việc này sang việc nọ. Giúp trẻ nhận biết các phương pháp chúng đang dùng để làm việc.

Bạn cần trẻ đạt được điều gì?

Tôi muốn các em làm theo *cách của tôi!*

Giải pháp

Là các bậc cha mẹ, chúng ta phải thừa nhận rằng sẽ dễ hơn cho chúng ta nhiều nếu con trẻ làm theo cách của chính chúng ta. Hãy cố gắng giải thích cho trẻ *tại sao* cách của chúng ta lại có hiệu quả, và cho phép trẻ tự do làm theo cách của nó miễn là trẻ chứng minh được là cách của chúng cũng có hiệu quả. Điều khó khăn nhất là bạn phải cực kì kiên nhẫn và khoan dung, cho phép con bạn thử cách của chúng.

Kết hợp các giải pháp để giúp trẻ duy trì một công việc

Vài năm trước, tôi từng nhận được một bức thư của một bà mẹ đã đến dự một trong những buổi hội thảo của tôi. Bức thư đó vẫn là một trong những bức thư yêu thích nhất của tôi bởi vì nó minh họa sống động cho giá trị của việc để con mình tự chọn cách riêng để hoàn thành công việc. Bà mẹ này đã viết:

Nhận thức được các phong cách học đã thay đổi cuộc sống của chúng tôi. Sau khi biết được điều này, tôi tìm cách khuyến khích Dan sáng tạo và thành công. Chúng tôi có một trang trại nhỏ, và Dan có một miếng đất nhỏ riêng cho mình. Nó luôn tưới nước bằng một cái vòi và bình tưới. Đây đúng là một cực hình và Dan không ngừng lải nhải điều đó với tôi. Tôi bảo nó thử nghĩ ra cách để giải quyết chuyện tưới nước và tốt nhất là lên một danh sách 5 cách. Và sau đó, có thể "bán" lại phát minh cho chúng tôi. Gia đình tôi có hai nhà kính đã lâu không dùng đến. Dan đưa ra một hệ thống tưới nước dùng những vòi cứu hỏa của hai nhà kính đó. Tôi nghĩ đó là một giải pháp rất hay, vì (a) nó có thể làm được bằng những đồ dùng sẵn có và (b) nước từ các vòi cứu hỏa sẽ nhanh chóng tưới ẩm toàn bộ khu vườn. Tôi bảo nó thử lắp vòi nước cứu hỏa với vòi phun và bình tưới xem

hiệu suất bơm là bao nhiêu. Nó mới 11 tuổi. Nó đã đồng ý và nghiên cứu hệ thống trong một tuần.

Nó dành cả một tuần tự mày mò nghiên cứu và dùng gấp 6 lần số vòi nước mà tôi hay dùng, cả những vòi chữ T, mấu nối, mấu chặn, những cái kẹp. Nhưng nó đã tự làm mọi thứ, và hệ thống đó tưới ẩm hết khu đất chỉ sau ba lần quay. Thậm chí những vòi nước ở giữa còn phun nước thành hình tên của Dan. Hệ thống đó độc đáo y như Dan vậy!

Bạn đừng nên tin rằng con bạn chỉ thông minh và thành công nếu đạt được kết quả tốt ở trường học. Có *rất nhiều* kiểu thông minh. Nếu có thể giúp con mình nhận ra được vùng thông minh của nó và phát huy năng lực đó, bạn sẽ giúp con tự tin hơn và bộc lộ những khả năng khác mà thậm chí bạn chưa hề nghĩ đến. Và ngay cả trong trường hợp bạn tin rằng con mình mắc các khiếm khuyết hay rối loạn về học tập, bạn vẫn có thể giúp con thành công bằng cách xác định phong cách học của chúng và xem khó khăn nào của con bạn là do sự khác biệt phong cách học và khó khăn nào hoàn toàn vì lí do tình cảm hay thể chất.

David là một cậu bé 15 tuổi nổi loạn. Cha mẹ của cậu bé đã gần như hết cách. Họ đã không biết bao nhiêu lần đến gặp giáo viên, các nhà tâm lý học để được tư vấn, nói chuyện với các chuyên gia y tế, và tới nhà thờ cầu nguyện. Họ đã thử phạt, thưởng, trao đổi, đe dọa, kể cả đưa ra những tối hậu thư. Nhưng chẳng có tiến triển gì, David càng ngày càng khó kiểm soát. Khi David bỏ nhà đi lần thứ ba trong 6 tháng và bị bắt do ăn cắp vặt, bố mẹ cậu quyết định áp dụng biện pháp mạnh. Họ sẽ đưa cậu đến một trường giáo dưỡng và cậu sẽ bị

giam lỏng 24/24. Ở đó, cậu sẽ phải tuân theo kỉ luật nghiêm ngặt để uốn nắn cách cư xử của những thiếu niên hư hỏng.

Ngay trước đợt giáo dưỡng của David, bố mẹ của cậu đã dự hội thảo về phong cách học của tôi. Khi được nghe về phong cách cụ thể-ngẫu nhiên mạnh mẽ, họ ngay lập tức nhận ra phong cách của con mình. Khi họ khám phá ra được cách làm việc của một trí não cụ thể-ngẫu nhiên và xác định được cách cổ vũ và kỉ luật thích hợp đối với phong cách này, quan điểm về David của họ đã thay đổi. Trong buổi hội thảo cuối cùng, khi được hỏi cách xử trí với David thế nào, họ đã có một câu trả lời làm những người còn lại sửng sốt.

Họ kể: "Đêm qua, chúng tôi đã nói với David rằng hãy tha thứ cho chúng tôi. Chúng tôi bảo cháu rằng chúng tôi cảm thấy có lỗi vì đã không để ý tới ý kiến của nó. Chúng tôi không xin lỗi vì đã trông chờ nó phải tốt hơn nhưng giờ đây chúng tôi nhận ra rằng trong nhiều trường hợp đáng lẽ chúng tôi hoàn toàn có thể giải quyết theo cách phù hợp với lối suy nghĩ của David. Chúng tôi đã có thể giúp nó hiểu được rằng nó là một phần rất quan trọng trong gia đình."

Trong những tuần tiếp theo, cha mẹ của David đã nói chuyện với cậu về các giới hạn, những kết quả họ chờ đợi và giải thích hậu quả khi cậu không chịu làm. Rồi họ để David bộc bạch những gì cậu cần và những gì cậu không chịu được. Với sự giúp đỡ của một nhà tư vấn, họ bắt đầu một quy trình hàn gắn và trở lại là một gia đình.

David nhận ra rằng cậu vẫn phải trả giá cho những hành động nổi loạn và phạm tội. Cho dù trại giáo dưỡng là một chương trình có hiệu quả đối với một số phong cách học, cha mẹ cậu nhận thấy rằng biện pháp của trại có thể sẽ phản tác dụng đối với phong cách của David. Với sự tiến bộ của David và sự giúp đỡ của nhà tư vấn, họ đã

tìm thấy một chương trình cải tạo phù hợp với phong cách cụ thể-ngẫu nhiên của cậu. Quy trình rất chậm và đôi khi rất khó khăn, nhưng David và bố mẹ cậu tin rằng nhận ra và trân trọng các phong cách học khác nhau đang giúp họ xây dựng lại gia đình của mình.

Rất nhiều tình huống xảy ra mà các bậc phụ huynh có thể hiểu nhầm là con họ cố tình trêu ngươi hay chọc tức mình nhưng thực ra đó chỉ là vì khác biệt trong cách tiếp cận và quan điểm. Nếu chúng ta có thể phân biệt được đâu là phản ứng do khác biệt phong cách và đâu đơn thuần là chống đối hay thách thức, chúng ta sẽ trở thành những bậc cha mẹ thông thái hơn.

Tôi từng điều hành một buổi hội thảo với các giáo viên mẫu giáo và các nhân viên khác. Chúng tôi chia họ ra thành 2 nhóm, ngẫu nhiên và theo trình tự, với mỗi nhóm, tôi đặt ra cùng một câu hỏi.

"Nếu bạn không được tăng lương, thì ban giám hiệu sẽ phải làm gì để bạn vẫn vui vẻ ở lại làm việc?"

Gần như tất cả đều nhất trí: "Vậy họ đừng bắt chúng tôi phải dạy những lớp khó nữa."

Nhưng khi tôi yêu cầu họ định nghĩa thế nào là một "lớp khó", thì ý kiến giữa hai nhóm trái ngược rõ rệt. Những giáo viên thuộc nhóm theo trình tự cho rằng đó là những học sinh quá nhiều tính cách ngẫu nhiên đến mức chúng không thể tuân theo dù chỉ một chỉ dẫn đơn giản nhất. Những đứa trẻ đó rất bột phát, khó đoán trước và thường rất bừa bộn.

Các giáo viên thuộc nhóm ngẫu nhiên kịch liệt phản đối. Họ cho rằng "lớp khó" đấy là những đứa trẻ mang quá nhiều tính cách liên tiếp. Chúng rất kiểu cách và cứng nhắc, và chẳng bao giờ thể hiện rằng

chúng hài lòng cả. Chúng luôn đòi phải có thời khóa biểu cố định và rất chú ý vào chi tiết.

Cuối cùng, tất cả chúng tôi đã thống nhất đưa ra kết luận. Không có cái gì thực sự gọi là một "lớp khó". Chúng chỉ là những đứa trẻ không nghĩ theo cách của chúng ta mà thôi!

KẾT LUẬN

Chúng ta đã bỏ kha khá thời gian để đi hết cuốn sách này và cố nhận biết được những nét đặc trưng của các phong cách học của từng cá nhân. Cho dù chúng ta có thể học cách xác định nhiều phong cách khác biệt, chẳng ai lại chỉ mang hoàn toàn các đặc điểm của một phong cách và chúng ta sẽ không bao giờ có thể phân loại "ai vào phong cách nấy". Bởi vì tính cách con người rất phức tạp, nên có lẽ chúng ta sẽ không bao giờ có thể đánh giá đầy đủ được tất cả những sự khác biệt đó.

Giúp đỡ con mình thành công trong thế giới khó hiểu này chưa bao giờ quan trọng đến thế. Bạn sẽ ngạc nhiên về tiến bộ vượt bậc của con mình nếu chịu khó bỏ thời gian và công sức khám phá *phong cách học tập của con bạn.*